Bakover mot det nye Norge

Ideologisk utvikling innen norsk nynazisme 1967-1985

Lars Preus

Masteroppgave i historie
Det humanistiske fakultet
Institutt for arkeologi, konservering og historie

UNIVERSITETET I OSLO

16.5.2014

Bakover mot det nye Norge

Ideologisk utvikling innen norsk nynazisme 1967-1985

© Lars Preus

2014

Bakover mot det nye Norge

Ideologisk utvikling innen norsk nynazisme 1967-1985

http://www.duo.uio.no/

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven undersøker den ideologiske utviklinga som prega norsk nynazisme i perioden 1967-1985. Sentrert rundt organisasjonen Norsk Front (1975) vokste det fram en nynazistbevegelse som i etterkant framstår som den første av betydning her til lands. Gjennom en kvalitativ analyse av partiaviser og annet materiell publisert av nynazistene reiser oppgaven spørsmål rundt hvilke tanker som dreiv bevegelsen og hvordan aktørene tilnærma seg nazismen i et etterkrigssamfunn som i høyeste grad var fiendtlig innstilt overfor slike ideer. Oppgavens problemstillinger tar også tak i forestillinga om disse nynazistene som Nasjonal Samlings etterkommere, et bilde som har prega fremstillinga av miljøet i all tid. Da ideologiske tilknytninger til NS tidligere ikke har blitt grundig utforska søker oppgaven å belyse koblingene som ofte trekkes mellom NS og denne bølgen norske nynazister. Ved siden av dette nasjonale perspektivet drøftes den norske nynazismens ideologiske utvikling opp mot øvrige nynazistbevegelser i samtida og forsøker å plassere miljøet i en bredere, internasjonal kontekst.

Forord

For uunnværlig veiledning, verdifulle innspill og interessante, lærerike samtaler retter jeg en stor takk til professor Øystein Sørensen. Å skrive denne oppgaven under hans veiledning har vært betryggende og inspirerende. Videre vil jeg takke mine medstudenter ved masterprogrammet i historie samt lektorprogrammet på UiO for faglige råd så vel som sosialt samvær over flere år. Utover dette er jeg evig takknemlig for den støtte og oppmuntring jeg hele tida har mottatt fra min familie og min kjære Maja.

Blindern, mai 2014

Innholdsfortegnelse

1 Innledning ... 1
1.1 Oppgavens utgangspunkt ... 1
1.2 Problemstillinger ... 3
1.3 Avgrensning ... 4
1.4 Historisk bakgrunn ... 6
1.5 Eksisterende litteratur ... 10
1.6 Kilder og metode ... 12
1.7 Generell teori om nyfascisme/-nazisme ... 16
2 Raselære og pangermanisme i Nasjonal Ungdomsfylking ... 19
2.1 For ungdommen ... 19
2.2 “En tysk linje” ... 21
2.3 Rasismen manifesteres ... 24
2.4 Rasevitenskapen som rekrutteringsverktøy ... 29
2.5 Sammenfatning: Idé- og interessekonflikt ... 32
3 Tilsløring og nytenkning? Norsk Front dannes ... 35
3.1 Idealet National Front ... 35
3.2 Avnazifisering? ... 37
3.3 Innvandringsmotstand og fremmedhat ... 40
3.4 Hvilken norsk kultur? ... 47
3.5 Fra PLO til ZOG: Antisemittisme i den norske nynazismen ... 50
3.6 Sammenfatning: De internasjonale nasjonalistene ... 57
4 Bærerne av den unge nasjonalsosialismen ... 60
4.1 Kampen mot renteslaveriet ... 61
4.2 Norges antikommunistiske alternativ ... 64
4.3 Den korporative løsning ... 68
4.4 Fra SS' rasefellesskap til NS' samfunnssolidariske ånd? ... 76
4.5 Initiativer til forsoning og samarbeid med *Folk og Land* ... 80
4.6 Sammenfatning: Nostalgisk og mimetisk fascisme ... 82
5 Ingen homogen front ... 86
5.1 Ideologiske stridigheter ... 86
5.2 Åttitallet: Britisk splittelse og nye strategier ... 90

5.3 Den tredje posisjon 94
5.4 Sammenfatning: Nye impulser, gamle tanker 100
6 Konklusjon 102
6.1 NS-ideologiens betydning for bevegelsen 106
6.2 Forholdet mellom nynazistene og Folk og Land/INO etter 1975 108
6.3 Spenninga mellom nazisme og nynazisme, og øvrige ideologiske trekk 110
Kilder og litteratur 116

1 Innledning

Denne oppgaven tar for seg den ideologiske utviklinga innen norsk nynazisme mellom 1967 og 1985. Sentralt i denne perioden står organisasjonen Norsk Front (1975) som i 1980 endra navn til Nasjonalt Folkeparti (heretter forkorta NF[1]). Forut for opprettelsen i 1975 utgjorde de ledende medlemmene av NF organisasjonen Nasjonal Ungdomsfylking (NUF, 1968). Den klare organisatoriske kontinuiteten en kan spore fra grunnleggelsen av NUF til Nasjonalt Folkeparti åpner for å se miljøet under ett, som én nynazistisk bevegelse.

Spenninga, og samspillet, mellom tradisjonell nazisme og nynazisme er et sentralt poeng i oppgaven. Det samme gjelder de norske nynazistenes forhold til hjemlige og internasjonale meningsfeller, og inspirasjonskildene disse utgjorde. Dette spekteret er et nyttig verktøy i studien av den ideologiske utviklinga som foregikk innen den første bølgen av norsk nynazisme der primus motor Erik Blücher var fast bestemt på å relansere nazismen i et Norge hvor slike ideer ikke bare var dekreditert, men rettere sagt synonymt med landssvik.

1.1 Oppgavens utgangspunkt

Det norske nynazistmiljøet vi har foran oss hadde sitt utspring i ungdomsredaksjonen i *Folk og Land*¸ ei avis ofte omtalt som organet for tidligere medlemmer av Nasjonal Samling (NS) og norske frontkjempere i Waffen-SS' rekker. Den yngre generasjonen som trådte inn i avisa fra 1967 dannet som sagt året etter Nasjonal Ungdomsfylking, det første initiativet til organisering på den nynazistiske fløyen. På bakgrunn av fortida i *Folk og Land* har sytti- og åttitallets norske nynazister ofte blitt beskrevet som NS' etterkommere. Ei slik vinkling prega både media og meningsmotstanderes omtale av bevegelsen i samtida så vel som i all ettertid.[2] Boka *Arvtakerne: Nazisme i Norge etter krigen* av journalist Per Bangsund, den eneste omfattende fremstillinga som er gjort av bevegelsen, vektlegger også denne koblinga mellom NF-bevegelsen og NS.

Nynazistenes tid i ungdomsredaksjonen i *Folk og Land* vitner om ei organisatorisk kobling mellom de to leirene i etterkrigstida. Selv om forholdet mellom ny- og gammelnazistene sjelden var prega av harmoni, og fra 1975 skulle kjennetegnes av kjekling

[1] Endringa fra Norsk Front til Nasjonal Folkeparti var kun en formalitet. Partiet var det samme. I denne oppgaven vil derfor NF referere til gruppa under begge navn. Aldri under noen omstendighet brukes forkortelsen NF om britiske National Front.

[2] Foruten Per Bangsunds bok fra 1984 knyttet de fleste landsdekkende avisene Nasjonal Ungdomsfylking og Norsk Front opp mot Nasjonal Samling. Se for eksempel "Norsk ny-nazi-gruppe dannet", *VG* 24.9.1970, 9; "Nynazister bygger NS-parti", *Dagbladet* 26.3.1985, 11.

og uenighet snarere enn fred og samarbeid, er det ingen tvil om at det finnes en sammenheng mellom avisa og nynazistenes tidlige initiativer til organisering. Espen Olavsson Hårseth viser dette i sin masteroppgave om *Folk og Land* i perioden 1967-1975, ei tid han mener avisa framsto som et "nyfascistisk opposisjonsorgan" som følge av ungdomsredaksjonens innflytelse. Hårseth ser avisas profil i denne perioden som sentral i framveksten av nynazistmiljøet på sytti- og åttitallet.[3]

Selvsagt er det ikke umiddelbart galt å omtale NF som NS' etterkommere. Quisling og NS' rolle som Wehrmachts allierte under okkupasjonen har gjort partiet til symbolet på norsk nasjonalsosialisme, til fordel for mindre suksessfulle fascistiske organisasjoner som var aktive i mellomkrigstida. På si side framstår NF som det første nynazistiske initiativet av betydning etter 1945.

Men å konkludere med at nynazistene var Nasjonal Samlings arvtakere på bakgrunn av ungdommenes rolle i *Folk og Land* er problematisk og etterlater seg viktige, ubesvarte spørsmål. For det første gjelder dette synet på *Folk og Land* og deres organisasjon Forbundet for Sosial Oppreisning[4] som offisielt organ for tidligere medlemmer av Nasjonal Samling. Det har blitt påpekt at med avisas lave opplagstall (på det meste rundt 7000, ved starten av syttitallet rundt 2000) var det ikke noen stor andel av de tidligere NS-medlemmene som leste *Folk og Land*. Innad i redaksjonen og Forbundet var det også store uenigheter om avisa og organisasjonens formål og politiske linje.[5] Avisa og Forbundet er riktig nok det nærmeste man kommer noe offisielt ansikt for NS-medlemmene etter krigen, men de representerte altså kun et fåtall av dem.

For det andre påpeker denne fremstillinga kun de organisatoriske linkene mellom enkelte gammelnazisters aktivitet etter rettsoppgjøret og den yngre generasjonen av nynazister. Noen forsøk på å spore Nasjonal Samlings ideologiske innflytelse på de norske nynazistene har derimot ikke blitt utført. Linjene som trekkes mellom NS og NF-miljøet er derfor etter mitt skjønn utilstrekkelig utforska og til tider prega av å være sensasjonsoppslag. I det hele tatt er det ikke gjort noen nærmere kartlegging av NFs tankegods. Bangsund behandler kun overfladisk nynazistenes ideologi før han fastslår at nynazistenes rasisme må plasseres i "en tradisjon båret fram av så vel tidligere NS-medlemmer som av Anders Lange og andre på

[3] Espen Olavsson Hårseth, "Folk og Land 1967-75: Fra rehabilitering til nyfascistisk opposisjonsorgan" (Universitetet i Oslo, 2010).
[4] Fra 1975 avløst av Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO). Ulikheten i navna gir et bilde av noe forskjellige formål for de to organisasjonene, selv om INO kan regnes som Forbundets etterfølger.
[5] Georg Øvsthus, "Dom og oppreisning: Tidligere NS-medlemmers organiserte forsøk på å oppnå sosial rehabilitering," i *Fra idé til dom: Noen trekk fra utviklingen av Nasjonal samling*, red. Rolf; Larsen Danielsen, Stein Uglevik (Bergen: Universitetsforlaget, 1976), 215-258. Se også Hårseth, "Folk og Land 1967-75."

ytterste høyre fløy" og ikke inspirert av "kampfeller i England."[6] Disse kampfellene var britiske National Front, et rasistisk parti som opplevde moderat suksess ved flere parlamentsvalg på syttitallet. Nordmennene knytta tidlig kontakter innen det britiske partiet som skulle utgjøre et forbilde for Norsk Front.

Dette prosjektet vil gjennom en studie av nynazistenes partiaviser og øvrige publikasjoner lete etter en ideologisk sammenheng mellom Nasjonal Samling og NF. Samtidig vil påvirkningene fra samtidas utenlandske nynazistbevegelser vies betydelig oppmerksomhet, i et forsøk på å plassere NF i et større bilde av lignende bevegelser. Oppgaven spenner snaue tjue år og gjør et poeng ut av å spore endringer i den ideologiske utviklinga fra slutten av sekstitallet og fram mot midten av åttitallet. Resultatet er et grundig innblikk i den norske nynazismens idégrunnlag i denne perioden.

1.2 Problemstillinger

Hvilken rolle spilte Nasjonal Samlings ideologi for den norske nynazismens utvikling i denne perioden? Dette er den ene av oppgavens to hovedproblemstillinger. Arbeidet med dette spørsmålet vil forsøke å dokumentere klare sammenhenger mellom NS' ideologi og det NF presenterte i sine publikasjoner. Da den norske nasjonalsosialismen ikke var prega av noen enhetlig linje vil det være nødvendig å skille mellom de mer tyskinspirerte sidene ved NS og de som framstår mer egne.

Dette spørsmålet åpner for ei underproblemstilling: Hvordan var nynazistenes forhold til gammelnazistene i *Folk og Land* etter 1975? Misnøye med ungdommens innvirkning på avisa førte til et brudd mellom de to generasjonene i 1975. I besvarelsen av dette spørsmålet vil det både undersøkes hvilket ståsted som kommer til uttrykk gjennom NFs aviser, samt prøve å avdekke forsøk på å knytte kontakter med tidligere NS-medlemmer og eventuell respons på slike brobyggingsforsøk.

Hvilke ideologiske trekk prega den norske nynazismen i denne perioden, og hva kjennetegna forholdet mellom "gammel" og "ny" nazisme? Slik lyder oppgavens andre hovedproblemstilling. Det er den mest omfattende og tar sikte på å undersøke spenninga, og samspillet, mellom tradisjonell nasjonalsosialisme og de mange avartene en har vært vitne til oppkomsten av siden krigens slutt. I besvarelsen dette spørsmålet vil særlig kontakten nordmennene hadde med utlandet, og innflytelsen disse meningsfellene utgjorde, utforskes.

[6] Per Bangsund, *Arvtakerne: Nazisme i Norge etter krigen* (Oslo: Pax, 1984), 253.

For begge de to hovedproblemstillingene vil dermed utvikling over tid spille en viktig rolle. Det er et poeng å spore eventuelle endringer i nynazistenes ideologiske uttrykk og sette dette i sammenheng med interne hendelser eller påvirkning utenfra. Spenninga mellom gammel og ny nazisme, hjemlige og internasjonale influenser er dermed tilbakevendende trekk ved fremstillinga.

I arbeidet med disse spørsmålene har jeg kommet fram til at tross ambisjonene om å danne et moderne parti etter National Fronts modell bar Norsk Front betydelig preg av medlemmenes fasinasjon for tradisjonell nazisme. Miljøets fødsel tydeliggjør røttene i den tyske nazismen. Ved opprettelsen av NF blei det derimot gjort forsøk på å ta avstand fra naziststempelet media og meningsmotstandere hadde lagt på miljøet. I den anledning adopterte nynazistene strategier fra National Front. Studier av NFs partiaviser tyder derimot på at partiet raskt skulle legge seg på ei linje noe tettere opp mot Nasjonal Samlings tankegods enn hva tilfellet var under nynazistenes tid i *Folk og Land*. Dette tolkes som et strategisk valg i håp om å tiltrekke seg medlemmer og støttespillere blant tidligere NS-medlemmer. Selv om NF i sitt utrykk og selvoppfatning har en klar plass i et større, internasjonalt bilde av moderne nyfascistbevegelser vektlegger oppgaven partiets manglende evne til å ta steget bort fra tradisjonell nazisme. For NF-kretsen skulle nazismen tilby ei forklaring på, og en vei ut fra, omgivelsene medlemmene befant seg i. Ved å lene seg på en radikal forståelse av nazismen, forma både i mellomkrigstida og av nye tolkninger i seinere tid, tok nynazistene sikte på å danne et bolverk mot samtidas fremskrittstro og globaliseringstendenser som tok sikte på å "løsrive individet og gjøre det til en enslig jeger på jakt efter egen vinning, individuell lykke og personlig tilfredsstillelse."[7] Teknologiske fremskritt så vel som progressive politiske, sosiale og moralske tanker gikk nemlig på bekostning av menneskets natur. Oppgavens tittel understreker bildet av NF som visjonært, men fundert i avleggs tankegods så vel som fremskrittsfrykt og spiller på slagordet "Frem for det nye Norge!" som NF-lederne ofte avslutta sine taler og artikler med.

1.3 Avgrensning

Oppgaven tar for seg den første bølgen av norsk nynazisme. Tidligere NS-medlemmers organisering den første tida etter okkupasjonen regnes dermed ikke som "nynazisme" i denne sammenheng. Miljøet som behandles var fokusert rundt organisasjonene Nasjonal

[7] "Slik er liberalismen", *Attakk* nr. 2, 1976, 4, 6.

Ungdomsfylking (NUF, 1968-1975) og Norsk Front (1975-1979) som i januar 1980 endra navn til Nasjonalt Folkeparti (1980-1991). Til tross for at Nasjonalt Folkeparti ikke blei lagt ned før 1991 vil denne oppgavens tidsperspektiv avgrenses 1967-1985. 1967 velges som startpunkt da ungdomsspalta i *Folk og Land* dukka opp dette året. Som sluttpunkt velges 1985 da Nasjonalt Folkeparti siste halvdel av åttitallet var nærmest ikke-eksisterende. Sentrale aktører fra de foregående drøye ti åra forsvant og organisasjonen var inaktiv mesteparten av tida fra 1986 og fram til den offisielle nedleggelsen i 1991. Partiet bekrefta selv at både antall medlemmer og bevegelsens aktivitetsnivå sank drastisk fra åra midten av åttitallet og beskrev sine tre siste landsmøter som "en parodi" på hva det tidligere hadde vært.[8] Som tidligere nevnt var disse tre organisasjonene forløpere til den påfølgende og bør anses for å ha utgjort ett landsdekkende, men samtidig østlandssentrert, miljø. Enkeltindivider og grupper som ikke var tilknytta dette miljøet faller utenfor oppgavens rammer.[9]

Som problemstillingene gjør klart fokuserer oppgaven hovedsakelig på ideologiske trekk. Det betyr at visse hendelser i organisasjonens historie, som omstendighetene rundt interne konflikter og spesifikke aksjoner, faller utenfor oppgavens rammer. Denne delen av bevegelsens historie er allerede grundig presentert i Per Bangsunds svært innholdsrike og interessante bok *Arvtakerne*, i alle fall det som skjedde fram til 1983. Resten har blitt redegjort for av Anna-Lena Lodenius og Stieg Larsson i oversiktsverket *Extremhögern*. Men avgrensninga medfører ingen neglisjering av hendelsesforløp og viktige begivenheter og disse vil selvsagt belyse det som kommer fram av studiet av miljøets publikasjoner. Særlig vil det være interessant å se hvilke utslag ideologien fikk for nynazistenes aktivisme og voldelige aksjoner.

Med unntak av kapittel to som tar for seg tida nynazistene var organisert i Nasjonal Ungdomsfylking omhandler oppgaven Norsk Front og Nasjonalt Folkeparti. Dermed vil forkortelsen NF til tider bli anvendt for å omtale miljøet som helhet.

Oppgaven er lagt opp kronologisk for bedre å gjøre rede for utviklinger over tid. Dermed vil ikke de enkelte kapitler kun konsentreres rundt én problemstilling, selv om visse deler av oppgaven berører noen spørsmål nærmere enn andre. Spørsmålet om NS-ideologiens

---

[8] Referat fra Nasjonalt Folkepartis niende landsmøte 1. april 1989, *NF-Nytt: Patrioten*, nr. 3, 1989, 3-4. Se for øvrig "Nasjonalt Folkeparti oppløst!", *NF-Nytt: Patrioten*, nr. 4, 1991, 6-7. Nasjonalt Folkepartis siste år behandles også i Anna-Lena Lodenius og Stieg Larsson, *Extremhögern* (Stockholm: Tidens Förlag, 1991), 230-231.

[9] Her siktes det til en-manns-organisasjoner som i praksis kun eksisterte på papiret. Nordisk Fremskrittsparti er et slikt eksempel og uten interesse for denne oppgavens fokusområde. Ei heller vil Norges Germanske Armé, guttegjengen som sto bak de såkalte Hadelandsdrapene i 1981, behandles. Oppgaven søker å gå i dybden på det som var det mest omfattende nynazistmiljøet i den aktuelle perioden, ikke kartlegge samtlige mikroorganisasjoner.

innflytelse på nynazistmiljøet behandles i størst grad i kapittel fire. Underproblemstillinga som tar for seg forholdet til *Folk og Land* etter 1975 besvares også i størst grad her. Den største problemstillinga, spørsmålet om samspill og spenning mellom nynazisme og mer tradisjonell nazisme, preger store deler av oppgaven, særlig kapittel tre, fire og fem, samt konklusjonen.

1.4 Historisk bakgrunn

Norsk Fronts opprettelse i 1975 var et resultat av flere års virke og planlegging i kretsen som gikk under navnet Nasjonal Ungdomsfylking (NUF). I spissen sto mossingen Erik Blücher som i sine knappe to år som formann i NUF raskt utvikla en drøm om å lede et politisk parti som i hans egne ord ville framstå som ”det eneste naturlige alternativ for alle anti-kommunistiske, nasjonalsinnede og sosialt innstilte nordmenn”[10]. NUF på si side hadde blitt dannet i 1968 med utspring i avisa *Folk og Lands* ungdomsredaksjon som blei oppretta et år i forveien. I sine første år var NUF ei marginal gruppe og aktiviteten begrensa seg til diskusjoner mellom et knippe "nasjonalrevolusjonære"[11]. Lektoren Olav Hoaas, hvis skrift *Ny nasjonal politikk* blei sendt ut sammen med pressemeldinga om NUFs grunnleggelse, blei av pressen raskt utpekt som gruppas leder[12], til tross for at kjernen av medlemmer i Oslo var de mest sentrale initiativtakerne.[13] Med åra fikk organisasjonen flere medlemmer og i desember 1971 så det første medlemsbladet, *NUF-Bulletin*, dagens lys. Miljøet blei bedre organisert, utvida sitt kontaktnett i utlandet og arrangerte blant annet et møte med den svenske fascisten Per Engdahl som høstet applaus og jubelrop fra NUF-medlemmene for sitt foredrag om korporativismen slik en kjenner den fra den italienske fascismen.[14]

De neste åra trappa NUF opp aktiviteten og blei stadig omtalt i pressen som både ”fascistisk” og ”nynazistisk”. Bakgrunnen var blant annet propagandaplakatene som blei trykt opp og distribuert på både skoler og vegger rundt om i hele landet: ”Vern om din rase” og ”Nei til fri abort” lød noen av plakatene og i *NUF-Bulletin* blei avisutklipp som omtalte og fordømte propagandaaksjonene stolt gjengitt.[15] Gruppa hadde også stands på Blindern ved Universitetet i Oslo og deltok på møter i Det norske studentersamfund (DNS). NUFs inntog i

[10] "Partidannelse", *NUF-Bulletin*, nr. 1-4, 1975, 15.
[11] "Organisasjonsarbeide", *NUF-Bulletin*, nr. 1, 1971, 1.
[12] "Han vil danne nytt politisk parti", *VG* 8.4.1969, 7.
[13] Se for øvrig "Nasjonal Ungdomsfylking på nært hold: En presentasjon av nyskapningen innen norsk politikk", *Folk og Land* nr. 24, 1968, 5, 21 og 22.
[14] "Levende møte med Dr. Per Engdahl i Oslo", *NUF-Bulletin*, nr. 1, 1972, 3-4.
[15] *NUF-Bulletin*, nr. 1-4, 1975 er i all hovedsak fylt med slike avisutklipp.

studentpolitikken førte raskt til et ampert forhold til flere politiske studentmiljøer, særlig de tilknytta ml-bevegelsen. Konfliktene med ml-erne prega nynazistenes arbeid i DNS og studentmiljøet for øvrig, og førte tidvis til voldelige sammenstøt.[16] DNS, med Rød Front i spissen, innkalte til ekstraordinær generalforsamling og fikk NUF utestengt fra talerstolen i mars 1975.[17]

Den økende aktivismen var Erik Blüchers verk. Han hadde tidlig på syttitallet blitt leder for organisasjonen og hans tiltro til propagandavirksomhet skulle prege både NUF og seinere Norsk Front i ei rekke år framover. 10. oktober 1975 grunnla lederskikkelsene i NUF Norsk Front og oppløste dermed også førstnevnte organisasjon.[18] Allerede før dette hadde Blücher og noen av hans nærmeste meningsfeller gjort seg kjente for landets befolkning ved å stille til debatt i NRK-programmet "På Sparket" 29. mai 1975.[19] PR-stuntet ga gode resultater og NUF kunne det siste året i sitt virke vise til lokalavdelinger i ei rekke byer landet rundt. Lite tyder på at lokallagene var av noe betydelig omfang og påstanden om 700 NUF-medlemmer i 1974 må anses som en overdrivelse, men bevegelsen hadde like fullt klart å opparbeide seg et landsdekkende omdømme ved midten av 1970-tallet og en stadig voksende medlemsmasse.[20]

Norsk Fronts ambisjon var hele tida å stille til stortingsvalg. Annonseringa av planene blei møtt med hard motstand fra både presse og politikere, og i alle år kjempa NF for å bli godkjent som parti. Regjeringa sådde tvil rundt validiteten til partiets 1000 underskrifter, hvilke var nødvendig for å bli godkjent. Optimismen var likevel stadig til stede og på forsida av *Attakk* nummer 1 1977 gjenga partiet en artikkel fra *Aftenposten* med overskriften "Norsk Front melder seg på til 77-valget"[21]. Til tross for at høyesterettsadvokat Tor Erling Staff konkluderte med at NFs underskrifter var gyldige godkjente ikke Nordlis regjering underskriftene. Før noen klage kunne fremmes fikk myndighetene kjempa gjennom en lovendring som økte kravet nødvendige underskrifter til 3000.[22] Nederlaget førte med åra til misnøye blant de medlemmene som ikke delte Blüchers tålmodighet eller politiske ambisjoner. Flere, særlig et knippe yngre aktivister, ønsket mer synlig handling og bruk av

[16] "Åndsfrender i kamp", *Morgenbladet* 1.2.1974, 1; "Barskt klima blant studentene i den hittil største valgkamp", *Aftenposten* 22.11.1974 Aftenutgaven, 4; "Rød Front søker igjen å utelukke 'fascister'", *Aftenposten* 17.2.1975 Morgenutgaven, 7.
[17] "Ny-nazister bak bombetruslene?", *Dagbladet* 3.3.1975, 22; "Bombetrussel, 2000 studenter evakuert", *Aftenposten* 3.3.1975, 44. En bombetrussel blei ringt inn til Chateu Neuf like etter at forsamlinga hadde vedtatt utestengelsen av "nynazistiske og rasistiske organisasjoner". Det er usikkert hvem som sto bak trusselen.
[18] Bangsund, *Arvtakerne*, 156.
[19] "Ingen tvil om nazi-likhet", *VG* 30.05.1975, 7.
[20] "Dekknavn i tilfelle SV-regjering", *VG* 10.08.1974, 6.
[21] Attakk nr. 1. 1977, side 1.
[22] Bangsund, *Arvtakerne*, 179.

mer drastiske midler enn plakater og flyveblader. Voldelige sammenstøt med politiske motstandere, særlig ml-bevegelsen, var som sagt ikke uvanlig og konflikten toppa seg som kjent da den nittenårige NF-gutten Per Kristian Kyvik i 1979 kasta ei bombe mot venstreradikale Faglig 1. mais tog i Oslo sentrum. Kyvik erkjente å stå bak både bomba mot Faglig 1. mai og et annet bombeangrep tidligere på dagen ved Kongsterrassen.[23] Arrestasjonen av flere i NF-ledelsen og den påfølgende rettsaken førte til at Blücher ikke så andre veier ut av mediekaoset enn å oppløse Norsk Front og trekke seg vekk fra rampelyset for en periode. Blücher blei derimot frifunnet for medvirkning til bombeattentatet og gjenreiste partiet i januar 1980, denne gangen under navnet Nasjonalt Folkeparti. Det karakteristiske partiprogrammet til Norsk Front hadde allerede på tampen av fjoråret stått på trykk i NF-avisa *Nasjonalisten*, med kun navneendringa å merke.[24] Minimale endringer prega reinkarnasjonen av Norsk Front og mye fortsatte som før.

Ledelsen i Nasjonalt Folkeparti ropte riktig nok ikke like høyt om valgdeltakelse som det de hadde gjort i Norsk Front, selv om ambisjonen fortsatt var til stede. Riksledelsen var nærmest identisk som før bomba smalt 1. mai 1979, men den tok nederlagene til etterretning: Ledelsen var mer tålmodig og fokuserte på verving av nye medlemmer og ikke minst skoleringen av dem gjennom ideologidistribusjon framfor provoserende adferd som skulle sikre presseomtale og et karismatisk omdømme.[25] Propagandavirksomheten blei trappa ytterligere opp og den nye avisa *Nasjonalisten* holdt en høyere grafisk og innholdsmessig standard enn hva forgjengeren *Attakk* gjorde. Det nye bladet skulle i det minste formelt sett være uavhengig av NF og henvende seg til et bredere publikum, selv om det på ingen måte kan omtales som annet enn et taleorgan for partiet. Opplagstalla steg og i en periode hadde avisa en distribusjonsavtale med Narvesen og dermed muligheten for løssalg i utvalgte kiosker omkring i landet. Avtalen var et betydelig løft med tanke på å nå ut til interesserte utenfor den østlandsbaserte kretsen. Partiet hadde i løpet av åra bygd opp en omfattende "maskinpark" av kopi- og stensileringsmaskiner som i følge partiet var av en betydelig størrelse både i norsk og internasjonal målestokk og verdt rundt 200 000 kroner.[26] Det er tydelig at planen nå var å skaffe seg de underskrifter man behøvde for å få partiet godkjent ved å verve medlemmer på redelig vis, snarere enn å kuppe medlemmer gjennom å overta

[23] "-Partisan bak De rødes linje", *VG* 20.05.1980, 14.
[24] Program for Nasjonalt Folkeparti, 1979. Se for eksempel *Nasjonalisten* nr. 10. 1979, 8.
[25] "Det er nemlig vårt pressebyrå, våre forlag, vårt boksalg og vår trykkpresse som kommer til å stå i sentrum og vinne oss kampfeller og kontakter i denne periode." Sitat fra Erik Blücher i "Avskjedsintervju med Erik Blücher: Hvilepause efter 7 års formannsjobb", *Nasjonalisten* nr. 7, 1981, 4.
[26] "Situasjonsrapport", *Nasjonalisten* nr. 5. 1981, 2; "Avskjedsintervju med Erik Blücher", 4.

andre småpartier slik en tidligere hadde forsøkt.[27]

Tida skulle derimot vise at den siste inkarnasjonen av NF på ingen måte var fri for bruken av vold og trusler. Blant annet blei partiet utpekt som de ansvarlige bak bombetrusler mot Sagene skoles 17. mai-feiring i 1983.[28] I 1981 hadde Blücher trukket seg fra sin posisjon som leder av NF, til tross for at han fortsatt fungerte som bevegelsens de facto fører i flere år framover gjennom rollen som redaktør for *Nasjonalisten*. Med åra forsvinner han derimot fra bevegelsen og bosatte seg til slutt i Sverige der han gjennom hele nittitallet og fram til i dag har tilhørt det internasjonale nynazistnettverket Blood and Honour. Kanskje var det fraværet av hans lederskikkelse som gjorde at partiambisjonene blei svakere, samtidig som enkeltmedlemmer tydde til vandalisme og voldsbruk. I 1985 blei en moské på Frogner i Oslo utsatt for et bombeangrep utført av et medlem av NF. På siste halvdel av åttitallet blei NF mindre synlig og aktiviteten dalte. *Nasjonalisten* gikk inn i 1985 og det skulle gå to år til etterfølgeren *NF-Nytt: Patrioten*, en mager gutterompamflett sammenlignet med forgjengeren, blei utgitt. Som omtalt i 1.2 Avgrensning er de siste fem åra fram mot nedleggelsen av partiet i 1991 ikke relevant for denne oppgaven.

Norsk Front og Nasjonalt Folkeparti bør anses som én og samme organisasjon under ulike navn. Som nevnt ovenfor var navneskiftet kun en formalitet og organisasjonen fortsatte som før. I denne oppgaven benyttes derfor forkortelsen "NF" for organisasjonen i hele perioden oppgaven tar for seg. I tilfeller der det synes mer ryddig å skrive navnet fullt ut framfor å bruke forkortelsen vil det opprinnelige navnet Norsk Front konsekvent benyttes, med mindre det er snakk om en direkte referanse til Nasjonalt Folkepartis aktivitet på 1980-tallet.

Bevegelsens størrelse er vanskelig å anslå. Noe medlemsregister er ikke tilgjengelig, men det har blitt antyda et medlemstall på omtrent 300 ved starten av 1978 og "rundt et par hundre" i 1984.[29] NFs liste med 1000 underskrifter som blei vedlagt søknaden om godkjennelse av partiet blei fra flere hold, inkludert regjeringa, mistenkt for å inneholde ei rekke forfalskninger. Høyesterettsadvokat Tor Erling Staff konkluderte etter en lengre gjennomgang av lista at underskriftene var ekte, men regjeringa Nordli avviste likevel NFs søknad på bakgrunn av en nylig og kvikt vedtatt forøkning i kravet til antall underskrifter.

[27] Medlemmer i Norsk Front forsøkte i 1978 å kuppe landsmøtet i Ensliges Parti i håp om å innlemme hele medlemsmassen i NF. Forsøket mislyktes da personer fra ml-bevegelsen avslørte at flere av NF-medlemmene var meldt inn i Ensliges Parti uten at de selv viste om det. Se Bangsund, *Arvtakerne*, 185-187. Hendelsen er også omtalt i Hans Petter Sjøli, *Mao, min Mao: Historien om AKPs vekst og fall* (Oslo: Cappelen, 2005), 143.
[28] "Naziterror stopper 17. mai-fest", *VG* 11.5.1983, 13; "Tiltale mot NF-medlemmer", *Aftenposten* 20.10.1983, 4. Nasjonalt Folkeparti blei også knyttet til bombeattentatet mot en moské i Oslo juni 1985.
[29] Bangsund, *Arvtakerne*, 186, 252.

Billedbladet Nå trykte i januar 1977 et intervju med en ung avhopper fra NF der han støtter opp om påstanden om at en betydelig del av underskriftene var falske, noe også andre avhoppere støtter opp om i lignende reportasjer rundt samme tid.[30] I reportasjen fra *Nå* oppgir avhopperen medlemstall for samtlige av NFs lokallag, tall som til sammen utgjør en sum på ca. 400 medlemmer. I samme reportasje nevner ukebladets kilde at den interne medlemsbulletinen i 1976 blei sendt ut til 750 personer hvorav flere ikke var medlemmer av NF.[31] Trolig var det her snakk om gammelnazister og markante innvandringsmotstandere partiet forsøkte å verve. Basert på disse talla og andre inntrykk jeg har dannet meg gjennom å granske kildene vil jeg anslå at bevegelsens størrelse på det meste var i underkant av 500 personer inkludert passive medlemmer som kun var for sympatisører å regne.

En siste presisering gjelder omtalelsen av NF som et parti. Som nevnt blei NF aldri et offisielt politisk parti med tillatelse til å delta i valg. Likevel vil jeg i denne oppgaven ofte omtale det som nettopp et parti. Først og fremst for enkelthetens skyld, men også fordi ledelsen hele tida opptrådte som medlemmer av et parti. Det eksisterte hele tida ei tro på at valgdeltakelse var innen rekkevidde, og NFs oppbygning, med en riksledelse, lokallag og formelle titler, ga klart uttrykk for at dette ikke skulle være en løst sammensatt klikk. Landsmøter blei også avholdt årlig, og et partiprogram var på plass helt fra grunnleggelsen av. Videre er retorikken utad av stor betydning: Gjennom sine tidsskrifter, plakater samt leserinnlegg og intervjuer i dagspressen betraktet partiets talspersoner sitt publikum som velgere, eller rettere sagt potensielle medlemmer og sympatisører som kunne hjelpe til på veien mot offentlig godkjennelse og påfølgende valgdeltakelse.

1.5 Eksisterende litteratur

Norsk nynazisme har først og fremst blitt studert innenfor andre akademiske disipliner enn historie. Særlig i kriminologi og sosiologi finner vi studier av norske nynazistgrupper med henholdsvis Tore Bjørgo og Katrine Fangen som de fremtredende skikkelsene.[32] Noen masteroppgaver de siste åra, blant annet innen sosialantropologi og religionshistorie, har også tatt for seg nynazistiske bevegelser.[33] Felles for disse arbeidene er at de fokuserer på

[30] Ibid., 176-178.
[31] "Norsk Fronts medlemslister er svindel" i *Billedbladet Nå* nr. 2, 1977, 61-63.
[32] Tore Bjørgo, *Racist and Right-wing Violence in Scandinavia: Patterns, Perpetrators, and Responses* (Oslo: Tano Aschehoug, 1997); Katrine Fangen, *En bok om nynazister* (Oslo: Universitetsforlaget, 2001).
[33] Se for eksempel Astrid Espseth, *Stemplingens konsekvens? En studie av nynazistiske grupperinger* (Oslo: A. Espseth, 2007); Siw-Randi Junge Kåsereff, *"Jeg er ikke mikrorasist, jeg er makrorasist": Et antropologisk studies av Vigrid* (Oslo: S.-R.J. Kåsereff, 2009); Tom Olsen, *Nynazistiske miljøer: en studie om tilslutnings- og*

nynazistiske miljøers sosiale mønstre, tiltrekningskraft, kollektive mentalitet, diskurs og andre tema som ligger nært de samfunnsvitenskapelige fagfeltene, samt bekjempelse og forebygging av slike ekstreme miljøer. Samtlige av arbeidene nevnt ovenfor tar for seg miljøer på nittitallet og ved overgangen til det påfølgende tiåret.

Vender vi blikket mot historiefaget har norske nynazistmiljøer fått svært liten oppmerksomhet. Som Øystein Sørensen påpekte i 1994: ”Det eksisterer simpelthen ingen forskning omkring dette fenomenet utført av norske historikere.”[34] Nesten tjue år seinere har ikke situasjonen endra seg særlig, med unntak av to nylig avleverte masteroppgaver ved UiO. Mest relevant for mitt prosjekt er tidligere nevnte Espen O. Hårseths oppgave fra 2010 som tar for seg avisa *Folk og Land* i perioden 1967-1975 der han viser til en nyfascistisk orientering i avisas innhold og profil. Avisa fokuserte opprinnelig på det redaksjonen av NS-medlemmer mente var en urettferdig behandling av de såkalte landssvikerne. Innholdet var prega av historier fra tida før og under okkupasjonen, samt de berørtes opplevelser i etterkant av rettsoppgjøret. Hårseth mener derimot at avisa preges av ei nyfascistisk linje under den aktuelle perioden, hovedsakelig som resultat av en yngre generasjons inntog i redaksjonen. Avisas innhold blei i perioden mer nyhetsorientert og ga spalteplass til diskusjon av ideologi og dagspolitiske emner samtidig som den redaksjonelle linja viste klare innslag av nasjonalsosialisme av tysk art. Enkelte av ungdommene i redaksjonen dannet raskt Nasjonal Ungdomsfylking.[35] Den andre masteroppgaven en bør nevne er skrevet av Christoffer Jacob Øimoen som tar for seg de norske og svenske nynazistmiljøenes utvikling på nittitallet. Oppgaven undersøker hvilken rolle den ledende amerikanske nynazisten William Pierce og hans ideologi hadde på det som i nittiåra var en voldelig, rasistisk subkultur (nynazistiske skinheads) her til lands. Norsk Front er tidvis tema her, men kun ved å lene seg på sekundærlitteratur (Bangsund). Først og fremst er det nittitallets norske nynazister som står i fokus hos Øimoen. En kan fristes til å si at min oppgave fyller tomrommet mellom Hårseths og Øimoens oppgaver, i det minste hva tidsavgrensning angår.

Det viktigste bidraget til historien om Norges første nynazister kommer fra journalisten Per Bangsund som i 1984 ga ut boka *Arvtakerne: Nazisme i Norge etter krigen*. Boka dekker tidsrommet 1945 og omtrent fram til utgivelsestidspunktet og vier betydelig

---

exitprosessene (Stavanger: T. Olsen, 2011); Lill-Hege Tveito, *Kampen for den nordiske rases overlevelse: Bruken av den norrøne mytologien innenfor Vigrid* (Tromsø: L.-H. Tveito, 2007).

[34] Øystein Sørensen, "Nyere forskning om norsk nasjonalsosialisme og nynazisme: Et kortfattet riss," i *Nazisme og nynazisme: Gammel og ny fascisme og nazisme i Norden og Europa: Foredrag*, red. Ottar Dahl og Øystein Sørensen (Oslo: Historisk institutt, Universitetet i Oslo, 1995).

[35] Hårseth, "Folk og Land 1967-75."

plass til miljøet rundt NF. Som journalist i *Klassekampen* var Bangsund sentral i kartlegginga av NF og bisto blant annet politiets etterforskning av bombeangrepet 1. mai 1979.[36] *Arvtakerne* gir en omfattende skildring av NFs bakgrunn og virke i dets mest aktive år og gir en god innsikt i bevegelsens historie. NFs tid fra 1984 til nedleggelsen i 1991 er kort presentert av Stieg Larsson og Anna-Lena Lodenius i oversiktsverket *Extremhögern*.

Nyfascismens mer etablerte posisjon i Europa og verden for øvrig har resultert i en rikelig mengde litteratur omkring emnet. Særlig har stoff om britisk National Front, som Norsk Front hadde god kontakt med, vært nyttig for mitt arbeid.[37] På et mer generelt plan framstår Roger Griffin som den ledende akademikeren på feltet. Hans arbeid og dets betydning for mitt arbeid omtales i 1.7 "Generell teori om nyfascisme/-nazisme".

1.6 Kilder og metode

Nynazistenes publikasjoner har utgjort hovedkildene for mitt arbeid. På Nasjonalbiblioteket er mesteparten av bevegelsens medlemsblader og aviser bevart: *NUF-Bulletin*, *Attakk* og *Nasjonalisten.* Disse tre bladene kan alle regnes som videreføringer av hverandre, om enn med et visst overlapp. *NF-Nytt: Patrioten*, utgitt mellom 1987 og 1991 faller utenfor oppgavens ramme. Ved sida av større sammenkomster var disse tidsskriftene de viktigste kommunikasjonskanalene mellom nynazistlederne og den øvrige medlemsmassen. Norsk Fronts første blad, *Attakk*, kom for første gang ut på nyåret 1976 og kom ut i mellom ti til tolv per år fram til 1978.

To år med grundig presseomtale og ei rekke nye medlemmer ga NF tro på at toppen enda ikke var nådd i 1978. I et håp om å nå ut til et større publikum, samt virkelig etablere seg som en reel kandidat til neste stortingsvalg, annonserte NF si nye avis *Nasjonalisten* sommeren 1978. Tross store protester mot Narvesens avgjørelse om å selge bladet var distribusjonsavtalen med kioskkjeden en stor suksess. "Utsolgt overalt!"[38] og flere runder med nye opplag kunne NF stolt annonsere sommeren 1978. Bladet overlevde nedleggelsen av Norsk Front midtveis i 1979 og fortsatte som før da partiet gjenoppsto som Nasjonalt Folkeparti i tidlig i 1980. Som en del av revitaliseringa av NF kom *Nasjonalisten* ut ukentlig i store deler av 1980. Avisa blei lagt ned i 1985 da ei rekke sentrale ledelsesskikkelser de siste

[36] Alf Skjeseth, *Sykle på vatnet: Historia om Klassekampen* (Oslo: Samlaget, 2011), 117-118.
[37] Michael Billig, *Fascists: A Social Psychological View of the National Front* (London: Academic Press, 1978); Ray Hill og Andrew Bell, *The Other Face of Terror: Inside Europe's Neo-Nazi network* (London: Grafton Books, 1988); Richard Thurlow, *Fascism in Britain: A History, 1918-1985* (Oxford: Basil Blackwell, 1987); Martin Walker, *The National Front* (Glasgow: Collins, 1978).
[38] "Utsolgt overalt!", *Attakk* nr. 5, 1978, 15.

åra hadde trukket seg ut av NF.

Nasjonalbibliotekets samling av *Nasjonalisten* er dessverre ikke komplett og mangler etter mitt anslag rundt tjue numre.[39] Under arbeidet med oppgaven lyktes jeg ikke å oppdrive alle de resterende numrene, tross henvendelser til ei rekke personer og institusjoner som dreiv kartlegging av miljøet den gangen.[40] Gleden blei derimot stor da jeg fant ut at fire av bladene som mangler fra Nasjonalbiblioteket fantes i NTNU Gunnerus' svært beskjedne beholdning. Hullet i kildematerialet har ikke bydd på store problemer for arbeidet, men det må likevel ligge i bakhodet at de tapte numrene kan inneholde opplysninger som ville ytterligere ha forsterket mine konklusjoner, eller fått meg til å se ting noe annerledes. Men det er av min oppfatning at det tilgjengelige kildematerialet i høyeste grad er tilstrekkelig og gir et meget godt bilde av de lange linjer og større tema i rundt nynazistenes ideologi.

NF-miljøet sto også bak andre publikasjoner gjennom Leidangen Forlag som de selv oppretta i 1968.[41] Dette var litteratur som i all hovedsak blei solgt til bevegelsens medlemmer etter interesse med et innhold som var ment til å supplere ideologien partiet bygde opp gjennom *Attakk* og *Nasjonalisten*. Forlaget ga også ut utenlandsk litteratur som forlaget selv oversatte til norsk, blant annet av amerikanske William Pierce og vesttyske Jürgen Rieger. Flesteparten av Leidangens utgivelser er tilgjengelig ved Gunnerusbiblioteket (NTNU).

Aktuelle aktørers artikler i *Folk og Land* mellom 1967 og 1975 har også vært viktige kilder i mitt arbeid. Også årgangene etter bruddet mellom gammel- og nynazistene i 1975 har vært nyttige for å belyse forholdet mellom de to partene. Samtlige årganger er digitalt tilgjengelig på www.sno.no.

Til slutt har aviser som *Aftenposten*, *Dagbladet*, *Verdens Gang* (*VG*) og *Morgenbladet* blitt brukt for å belyse, og bekrefte, de opplysninger om miljøet som kommer fram i Bangsunds *Arvtakerne*. Avisene er tilgjengelig i diverse digitale databaser eller som mikrofilm på Nasjonalbiblioteket.

En begrensning for oppgaven er at kildematerialet stort sett kun gir et innblikk i nynazistorganisasjonenes ansikt utad. Partiavisene og de øvrige publikasjonene er muligens til tider for interne medlemsblader å regne, men de blei fremdeles distribuert i kretser utenfor medlemsskaren og var i det minste i utgangspunktet tilgjengelig for offentligheten. Denne

[39] Rundt tretti nummer mangler fra rekken av totalt syttiseks utgaver, men svært ofte uteble bladet en måned for så å komme som dobbeltnummer måneden etter. Slike dobbeltnumre hadde sjelden dobbelt sideantall, men kun et par ekstra sider. Ut fra den hyppige forekomsten av slike dobbeltnumre anslår jeg at ca. tjue utgaver mangler.
[40] Jeg har blant annet vært i kontakt med Expo Arkiv i Sverige, Antirasistisk Senter, Per Bangsund, Finn Sjue og ei rekke andre tilknytta *Klassekampen* og den norske venstresida på syttitallet. Dessverre kunne ingen hjelpe meg med å spore opp de resterende utgavene av avisa.
[41] "Norsk Front med gode kontakter med eks-NS-folk", *Sørlandet* 1.12.1975.

oppgaven blir dermed først og fremst en studie av NF-ideologiens utrykk utad.

Arkivene etter Bjørn Østring og Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) bidrar derimot med visse innblikk i nynazistenes private syssel og korrespondanse. Arkivene inneholder brev sendt fra sentrale nynazister til diverse aktører tilknytta INO og *Folk og Land*. Disse kildene har særlig vært nyttige i arbeidet med å undersøke NFs forhold til gammelnazistene etter 1975. Arkivene er oppbevart ved Riksarkivet i Oslo.

Nynazistenes partiaviser er kollektive kilder, hvilke Edvard Bull d.e. beskriver som "frembragt av en større eller mindre gruppe av personer, hvor den enkeltes andel i frembringelsen bare i liten grad lar sig særskilt bestemme"[42]. Hvert nummer har ei rekke ulike bidragsytere og redaksjonen oppfordra medlemmene, også de uten formelle verv, om å sende inn selvskrevne artikler.[43] Fra *Attakk* nr. 3-4 1978 fjernes undertittelen "Organ for Norsk Front" fra bladets forside til fordel for "Tidsskrift for nasjonal ideologi, debatt og aktivisme".[44] På denne tida kom også *Nasjonalisten* ut for første gang, og tidsskriftene skulle herved være et "aktuelt kommentarorgan"[45] i norsk politisk og ideologisk debatt.

Selv om en fastslår kildenes kollektive status må omfanget av bidragsytere på ingen måte overdrives. Antallet skribenter lå som regel på mellom fem og ti per utgave. Partiets pådrivere, i første rekke Erik Blücher, Tor Petter Hadland, Olav Hoaas, Bitten C. Lunde og, i noe mindre grad, Bastian Heide, sto for mesteparten av innholdet. Riktig nok dukker det stadig opp innlegg og artikler fra mer ukjente NF-medlemmer, samt lesere utenfor partiet. I blant er forfatterne utelatt, anonymisert eller kun identifisert med initialer.

Å betrakte tidsskriftene som kollektive kilder byr på det åpenbare problemet med å identifisere et "offisielt ståsted" hva meninger gjelder. I arbeid med dagspresse av betydelig større omfang enn hva mine kilder har utgjort er det naturlig å se på lederen for å danne seg et slikt bilde. Dette er selvsagt også mulig for studier av aviser med et begrensa opplag, men i dette tilfellet var lederne som regel forbeholdt organisatoriske saker.

Likevel mener jeg at bevegelsens, og dermed tidsskriftenes, magre omfang gjør søken etter det "offisielle ideologiske standpunkt" meget enklere: For det første var redaksjonene i *Attakk* og *Nasjonalisten* nærmest identiske med riksledelsen i Norsk Front og seinere Nasjonalt Folkeparti. Erik Blücher var over tid vekselsvis ansvarlig utgiver og redaktør for begge blad, også etter at han gikk av som formann i NF. *Nasjonalt Pressebyrå*, som ga ut

[42] Edvard Bull, "Den moderne pressen som historisk kilde," *Scandia: Tidsskrift för historisk forskning* Band II (1929).
[43] "Redaksjonelle ytringer", *Attakk*, nr. 3-4, 1978, 2 og "Nå er det alvor!", *Attakk*, nr. 5, 1978, 2.
[44] *Attakk*, nr. 3-4, 1978, 1
[45] "Redaksjonelle ytringer", *Attakk*, nr. 3-4, 1978, 2

bladene, var ikke annet enn et formelt foretak oppretta av NF og uten andre beskjeftigelser å spore. Videre må Blüchers ubestridte lederrolle i bevegelsen som helhet ikke undervurderes. Hans krav til bidrag fra leserne kom ikke uten en indirekte forutsetning om å holde seg til bladene og NFs profil. De få gangene innsendte artikler brøt for mye med NFs syn så redaksjonen seg nødt til å trykke en presisering av sitt syn på saken. Slike bidrag ble ofte trykt for å gi eksempler på misoppfatninger som herska blant NFs medlemmer. I de tilfeller artikler og innlegg fra *Folk og Land* blei gjengitt i partiavisene hendte det ikke sjelden at redaksjonen redigerte bort de deler som ikke sammenfalt med dens eget syn. Dette tydeliggjør ledelsens strenge retningslinjer for partiavisene. På bakgrunn av dette mener jeg at synspunktene som kom til uttrykk i publikasjonene var i samsvar med, og et direkte uttrykk for, det synet NF bygde på og ønsket å fremme.

Arbeidet med denne oppgaven har innebåret en kvalitativ analyse av kildene. Ved å gjennomgå NFs publikasjoner har jeg gjennom en grundig prosess dannet meg et godt inntrykk av kildenes helhet samtidig som jeg har gjort visse utvalgt av artikler som framstår særlig relevante for mitt arbeid. Kildematerialet er derimot ikke så omfattende at det har vært nødvendig med noen streng avgrensning og det har vært tid og rom for stadig å vende tilbake til det komplette kildematerialet.

Dette har gjort det mulig å studere alle ytringer som kommer til uttrykk i kildene, også de som ikke eksplisitt framstår som en del av en ideologisk redegjørelse eller politisk utsagn. Som Göran B. Nilsson understreker er nemlig en hver aktørs ytring idéhistorisk interessant når en arbeider med praktisk idéhistorie, da disse ytringene er med på å forme et normsystem.[46] Både NFs offisielle hefter, leserinnlegg i andre fora, redaksjonelle ytringer og innholdet i korrespondanse (fortrinnsvis mellom nynazistene og INO/*Folk og Land*) er dermed alle relevante kilder i fremstillinga av nynazistenes ideologiske utvikling. Å begrense seg til kun å studere de tekstene som opptrer under spalta "Ideologi" i partiavisene ville med andre ord vært lite produktivt. Hele omfanget av det tilgjengelige kildematerialet er dermed grundig gjennomgått

Et alternativ til en slik kvalitativ analyse er selvsagt en kvantitativ tilnærming for å identifisere de mest omtalte emnene. Et bilde av NFs viktigste ideologiske saker kan dannes av å fremstille en oversikt over hvor hyppig ulike tema som kommunisme, kvinnesyn, liberalisme, rase og utenrikspolitikk forekom i bladene. Eventuelt hvor mange sider som vies hvert enkelt tema. Michael Billig presenterer en slik type undersøkelse av *Spearhead* og

[46] Göran B Nilsson, "Svensk liberalism vid mitten av 1800-talet: Ett metodprogram for praktisk idéhistoria," i *Från fattigdom till överflöd*, red. Sven Koblik (Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1973), 126.

Britain First, organer for britiske National Front, i *Fascists: A Social Psychological View of the Naional Front*.[47] Det noe ukomplette kildematerialet jeg har hatt tilgjengelig for denne oppgaven gjør derimot en slik undersøkelse lite gunstig. Hyppige forekomster av enkelte tema, særlig innenfor et kort tidsrom, har derimot hatt en betydning for min analyse av kildene. Det kvantitative og ikke minst kronologiske aspektet er dermed på ingen måte fraværende i oppgavens analyse.

1.7 Generell teori om nyfascisme/-nazisme

Oppgavens vinkling og problemstillinger medfører et ønske om å plassere nynazistbevegelsen i en bredere kontekst. Landskapet av nyfascistiske bevegelser etter 1945 er variert, komplekst sammensatt og til tider uoversiktlig og omfatter et mylder av store og små partier, tidsskrifter, diffuse miljøer og organisasjoner. På hver sine måter har de forsøkt å tilpasse seg en dagsorden der fascistisk doktrine og retorikk er dekreditert og hvor omgivelsene, ulikt mellomkrigstida, ikke utgjør noen grobunn for massemobilisering av befolkningen ved hjelp av retorisk appell til nasjonalisme eller rasisme.

To tilbakevendende trekk ved den moderne etterkrigsfascismen er internasjonalisering og "metapolitisering"[48], hevder Roger Griffin. Internasjonaliseringa har gitt sine utslag både på det organisatoriske og det ideologiske feltet. Fascismens mangfoldige etterkrigsinkarnasjoner har det fellestrekk at politikken de fremmer er lite attraktiv og sliter med å samle oppslutning. Responsen har ofte vært at tilhengerne av slike ideer søker sammen og knytter bånd på tvers av landegrenser og nasjonalitet i et forsøk på styrke sin posisjon. Kontakten kan ta form av utveksling av erfaringer og propagandamateriale eller utvikle seg til et omfattende og tett politisk og aktivistisk samarbeid. Kontakten har gitt sitt utslag i større konferanser og opprettelsen av organisasjoner, som for eksempel The European Social Movement (ESM) der svenske Per Engdahl var sentral, og paraplyorganisasjonen World Union of National Socialists (WUNS).

Disse initiativene til samarbeid henger sammen med den ideologiske utviklinga fascismen har gjennomgått etter andre verdenskrig, nemlig en nedtoning av den rollen nasjonalisme spilte for Hitler og Mussolini til fordel for et paneuropeisk ideal eller en idé om

[47] Billig, *Fascists*, 72-80.
[48] Med metapolitisering menes kampen om ideene. Nyfascismen framstår særlig systemkritisk og utfordrer det bestående på et høyere, til tider nesten filosofisk, plan. Dette til forskjell fra ei mer realpolitisk og handlekraftig linje. For en oversiktlig presentasjon av Griffins poenger, se Roger Griffin, "Interregnum or endgame? The radical right in the 'post-fascist' era," *Journal of Political Ideologies* 5, nr. 2 (2000).

en universell nazisme. Griffin ser dette som en tendens til å vende tilbake til fascismens "historiske hensikt", nemlig å redde den europeiske sivilisasjonen fra bolsjevismen og amerikaniseringas destruktive kraft.[49] Inspirasjonen hentes blant annet fra Oswald Mosleys idé om "Europe a Nation" som for den britiske fascistlederen innebar en sammenslutning av kontinentets nasjoner i en korporativ føderasjon for økonomisk og politisk samarbeid med mål om å styrke Europas posisjon mellom de to supermaktene USA og Sovjetunionen. Selve grunnideen om et samlet Europa kan for øvrig spores tilbake til tida før 1930, særlig hos Mussolini.[50] Med et slikt mål tenker fascistene i dette tilfellet kontinentalt (eventuelt globalt), samtidig med at de først og fremst opererer lokalt da sammenslutninga er avhengig av at hver nasjon i første rekke gjennomgår en fascistisk revolusjon innenfor egne grenser. Ved dannelsen av den Europeiske Union og misnøyen med dens liberale grunnverdier fikk europatanken en ny giv blant ei rekke nyfascistiske bevegelser i Europa.

Internasjonaliseringa av fascismen har også til tider medført en bredere, og stadig varierende, definisjon av hvilke folk som ønskes velkommen i fellesskapet man ønsker å opprette. Dette har blant annet ført til et fokus på europeisk kultur snarere enn ideer om kontinentets raser og forholdet dem i mellom. Tradisjonell hvit, vestlig overlegenhet løftes fram, og blir forsøkt legitimert ved henvisninger til europeisk kulturs fremskritt i nyere tid. Rasismen følger noe av det samme mønstret ved å ta form av klassisk hvit overlegenhet særlig overfor svarte. Nazismens inndeling av det europeiske folk i ei rekke underraser vies mindre oppmerksomhet. I stedet fremmes den overlegne hvite rasen. Ved å kvitte seg med de tyske konnotasjonene skapes grunnlaget for en "universell nazisme".[51]

Fascismens vanskelighet med å oppnå støtte etter andre verdenskrig har ført til det Griffin omtaler som det andre tilbakevendende trekket ved nyfascismen: et skifte i fokus fra partipolitikk til metapolitikkens domene. Denne endringa har først og fremst fått utslag i oppkomsten av ei rekke tidsskrifter, ofte av en gjennomført akademisk karakter, via diskusjon av raselære, globalisering og øvrig politikk og ikke minst korrumperinga og derfor behovet for bevarelsen av den hvite, europeiske kulturen. Mest sofistikert er den franskbaserte skolen *Nouvelle Droite* hvis fascistiske influenser "kun kan spores av det trente øye"[52], i følge Griffin. Ideologiske hovedtrekk er tanken om det kulturelle hegemonis forrang for det politiske og et syn på det globalpolitiske *status quo* som både dekadent og på randen av kollaps. Mer

[49] Ibid., 166-168.
[50] Roger Griffin, "Europe for the Europeans: Fascist Myths of the European New Order 1922-1992," i *A Fascist Century: Essays by Roger Griffin*, red. Matthew Feldman (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008), 140.
[51] Griffin, "Interregnum or endgame? The radical right in the 'post-fascist' era," 167.
[52] Ibid., 170.

eksplisitte forsvar for særlig Nazismen finner man i historierevisjonisme med formål å friskmelde eller i det minste utfordre oppfatninga av Hitlers ideologi, først og fremst gjennom Holocaust-fornektelse.

Gjennom slike former for journalistisk og pseudoakademisk virksomhet nevnt her holdes fascismen på ulike vis i live i ei tid der den etter forutsetningene skulle lidd en stille død. Griffins poenger og framheving av gjennomgående trekk gir oss noen holdepunkter i arbeidet med å analysere den norske nynazismen i den aktuelle perioden. Hans arbeid vil sammen med litteratur om særlig britisk nynazisme og -fascisme hjelpe oss med å se denne norske nynazistbevegelsen i et større, globalt landskap av lignende fenomener.

2 Raselære og pangermanisme i Nasjonal Ungdomsfylking

Fra ungdomsspaltas introduksjon i *Folk og Land* i 1967 og fram mot grunnleggelsen av Norsk Front i 1975 var den norske nynazismen beskjeden i sitt omfang. Arbeidet det marginale østlandsmiljøet la ned skulle derimot bli omfattende og tida fram mot midten av syttitallet var formative år for bevegelsen. I løpet av si tid i *Folk og Land* knytta Nasjonal Ungdomsfylking bånd til tidligere NS-medlemmer, men havna også i en idé- og interessekonflikt med flere sentrale aktører i gammelnazistenes rekker. Ungdommens fasinasjon for den tyske nazismen skulle både legge grunnlaget for NF og føre til bruddet med *Folk og Land*-miljøet i 1975.

2.1 For ungdommen

Avisa *Folk og Land* endra til sitt endelige navn desember 1952, etter tidligere å ha gått under navna *Skolenytt* og *8. Mai* de foregående fem åra. Avisa blei et talerør for landssvikdømte som følte seg urettferdig behandla og hadde som misjon å fortelle si side av okkupasjonshistorien. Etterkrigstidas oppfatning av Nasjonal Samling som landssvikere stemte ikke, og i *Folk og Land* fikk tidligere medlemmer, frontkjempere, pårørende og andre interesserte mulighet til å dele sine historier og meninger. Avisa var prega av historisk revisjonisme og debatt samt anekdoter og lengre skildringer fra tida før og under krigen.

Nynazistenes inntog i NS-veteranenes organ skyldtes i all hovedsak Odd Melsom, redaktør for avisa mellom 1958 og 1973. Melsom hadde vært redaktør for NS-avisa *Fritt Folk* og var sentral i den kommissariske Landsorganisasjonen (LO) fra 1941 og ut okkupasjonen. Som medlem av NS var han en lederskikkelse i partiets sosialradikale og nasjonalsinnede fløy.[53] Ettersom *Folk og Lands* opplag sank mot slutten av sekstitallet så Melsom det nødvendig å revitalisere avisas profil i håp om å tiltrekke seg nye lesere. Redaktøren var redd en måtte legge ned driften om ikke abonnementsalget tok seg opp. Løsninga blei opprettelsen av en ungdomsredaksjon i 1967 der et knippe unge menn fikk si faste spalte: "For ungdommen".

[53] *Norsk krigsleksikon 1940-45*, red. Hans Fredrik Dahl, et al. (Oslo: Cappelen, 1995), 268 s.v. "Melsom, Odd Erling"

"For også Folk og Land og den sak det arbeider for trenger naturligvis som livet selv fornyelse."[54] Slik åpna den første ungdomsspalta i april 1967. Dermed skulle de unges bidrag i avisa de neste åra kjennetegnes av et brudd med det mange av de eldre anså som avisas sak, nemlig rettferd for de landssvikdømte. Ungdomsspalta hadde blikket vendt framover og begynte raskt å mane til organisering av "en nasjonal bevegelse som virkelig kan representere de nasjonale grunnverdier – en bevegelse som kan stå som et bollverk mot alle de nedbrytende strømninger i tiden."[55] Okkupasjonstida tilhørte de eldre, morgendagen var de unges arena. Som en av få i gammelnazistleiren støtta Odd Melsom de unges redaksjonelle nytekning, deres idealisme og de dagspolitiske kommentarene. Erik Rune Hansen, en av de mest aktive av de unge redaksjonsmedlemmene fram mot midten av syttiåra og seinere en sentral norsk nynazist, beskrev i etterkant Melsoms initiativ slik:

> Han [Melsom] var en uredd mann som så langt i fra hadde gitt opp den politiske kampen. Det var ikke nok for ham å drive et nostalgisk menighetsblad – han ønsket seg en ny generasjon i Folk og Land. Han ville ha arvtagere til den nasjonale og sosiale kampen han hadde via sitt liv til.[56]

Ungdomsredaksjonens tydelige preg på avisas profil fra 1967 og fram mot 1975 har ført til betegnelsen av et "nyfascistisk opposisjonsorgan". Espen Olavsson Hårseth omtaler avisa i denne perioden slik i sin masteroppgave der han også redegjør for hvilken rolle Melsom hadde i omlegginga.[57] Innleggene og kommentarene bar preg av troa på en fascistisk vekkelse over det europeiske kontinent og stadige påminnelser om at Norge ikke måtte henge etter. Kampen skulle kjempes mot den bestående eliten, mens kommunismens forsøk på det samme måtte knekkes. Ungdomsredaksjonen arbeida i tro på at deres løsninger var de eneste som kunne redde Norge fra de nedbrytende kreftene i samfunnet. Innleggene og artiklene fra ungdommen opererte både på et overordna, ideologisk plan og det mer lokale og dagsaktuelle, der særlig landets venstreradikale studentbevegelse fikk gjennomgå av både redaksjonsmedlemmer og øvrige NUF-folk. Den eldre generasjonens betraktninger rundt okkupasjonstida, NS og erfaringer fra østfronten fikk fortsatt plass i avisa, men det var de yngre som satt sitt preg på den første halvdel av syttitallet.

[54] "Fornyelsen", *Folk og Land* nr. 9, 1967, 4.
[55] "Det norske dilemma", *Folk og Land* nr. 9, 1968, 4.
[56] "Det spirer der vi sådde!", *Folk og Land* nr. 9, 1981, 5, 6.
[57] Hårseth, "Folk og Land 1967-75."

2.2 “En tysk linje”

Ikke alle tilknytta *Folk og Land* var like begeistra for ungdommens engasjement og avisas nyorientering som Melsom. Misnøyen, som i 1975 førte til at nynazistene blei kasta ut og avisa tilbakeført til sin opprinnelige form, hadde bakgrunn i det ei rekke gammelnazister anså som ungdommenes "fortysking" av avisas profil.[58] Frontkjemper- og NS-veteran Bjørn Østring, som fra siste halvdel av syttitallet og de neste tjua åra hadde en sentral rolle i driften av *Folk og Land*, var særlig klar på at Nasjonal Samling alltid kjørte ei norsk linje som skilte seg fra den tyske linja ungdommen la seg på.[59]

Hva som skilte denne tyske linja fra den norske NS-linja kom ikke Østring nærmere inn på, skriver Hårseth.[60] En kan likevel anta at det blei sikta til ungdommens fasinasjon for raselære og stadige innslag av pangermanisme i deres bidrag til avisa. Pseudonymer som Teutonius og Alarik[61] forfekta tanken om opprettelsen av en europeisk stormakt under tysk ledelse og i 1972 hadde man blant kunne annet se de yngre hylle Heinrich Himmlers kamp for et enig og "biologisk ensartet" Europa, en kamp de gjerne skulle vitne bli gjenopptatt.[62] Rasetanken var den suverent overlegne for pangermanistene i SS med den tenkte politiske konsekvens at alle de germanske folkeslag skulle samles i ett rike. Også i NUFs "nasjonale manifest" fra 1971 heter det at "virkeliggjørelsen av det norske folkefellesskap" måtte skje i "nært samarbeide med de folk som biologisk-åndelig er oss nært beslektet."[63] NUFs og ungdomsredaksjonens forhold til begrepet "folkefellesskap" var tett knytta opp mot det tyske *Volksgemeinschaft* med dets rasistiske skillelinjer. Individet var i følge NUF et "overveiende arvelig betinget vesen" og uløselig knytta til nasjonen i fortid så vel som framtid. Tatt i betraktning de unge nynazistenes krav om at samfunnet måtte "frigjøre seg fra … fremskrittstro og materialisme", favoriseringa av selvforsyning og Olav Hoaas kamp for naturvern styrkes assosiasjonene til den tyske nazismen ytterligere. Det gjennomgående argumentet i NUFs manifest er viktigheten av at menneskets røtter i naturen må legge absolutte føringer for individ og samfunnsinnordning.

For NUF var troa på natures triumf over miljøet udiskutabel hva individet gjaldt. Dette i motsetning til enkelte svenske nyfascister som etter å ha mottatt NUFs manifest i 1972

[58] "Den nye redaksjonen glemte … 'rettsoppgjørets' ofre … og stikk imot gamle leseres ønsker ble FOLK OG LAND fortysket". "Med Folk og Land gjennom 30 år", *Folk og Land* nr. 9, 1981, 1, 6.
[59] Hårseth, "Folk og Land 1967-75," 77-80.
[60] Ibid., 92-93.
[61] Alarik I, vestgotisk konge og den første germaneren til å erobre Roma i 410.
[62] "Europa eller?", *Folk og Land* nr. 6, 1972, 4.
[63] "Nasjonalt Manifest", *Folk og Land* nr. 2, 1972, 4. Manifestet er også vedlagt *NUF-Bulletin* nr. 1, 1971.

bemerka seg at "den biologiska sidan av verkeligheten" sto sterkere vest for grensa enn i deres egne rekker. Den svenske kontingenten mente den sosiale virkeligheten kom i bakgrunnen hos NUF. Svenskenes innspill om at dagens vitenskap umulig kunne konstatere hva som var et produkt av arv og hva som var et resultat av "den historiska miljön" falt ikke i god jord hos NUF. Bevisene for arvelighetens triumf i utviklinga av individet var "uomtvistelige", var nordmennenes respons.[64]

Troa på arvelighetens triumf over miljøfaktorer er et velkjent standpunkt og i så måte ikke umiddelbart oppsiktsvekkende, om enn unyansert. Mer interessant er derimot hva de rasistiske overtonene i NUFs manifest uttrykker utover fremmedhat. Forfektelsen av naturens forrang i spørsmål om samfunn og individ blir nemlig i høyeste grad en reaksjon mot de liberaldemokratiske verdier og prinsipper. Reint politisk og økonomisk fikk dette sine utslag i motstand mot parlamentarismen og antikapitalisme. Dette omtales nærmere i kommende kapitler.

Mer aktuelt i denne omgang er hvordan omfavnelsen av naturens lover og troa på disse som den seirende faktor for menneskelig utvikling for nynazistene framstår som en reaksjon på prinsippet om det frigjorte individ. Økonomisk, politisk, seksuell og sosial frigjøring gjennom det tjuende århundret framsto ved tampen av sekstitallet som langt fra fullbyrdet. De progressive idealene som prega samtida fikk i nynazistenes øyne sine utslag i økt transkontinental migrasjon og kapitalisme på det politiske plan samtidig som det åpna for en utbredelse av radikale holdninger og verdier samt oppbrudd med tradisjonelle moralske kodekser på samfunnsplanet.[65] Liberalismens "løsrivelse av individet" innebar ei oppløsning av de sosiale bånd slekt, ekteskap og familie utgjorde, sto det noen år seinere i NF-organet *Attakk*.[66] Selv om nynazistene kan sies å være en del av en slik oppbruddstid befant de seg hele tida på motsatt ende av det ideologiske spekteret. Ved ikke å ta del i den progressive utviklinga blei nynazistene sittende igjen som den tapende part i et samfunn som stadig rykka lengre unna de idealene de holdt kjær. De norske nynazistene må ikke oppfattes som verken særlig reaksjonære eller konservative, men var like fullt fremskrittsskeptiske. Der de sto igjen, som outsidere i et norsk samfunn i utvikling, tronet naturens lover fram som den eneste autoritet de fortsatt kunne klamre seg til i håp om å få bukt med hva de anså for å være destruktive trekk ved den moderne utviklinga. Naturen blir et symbol på det statiske og kjente,

[64] Innlegget fra de anonyme svenske kampfellene samt NUFs svar er å finne i *NUF-Bulletin* nr. 1, 1972, 3.
[65] "Slik er liberalismen", *Attakk* nr. 2, 1976, 4, 6.
[66] Ibid.

i kontrast til den dynamiske og uforutsigbare framtida. Dermed blir det nødvendig å argumentere for naturlovenes forrang for den menneskelig initierte utviklinga.

Troa på naturens lovmessighet spilte en stor rolle innen NSDAPs ideologi og ser i høyeste grad å ha påvirka de norske nynazistene ved starten av syttiåra. Ved sida av å fungere som en ubestridt lov gir prisingen av naturen assosiasjoner til et enklere og mindre internasjonalt samfunn, der virkningene av moderne, liberale tanker er ukjente.

Olav Hoaas' rolle i utforminga av nynazistenes "tyske linje" de første åra er soleklar. Om han med tida skulle bli en noe mer perifer skikkelse i miljøet enn eksisterende fremstillinger gir inntrykk av var han riktig nok tidlig på syttitallet fremtredende. Blant annet var han redaksjonsmedarbeider i *Folk og Land* på denne tida og fikk her fritt talerrom for sitt historie- og menneskesyn. Hoaas rettferdiggjorde Tysklands utenrikspolitiske offensiver østover ved midten av trettitallet og så USA og Storbritannia som initiatorene bak andre verdenskrig. Videre stilte lektoren kritisk spørsmål om hvorvidt Hitlers visjon om et germansk tusenårsrike hadde noen betydning for krigen.[67]

Hva begeistring for tysk nazisme gjaldt var det derimot ikke sagt at samtlige i NUF var noen hengivne beundrere av Hitler. Organisasjonen var ingen enig gruppe når det kom til den ideologiske retninga, og enkelte unge artikkelforfattere i *Folk og Land* på starten av syttitallet var større tilhengere av "venstrefløyen" i NSDAP enn Hitlers regime fra 1933 av. I den mer radikale venstrefløyen var antisemittismen først og fremst et uttrykk for antikapitalisme og ideen om nazismen som arbeiderbevegelse blei vektlagt. Øystein “Ulv” Hovdkinn, i *Folk og Land* under aliaset Fidus, trakk særlig til denne sida av nasjonalsosialismen og kritiserte blant annet Det tredje rikets jødeforfølgelser og De lange knivers natt, der flere av de venstreorienterte innen NSDAP blei tatt av dage.[68] Hans hovedfagsoppgave i historie fra Universitetet i Oslo om “Joseph Goebbels og sosialismen i nasjonalsosialismen” vitner også om en interesse for, og stor kunnskap om, denne delen av den tyske nazismen.[69] Denne fasinasjonen for nasjonalsosialismens “sosialistiske” sider, også sentrale hos Odd Melsom, hang ved nynazistene framover mot åttitallet og omtales nærmere i kommende kapitler. Riktig nok var det hele tida den tyske nazismen som sto i sentrum. Den

[67] Olav Hoaas, *Germanernes fortid og fremtid: omriss av et historiesyn* (Leknes: Eget Forlag, 1971).
[68] Se blant annet "Slik en ung nasjonalist ser det: Hva har fortiden lært oss om nasjonalisme og nasjonalsosialisme?, *Folk og Land* nr. 19, 1972, 1, 6 og "Er nasjonalsosialismen hevet over kritikk? Et svar til Vera Oredsson", *Folk og Land* nr. 3, 1973, 5, 8. Sistnevnte var et svar på Vera Oredsson forsvar for Hitlers politikk. Se "Vi skall inte tjuta med: Svar til ung nasjonalist", *Folk og Land* nr. 22, 1972, 8, 11.
[69] Øystein Hovdkinn, "Joseph Goebbels og sosialismen i nasjonalsosialismen 1925-30" (Universitetet i Oslo, 1975). Hovdkinn var aldri medlem av Norsk Front og trakk seg ut av miljøet da Erik Blücher tok kontroll.

norske nasjonalsosialismen og NS kom nynazistene svært sjelden inn på i sine bidrag til *Folk og Land* ved starten av syttitallet.

For Østring og de fleste gjenlevende NS-medlemmene sin del var det viktig å fremheve de nasjonale strømningene innen det tidligere partiet framfor de pangermanske i et håp om å justere bildet av dem som "landssvikere". Spørsmålet om Norges stilling og selvråderett i et tenkt tysk storrike etter nazistenes seier hadde vært et sentralt og til tider splittende tema innen NS under okkupasjonen, på samme måte som nasjonalisme og pangermanisme til tider framsto som ulike retninger ideologisk sett.[70] Fram til 1975 blei *Folk og Land* utgitt av Forbundet for Sosial Oppreisning hvis arbeid ikke skulle være av politisk karakter, men derimot hadde "som mål å gjenreise medlemmenes sosiale og økonomiske stilling."[71] Ved å vri avisa i ei tyskvennlig retning forsterka derimot ungdommen landssvikerstempelet og Østring har i seinere tid uttalt at avisas profil ved starten av syttitallet framsto som et "hån mot det vi [NS-medlemmer] sto for – og står for".[72]

Den nyfascistiske revitaliseringa tok dermed slutt sommeren 1975 og neste nummer av *Folk og Land* kom ikke ut før november samme år med en nyinnsatt redaksjon. I seinere tid har avisa selv gitt Østring æren for å ha fått avisa på rett kjøl igjen. Forsøket på å fri både til avisas opprinnelige lesere og en yngre generasjon hadde feilet og med Østring i spissen blei det nok en gang fastslått at det var gamle NS-medlemmer som var avisas målgruppe. Innholdet måtte reflektere dette. "Folk og Lands fundamentale oppgave er å være talerør for tidl. NS-folk og andre som ble rammet av rettsoppgjøret", poengterte den nyinnsatte redaksjonen og skreiv videre at avisas "hensikt er … å gi uttrykk for hva som er tidl. NS-folks meninger og holdninger i dag."[73] Først og fremst skulle avisa vende tilbake til sin opprinnelige profil med mål om å rette opp synet på de landssvikdømte og samtidig distansere seg fra den stadig mer synlige nynazistorganisasjonen NUF som etter ryktene var klare til å danne sitt politiske parti.

2.3 Rasismen manifesteres

Den tyske linja var enda tydeligere i ungdommens egne publikasjoner. Lektor Olav Hoaas, Nasjonal Ungdomsfylkings noe ufrivillig utpekte sjefsideolog, hadde fra sitt sete i

[70] Spenninga mellom nasjonalisme og pangermanisme innen Nasjonal Samling er hovedtema i Øystein Sørensen, *Hitler eller Quisling? Ideologiske brytninger i Nasjonal samling 1940-1945* (Oslo: Cappelen, 1989).
[71] Øvsthus, "Dom og oppreisning," 218.
[72] "Da Folk og Land var på kanten av stupet", *Folk og Land* nr. 1, 2002, 11-12.
[73] "Om oss selv", *Folk og Land* nr. 13, 1975, 3.

Stokmarknes lenge produsert mindre skrifter der han ga uttrykk for sitt livs- og historiesyn, samt framtidsvisjoner. I samarbeid med NUF og Leidangen Forlag blei disse skriftene distribuert gjennom ungdommenes organisasjon ved starten av syttitallet. Ved utgivelsen av *Det nye menneskebildet: Human-etologiens resultater* (1974) blei raselære dermed manifestert som et sentralt element av bevegelsens ideologi. Hoaas argumenterte her for at instinktets rolle i dyrs atferd "i langt større grad enn tidligere antatt" også gjør seg gjeldende for menneskers oppførsel. Lektoren hevda blant annet at mennesker, i likhet med enkelte dyrearter, ikke takler fremmede raser innenfor sitt eget territorium. På bakgrunn av dette måtte den enkelte folkegruppe søke å beskytte (men ikke ekspandere) sitt livsrom på samme måte som ville dyr.[74]

Det var ikke bare de tidligere NS-medlemmene som var misfornøyde med NUFs begeistring for rasespørsmål. Også innad i nynazistmiljøet blei det retta kritikk mot Hoaas' lefling med biologien. I 1972 blei lektorens skrift *Tilbake til naturen* omtalt i *NUF-Bulletin* som "noe uferdig og lite gjennomarbeidet"[75] og en seinere utgave av bulletinen beskrev Hoaas' ukritiske bruk av etologi i sin nasjonalistiske verdensanskuelse som skadende for resten av hans forfatterskap ettersom han fullt ut neglisjerte de kvalitative forskjellene mellom mennesker og dyr.[76] Erik Blücher, som så vidt var fylt tjue år da han tok trådte inn som leder for NUF, ser derimot ut til å ha vært mer positiv til Hoaas' tanker og sørga for at *Det nye menneskebildet* og ei rekke etterfølgende Hoaas-tekster blei utgitt og distribuert gjennom Norsk Front de påfølgende åra. Dette til tross: Hoaas' skrift skulle ikke bli særlig viktig i utformingen av Norsk Fronts raseideer og i motsetning til lektorens andre hefter blei *Det nye menneskebildet* ikke omtalt i NFs partipresse med unntak av postordrelister. Hoaas' bidrag i partipressen tar heller ikke opp rasespørsmålet.

Skal en tro nynazistene selv var det en utgivelse året etter som blei deres bibel i raselæren. Vesttyske Jürgen Riegers *Rase: Det store grunnproblem* (*Rasse: ein Problem auch für uns!*) fikk sin utgivelse på Leidangen Forlag i 1975, like før Norsk Front blei grunnlagt. Sju år seinere kunne en lese i *Nasjonalisten* at "Leidangen Forlag regner denne boken som sin kanskje viktigste utgivelse. … Alt i alt en hjørnesten i moderne nasjonal litteratur, og rimelig nok en bestselger!"[77] Boka på knappe 50 sider blei oversatt til norsk for egen maskin og

[74] Olav Hoaas, *Det nye menneskebilde: Human-etologiens resultater* (Moss: Leidangen, 1974).
[75] "Nytt Hoaas-skrift i vente", *NUF-Bulletin* nr. 1, 1972, 4.
[76] NUF-Bulletin nr. 3. 1972, side 2-3: *Kommentar til "Tilbake til Naturen"*. Det var Øystein Hovdkinn, under signaturen "Øystein Ulv" som kritiserte Hoaas' analogier mellom dyreverdenen og menneskelige samfunn i *NUF-bulletin*. Hans kommentarer til Hoaas blei også trykt i Folk og Land nr. 7 og nr. 13 1972, da signert "Arius".
[77] Se *Nasjonalisten* nr. 8-9, 1982, 11.

intensivt markedsført i ei rekke nummer av *Attakk* og *Nasjonalisten* de påfølgende åra. Et åtte siders utdrag var bilag til *Attakk* nr. 7-8 1976 for å sørge for at alle medlemmer og abonnementer fikk innblikk i Riegers argumenter for rasebiologiens betydning. For Erik Blücher var det viktig å skolere bevegelsen i det han anså som grunnleggende rasevitenskap som fremsto mer legitim enn Hoaas' analogier mellom dyreriket og menneskesamfunn.[78] Rieger, derimot, kunne vise til ei rekke forskningsresultater som i følge ham redegjorde for hvite menneskers intellektuelle overlegenhet. Som vi skal se utgjorde Riegers bok ikke bare hjørnesteinen, men hele reisverket for partilederens argumentasjon i rasespørsmålet.

I *Rase* presenterer Rieger et utvalg anatomiske undersøkelser og IQ-tester som hevder å bevise forskjeller i ulike rasers fysiske og psykiske egenskaper. Et sentralt poeng er å gjøre rede for den svarte ("negroide") rasens underlegne intelligens ved å vise til antatte korrelasjoner mellom resultatene av de anatomiske og psykologiske undersøkelsene. Videre ut fra dette argumenteres det mot raseblanding som i følge Riegers kilder forårsaker "lavere begavelse", "kroppslige misdannelser" og "lavere fruktbarhet for mennene"[79], for å nevne noen eksempler. "Da mennesker av blandingsrase har få kulturskapende evner, er kulturell tilbakegang uunngåelig"[80], slår Rieger fast og som et historisk eksempel trekker han fram keiser Caracalla som ga borgerrett til alle Romerrikets frimenn og dermed sørga for en strøm av innvandrere og påfølgende raseblanding med det italienske folk. Dette førte til Romerrikets fall, mente han. Det samme historiske eksempelet fremmet også Olav Hoaas.[81] "Italia har senere ikke opplevet noen politisk blomstring" og selv ikke under den beundringsverdige Mussolini kunne det italienske folket overkomme de skavankene raseblandinga hadde påført dem, skreiv Rieger.[82] Han argumenterte derfor at rasemessig innavl måtte etterstrebes for å unngå at også den nordiske rasens overlegenhet forvitrer. Parolen "Vern om din rase" blei raskt en gjenganger i NFs propaganda over de neste ti åra.

Riegers argumenter føyer seg inn i rekka av de som i debatten om forholdet mellom rase og intelligens argumenterer *for* nettopp en slik sammenheng. Mens både Rieger og de norske nynazistene fremstiller innholdet i *Rase* som "resultatene fra den moderne

[78] Ideologisk skolering var i følge Blücher fase nummer to i bevegelsens fremdriftsplan. Første fase var å utføre aksjoner som ville føre til medieomtale som igjen skulle sikre medlemstilstrømning. Denne fasen blei ansett som fullført i løpet av Norsk Fronts første år. I og med at tredje fase innebar deltakelse ved stortingsvalg kan en si at partiet forble i andre fase resten av si levetid. Se "Taktikk og strategi", *Attakk* nr. 10, 1977, 4, 5, 17, 18.
[79] Jürgen Rieger, *Rase: Det store grunnproblem* (Oslo: Leidangen, 1975), 23-24.
[80] Ibid., 24.
[81] "Keiseren måtte nødvendigvis også bli despot for å kunne tøyle den identitetsløse menneskegrøt som nå utgjorde 'romerne'." Olav Hoaas, *Ny nasjonal politikk* (Leknes: Eget forlag, 1968), 23.
[82] Rieger, *Rase*, 23-26.

raseforskning"[83] framstår det derimot snarere som avleggs og typisk for det tidlige nittenhundretallets rasevitenskap som seinere skulle spille en stor rolle i de tyske nazistenes propaganda og verdensanskuelse. Det moderne elementet i fremstillingen er derimot ferske resultater fra IQ-tester som anvendes for å bygge opp om resultatene av anatomiske undersøkelser av ulike rasers hjernestørrelse.

Jürgen Rieger var fra slutten av sekstitallet og fram til sin død i 2009 en aktiv skikkelse innen ei rekke europeiske nynazistmiljøer. Blant annet var han et sentralt medlem av Northern League, en organisasjon via intellektuell diskusjon av de Teutonske folk og den nordiske rasen. Sentral i Northern League var også Hans F. K. Günther, det tredje rikets fremste raseforsker, som for sine publikasjoner og teorier i mellomkrigstida og ut andre verdenskrig hadde ei enorm innvirkning på NSDAPs raseideologi. Rieger var redaktør for tidsskriftet *Neue Anthropologie* som i stor grad bygger på Günthers teori om den nordiske rasens overlegenhet. Særlig sentralt står her tanken om at det nordiske folket bør samles for å sikre sin dominans, noe Rieger stadig proklamerte i taler og tidsskriftkommentarer. Tidsskriftet pekes ut som et av flere lignende som har holdt nazismens raseideer ved like etter 1945.[84]

Riegers bok bygger i all hovedsak på Günthers raselære og opererer blant annet med sistnevntes definisjon av de seks hovedrasene man fant i Europa.[85] Teorien om at rasenes ulike egenskaper også omfattet *psykiske* kvaliteter, slik Rieger hevder, deles også med Günther som gikk sterkt inn for å introdusere dette elementet i rasevitenskapen som til da hadde vært konsentrert rundt rasenes fysiske egenskaper.[86] Riegers påstander om at raseblanding førte til nye sykdommer, lavere begavelser, kroppslige misdannelser og økt sjanse for psykiske lidelser delte han også med Günther, uten at dette var eksklusivt for sistnevntes lære.[87] Særskilt for Riegers *Rase* kontra Günthers lære er at den negroide rasens underlegenhet vies en omhyggelig mengde oppmerksomhet, i tillegg til at jøder ikke behandles nærmere. Dette innebar ikke noe brudd med Günthers lære, men må ses som et

[83] Jürgen Rieger, *Resultatene av raseforskningen*. Billag til *Attakk* nr. 7-8, 1976, 8. Billaget er et forkortet utdrag av side 15-26 i *Rase*.
[84] Jürgen Riegers virke og hans videreføring av Hans Friedrich Karl Günthers raseideer presenteres i Michael Billig, Psychology, Racism and Fascism, (Birmingham: A.F. and R. Publications, 1979).
[85] Disse rasene var den nordiske, den faliske, den mediteranske (vestlige), den alpine (østlige), den dinariske og den østbaltiske. Se Rieger, *Rase*, 6. Om Günther, se Leo Krámar, *Rasismens ideologer: Från Gobineau till Hitler* (Stockholm: Norstedts, 2001), 207-225.
[86] Krámar, *Rasismens ideologer*, 210.
[87] Ibid., 222.

uttrykk for tendensen til å vektlegge den politiske og religiøse antisemittismen framfor den rasefunderte i et forsøk på aktualisere nazismens ideer.[88]

Det var som nevnt helt nødvendig for Bjørn Østring og resten av den eldre generasjonen tilknytta *Folk og Land* å ta avstand fra nynazistenes iherdige forsøk på å vekke til livet den tyske nazismens raseideologi. Arbeidet med å kvitte seg med landssvikerstempelet var avhengig av å fremme forestillinga om et NS som kjempa for Norges beste, og i den sammenheng blei koblingene til den tyske nazismen tont ned. Dette til tross for at rasespørsmålet selvsagt på ingen måte var fraværende for NS eller dets fører før og under okkupasjonen. Vidkun Quisling delte som kjent flere av de tyske raseideologenes ideer og skreiv blant annet at "[r]asen – menneskenes nedarvede fysiske og åndelige konstitusjon – er også til en viss grad bærer av en bestemt livsopfatning."[89] Protestantismen sammenfalt for eksempel med den nordiske rases utbredelse, mente Quisling. På samme måte var tiltrekning mot marxistiske ideer typisk for den "alpinske kortskallede rase hvortil hører hovedmassen av underklassen i Mellem-Europa og størstedelen av den opprinnelige slaviske befolkning i Øst-Europa."[90] Quisling godtok også nazismens definisjon av den nordiske rasen og dens ledende rolle i verdenshistorien.[91] Disse sitatene er henta fra bokutgivelsen av *Russland og vi* som Quisling-biograf Hans Fredrik Dahl påpeker at "fører et gjennomgående og sammenhengende resonnement for rasen som den ordnende faktor i samfunnslivet"[92]. Dahl ser *Russland og vi* som et klart uttrykk for at "arvefaktoren" for Quisling "ved inngangen til 1930-åra [var] i ferd med å gripe bestemmende inn i tankegangen".[93] Dahl er derimot tvilsom til at Günther var Quislings fremste inspirasjonskilde til raseideene, til tross for at de to blei kjent da Günther flytta til Skien i 1923. Quisling foretrakk å fordype seg i litteraturen og søkte derfor til skikkelsene Günthers lære sprang ut av, nemlig amerikanske og franske etnologers forskning fra rundt århundreskiftet.[94]

---

[88] Rieger anså jødene for å stå utenfor det europeiske rasefellesskapet, men trakk altså ikke inn Günthers lære om jøder eller behandler dem nærmere i akkurat denne boka. Rieger hadde derimot ved andre anledninger benyttet Günthers definisjon av jødene. Se Billig, *Psychology, Racism and Fascism*.
[89] Vidkun Quisling, *Russland og vi* (Oslo: Blix, 1941), 109.
[90] Ibid.
[91] "[V]i erkjenner de dype sannheter i det historisk forgangne og historisk bestående, og ser de store ting som folk av nordisk rase har utrettet for verdensutviklingen helt fra historiens begynnelse…"; "Det norske folk … må lære å kjenne … sin plass og opgave i verden."; "[V]i med de øvrige skandinaviske folk er hovedmedlemmer av en stor folkefamilie som representerer den mest verdifulle av alle jordens raser, den nordiske…". Ibid., 198-199.
[92] Hans Fredrik Dahl, "Forord til nyutgivelsen 1996," i *Russland og vi* (Oslo: Leseselskapet, 1996).
[93] Hans Fredrik Dahl, *En fører blir til* (Oslo: Aschehoug, 1991), 158.
[94] Ibid., 156-157.

For de norske nynazistenes del holdt det med Jürgen Riegers innføring eller eventuelt en oppfordring til spesielt interesserte å fordype seg i Günthers egen litteratur.[95] Teorier om de ulike rasers inklinasjon til spesifikke ideologier eller religionsretninger var ikke i overenstemmelse med den profilen partipressen la seg på. Kun "harde fakta", som resultater av nyere IQ-tester, måtte benyttes for å legitimere rasismen. Dette var også tilfellet da Erik Blücher forsøkte å ta rasedebatten til den norske offentligheten.

2.4 Rasevitenskapen som rekrutteringsverktøy

Mens nynazistene gjorde de siste forberedelsene til lanseringa av partidrømmen Norsk Front tok Erik Blücher raselæren ut i offentligheten ved å initiere til en debatt i *Aftenposten*. En må anta at Blücher så markedsverdien i å begi seg ut på en provoserende debatt i en periode der bevegelsen snart ville trenge alle støttespillere de kunne få for å få registrert partiet. Det var like etter NUFs opptreden på NRK-programmet "På Sparket" at Blücher skreiv et innlegg der han utdypa synspunktene som hadde kommet til uttrykk i TV-sendinga:

> Anerkjente forskere som nobelprisvinner [Konrad] Lorenz og [William] Schockley samt professorene [Arthur] Jensen og [Hans Jürgen] Eysenck har slått fast at det eksisterer arvebestemte, psykiske nivåforskjeller mellom rasene, og at et folks kulturelle nivå er avhengig av dets biologiske sammensetning.[96]

Psykologene Arthur Jensen og Hans Jürgen Eysenck markerte seg begge på syttitallet da de argumenterte for at menneskers intelligens i høyeste grad er bestemt ut fra biologiske forutsetninger og i liten grad påvirkelig av miljømessige faktorer. Begge professorenes forskning blei raskt et våpen for rasister og Jürgen Rieger var blant dem som trakk fram deres forskning i sin litteratur. Jensen fungerte også som redaksjonell rådgiver for ovennevnte *Neue Anthropologie* der Rieger var redaktør. Eysenck på si side figurerte som rådgiver for det relaterte og vitenskapelig rasistiske tidsskriftet *The Mankind Quarterly* som også er blitt kritisert for å bygge på den samme raselære som Northern League og Hans F. K. Günther.[97] Det ovenstående utdraget fra *Aftenposten* viser at også Erik Blücher så nytten i å vise til autoriteter som Jensen og Eysenck i sin raseargumentasjon. Et utdrag fra Eysencks forsvar for Jensens konklusjoner er også å finne i *Attakk* nr. 5 1976 der førstnevnte skriver at han tross som motstander av rasisme "motvillig godtok det syn at negrene virkelig var genetisk

[95] Günthers *Vererbung und Umwelt* er å finne på Nasjonal Ungdomsfylking liste over anbefalt lektyre for medlemmene. Se "Litteraturliste", *NUF-Bulletin* nr. 3, 1972, 3-4.
[96] "Demokratisk nasjonalisme: Vår politiske plattform", *Aftenposten* 12.6.1975 Aftenutgaven, 4.
[97] Billig, *Psychology, Racism and Fascism*.

forutbestemt til lavere IQ-nivå"[98].

Blant de som reagerte på Blüchers leserinnlegg i *Aftenposten* var antropolog Jerry Skrobak-Kaczynksi og humanbiolog Harald Olsen. I sitt svar skreiv de:

> Ved å blåse støvet av for lengst forkastede teser fra førkrigstiden, og supplere dem med nyere uttalelser fra mer eller mindre obskure personer, er nynazistene gjennom gjentagelsens tvilsomme kunst i ferd med å få etablert ei rekke dogmer om "moderne raseforskning" i Aftenpostens spalter.[99]

Blücher beviste at han trakterte "gjentagelsens tvilsomme kunst" utmerket i sitt svar 6. august der han igjen konsekvent viste til resultatene som presenteres i *Rase*.[100] Store deler av det som kommer fram i innleggene hans er nærmest gjengivelser fra Riegers Günther-inspirerte argumenter. I tillegg til Skrobak-Kaczynski og Olsen kritiserte for øvrig også lege Bjørn Øverbye og arkeolog Christian Keller uttalelsene fra Blücher før *Aftenpostens* redaksjon la ned debatten på slutten av sommeren 1975.[101]

Partilederen sto hele tida aleine på debattens ene side i *Aftenposten*. "Raser og negre og aper var det bare Blücher som dreiv med"[102], uttalte et medlem av Nordisk Fremskrittsparti, ei lite merkbar gruppe som opererte ved sida av NUF tidlig på syttitallet. Olav Hoaas hadde bare et par uker i forveien skapt vel så mye oppstyr da han i *VG* sådde tvil om gasskamre i nazistenes konsentrasjonsleirer og kom med antisemittiske uttalelser. Lektoren, som skulle bli dømt for disse uttalelsene, holdt seg dermed unna Blüchers debatt. Hoaas-saken hindra derimot ikke Blücher i å begi seg ut på en debatt som åpenlyst ville føre til ytterligere nazikoblinger for hans ungdomsfylking.

Innleggene i *Aftenposten* synes tross akademikeres nedsabling av nynazistlederen å ha nådd ut til i hvert fall et par ungdommer som straks søkte til det nyopprettede Norsk Front noen måneder seinere. Dette var som nevnt sannsynligvis også Blüchers egentlige mål med avisdebatten, jamfør hans strategi for første fase.[103] I *Attakks* spalte "Derfor jeg er medlem av Norsk Front" vier en ung student NFs rasistiske profil betydelig oppmerksomhet i ei tid der de fleste NF-medlemmer først og fremst så antikommunismen som NFs appell. "Det som gjør Norsk Front til det virkelig nasjonale parti, er dets rasistiske holdning"[104], poengterte

---

[98] Hans Jürgen Eysenck, sitert i *Attakk* nr. 5. 1976, 5. Opprinnelig trykt i Hans Jürgen Eysenck, "The Dangers of the New Zealots," *Encounter* 39, nr. 12 (1972).
[99] "Rase-nonsens", *Aftenposten* 7.7.1975 Aftenutgaven, 4.
[100] "Resultatene av raseforskningen", *Aftenposten* 6.8.1975 Aftenutgaven, 4.
[101] Se Øverbyes innlegg "Blücher, rase-teoriene og nasjonal selvgodhet", *Aftenposten* 21.6.1975 Aftenutgaven, 4 og Kellers "Raser, kulturelt nivå – og menneskeverd", *Aftenposten* 9.8.1975 Aftenutgaven, 4.
[102] Bangsund, *Arvtakerne*, 140.
[103] Første fase innebar som nevnt å skaffe Norsk Front publisitet og dermed nye medlemmer. Se note 78 side 26.
[104] "Derfor er jeg medlem av Norsk Front", *Attakk* nr. 5, 1976, 2 og 4.

studenten i sitt innlegg før han slo hardt ned på raseblandingens bastardisering av det norske folk. I samme spalte tre nummer tidligere trakk en skoleelev ved navn Oddvar fram noe av den samme tiltrekningskraften ved NF i sitt innlegg. I sitt innlegg krevde han at "fremmede raser bør fjernes før bastardiseringen er total"[105]. Innleggene sto på trykk i *Attakk* omtrent ett år etter Blüchers innlegg i *Aftenposten*, før Riegers *Rase* fikk sin norske utgivelse og distribusjon gjennom Leidangen. Dette kan tyde på at lederens opptreden i *Aftenposten* hadde innvirkning på unge vervinger til partiet, slik også fjernsynsseansen hadde gjort.[106] Blücher fortsetter å fremme denne rasevitenskapen i flere utgaver av *Attakk* i 76 og 77 og trykte blant annet en artikkel signert "lege Odin Ås" (etter alt å dømme et pseudonym, muligens Blüchers) som i likhet med Rieger videreformidler arven etter Hans F. K. Günther.[107]

Dette synet på den hvite rasens overlegenhet og troa på raseblandingens destruktive kraft er det nærmeste man kommer et offisielt bilde av Norsk Fronts raselære. Hans F. K. Günthers ideer, videreformidlet av Jürgen Rieger dannet ikke bare grunnlaget for Erik Blüchers argumenter i den provoserende debatten han innledet i *Aftenposten*, men blei det rådende tankesettet for nynazistlederen framfor Hoaas' "human-etologi" som tilsynelatende ikke slo like an som hans antikapitalistiske litteratur. Riegers fremstilling regjerte og ikke i noen grad gjorde Blücher forsøk på å fremme egne resonnementer eller vise til ytterligere forskningsresultater for å støtte opp om de han videreformidler fra den vesttyske nynazistprofilen.

Utgivelsen av *Rase* og innleggene i *Aftenposten* kan kanskje tolkes som et behov for å legitimere NFs krav om en absolutt innvandringsstans. Men innvandringsmotstand, eller -kritikk, trenger ikke legitimeres med rasisme og det later heller ikke til at NF så dette som nødvendig. Frankrikes Front National har vært, og er, et klart eksempel på dette. Såkalte "anti-immigration parties" kan ha medlemmer hvis holdninger kan beskrives som rasistiske og uttrykk for rasisme kan også spores hos lederskikkelser, men i sine program og offentlige uttalelser er rasismen fraværende og innvandringsmotstanden har utgangspunkt i argumenter knyttet til økonomiske og sosiale konsekvenser av økende innvandring.[108] Norsk Front på si side var erklærte rasister, selv om flertallet av de sentrale medlemmene ser ut til å ha klart seg uten å måtte rettferdiggjøre sine holdninger med rasevitenskapen Blücher var fasinert av. I

[105] "Derfor er jeg medlem av Norsk Front", *Attakk* nr. 2, 1976, 2.
[106] "Programlederne … fikk etter sending mange forespørsler om å formidle kontakt til NUF og Blücher. Nasjonal Ungdomsfylking fikk en voldsom pågang…". Bangsund, *Arvtakerne*, 154.
[107] "Moderne raseforskning – og gammel kunnskap", *Attakk* nr. 7, 1977, 10-11.
[108] Meindert Fennema, "Some Conceptual Issues and Problems in the Comparison of Anti-Immigrant Parties in Western Europe," *Party Politics* 3, nr. 4 (1997).

den grad rasevitenskapen skulle legitimere noe gjaldt dette nemlig først og fremst medlemmenes rasisme, og ikke prinsipielt partiets innvandringsmotstand. For partilederen var rasismen naturlig, og bekjempelse av den var i strid med naturen så vel som det han anså for å være overbevisende resultater fra moderne forskning. Innvandringsmotstanden NF-medlemmer for øvrig ga uttrykk for hadde derimot et kulturelt utgangspunkt. Som neste kapittel påpeker var NFs aviser kjennetegna av en grovere innvandrerhets med opphav i et generelt fremmedhat snarere enn tiltro til rasevitenskap.

2.5 Sammenfatning: Idé- og interessekonflikt

Ved opprettelsen av Norsk Front brøt *Folk og Land* alle formelle bånd til medlemmene av den tidligere ungdomsredaksjonen. Den nye utgiveren Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) [109] var raskt ute med ei melding om at verken instituttet eller avisa hadde noe med det nyoppretta partiet å gjøre.[110] Omtaler av nynazistenes aktiviteter var et sjeldent syn og NF-medlemmer opplevde som regel å få sine innlegg kontant avvist.[111] Det var en enighet innad i INO og redaksjonen om at den nye generasjonen hadde ei negativ innvirkning på deres kamp for sosial og økonomisk oppreisning for de landssvikdømte.

At de yngre fikk boltre seg i *Folk og Land* de foregående syv åra var i all hovedsak Odd Melsoms verk. Sammen med Aleksander Lange sto han som redaktør fram til 1973 da ansvaret blei overlatt til den yngre Odd Isachsen. Under Isachsens og Erik Rune Hansens tid som henholdsvis redaktør og redaksjonssekretær blei ungdomsspalta i praksis utvida til å dekke hele avisa. I seinere tid har Isachsen blitt pekt ut som den ansvarlige for nynazifiseringa av avisa når *Folk og Land* selv skal gjenfortelle historien.[112] Melsom var derimot positiv til ungdommens initiativ i lang tid og foreslo like før sin død i 1978 at Norsk Front skulle overta aksjene i *Folk og Land*. Dette kom fram av et innlegg i avisa i 1981. Innlegget fra Trygve Engen påpekte den daværende redaksjonens forsøk på å dysse ned Melsoms sentrale rolle i reorienteringa avisa gjennomgikk på starten av syttitallet.[113]

---

[109] Fra 1975 var det Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) som ga ut *Folk og Land*. INO blei oppretta samme år, etter at Forbundet for Sosial Oppreisning blei lagt ned. Den nye organisasjonen tok delvis over Forbundets rolle.

[110] "INO og 'Folk og Land' har ingenting med Norsk Front å gjøre", *Folk og Land* nr. 14, 1975, 3.

[111] "innlegg om og annonser for NF blir nektet inntatt og frenetiske forsøk på å nekte NF´ere i å ha aksjer i 'F & L'". "Redaksjonen svarer", *Attakk* nr. 8, 1977, 6.

[112] Festartikkelen til avisas trettiårsjubileum fremstiller Melsoms tid i redaktørstolen som utelukkende positivt. Se "Med Folk og Land gjennom 30 år!", *Folk og Land* nr. 9, 1981, 1, 6.

[113] Hårseth, "Folk og Land 1967-75," 88-89. Se Engens innlegg "'Folk og Land' – kor går du?", *Folk og Land* nr. 10, 1981, 2, 7.

Dette kapittelet har vist hvilken betydning raselære hadde for nynazistene da de var organisert i NUF. De unge gikk inn for å revitalisere tanken om rasismens overordna rolle i samfunnet sterkt inspirert av tysk nazisme. Selv om rasespørsmålet sto sentralt for Quisling og NS står rasismens uttrykk hos nynazistene vel så nærmere en tysk tradisjon, fortrinnsvis eksemplifisert gjennom pangermanisme og hangen til å sverge til rasevitenskap etter Hans F. K. Günthers modell. Det er ingenting som tyder på at nynazistene henta sin rasetenkning fra norske kilder.

Der den allmenne oppfatninga har vært at Det tredje rikets rasepolitikk og regimets påfølgende undergang la det tidlige tjuende århundres rasisme og antisemittisme død, var Erik Blücher av en annen mening. Hitlers regime var først og fremst et uttrykk for et kneblet lands behov for å gjenreise sin posisjon på kontinentet og en påfølgende krig gjorde føreren til en tyrann og imperialist. Raselærens validitet og betydning var like fullt for lengst fastslått og blei nok en gang bekrefta av autoriteter som Hans Jürgen Eysenck, Arthur Jensen og Konrad Lorenz også etter 1945.

Selv om en støtta seg på litteratur fra samtida var dette altså lite annet enn oppgulp av hva Hans F. K. Günther hadde produsert noen tiår i forveien. Det var riktig nok den harde vitenskapen som sto i sentrum for de unge nordmennene, ikke nazismens raseideologi for øvrig. Jødene blei utelatt fra Jürgen Riegers "rasebibel" og de slaviske folk blei regna som en del av de fremste, hvite rasene på det europeiske kontinentet. Hvitmaktideologien var dermed ingen blåkopi av nazismens rasetanke, tross de mange åpenbare likhetene.

Bjørn Østring mente NUF ikke arbeida etter de samme verdiene som NS gjorde før og under okkupasjonen. I stedet minna nynazistene han om Norges Nasjonal-Socialistiske Arbeider Parti (NNSAP), et parti som la seg tett opp mot den tyske nazismen og gjennom sitt organ *Fronten* stadig kritiserte Quisling og NS. Som navnet antyder framsto NNSAP som et plagiat av NSDAP i Tyskland. Og tross NUF og nynazistenes tilhold i *Folk og Lands* lokaler bar ikke de kommende NFerne preg av å være særlig inspirert av NS første halvdel av syttitallet.

Derimot kjennetegnes nynazistenes ideologiske uttrykk av såkalt "mimetisk fascisme". Denne betegnelsen anvendes om tendensen i etterkrigstida til å etterligne den mest "suksessfulle" formen for fascisme nemlig Hitlers nazisme. Denne etterligninga er ikke først og fremst kosmetisk, det vil si kjennetegna av bruken av nazisymbolikkens provoserende og karismatiske rolle i spredninga av grov rasisme, men bærer snarere preg av en oppriktig fasinasjon for, og ofte dypgående kunnskap om, nazismens verdensanskuelse og

framtidsvisjon.[114] Tross de klare koblingene til den tyske nazismen unngikk NUF bruken av hakekors og andre provokative symboler, et valg som skulle fastholdes i Norsk Front. Derimot fant bevegelsen inspirasjon i tanken om et rasedefinert germansk storrike i tråd med SS' visjon.

Norsk Front skulle ikke være noen nostalgisk gutteklubb for aldrende NS-veteraner. Planen var å stille både til lokale og nasjonale valg og framstå som moderne og fremadvendt. Erik Blücher trådte inn som formann av NUF på starten av syttitallet og blei raskt bevegelsens ubestridte lederskikkelse. Han var fast bestemt på å etablere det nye partiet etter modell av britiske National Front som de norske nynazistene hadde oppretta kontakt med mens de fortsatt var aktive i *Folk og Land*.[115]

[114] Roger Griffin, *The Nature of Fascism* (London: Routledge, 1993), 164-166.
[115] "Fremgang for engelske nasjonalister: F. og L. besøker National Fronts studentorganisasjon", *Folk og Land* nr. 11, 1974, 4.

3 Tilsløring og nytenkning? Norsk Front dannes

Samstundes som ungdommene forlot *Folk og Land* gikk de i gang med å danne sitt parti. Nasjonal Ungdomsfylking blei i 1975 til Norsk Front som straks tok fatt arbeidet med å samle inn de 1000 nødvendige underskriftene myndighetene krevde for at partiet skulle kunne stille valglister. Søknad på søknad blei avslått på bakgrunn av usikkerheten rundt underskriftenes autentisitet, men striden for å registrere partiet og forsøket på å definere dets politiske plattform prega NF siste halvdel av syttitallet.

Slagplanen for hvordan det nye partiet skulle organiseres og drives henta de norske nynazistene fra National Front som blei grunnlagt i 1967 av personer med bakgrunn i ymse åpenlyse fascistiske og nazistiske organisasjoner. Med det nye partiet ville ledelsen derimot å bryte alle bånd til egen fortid og gikk inn for å være et seriøst alternativ i britisk politikk. Fram mot midten av syttitallet opplevde partiet stor fremgang både i antall medlemmer og valgresultater som følge av sin uregjerlige innvandringsmotstand. Til tross for at arven fra nazismen hele tida ulma like under overflata i form av antisemittisme og hvit maktideologi profilerte National Front seg som verdikonservativt og nasjonalistisk.

Med britene som forbilder gikk også Norsk Front inn for å dekke til nazismen i lanseringa av sitt parti. NF skulle fylle et vakuum i norsk politikk, der ingen lot til å se farene knytta til den økende fremmedkulturelle innvandringen. Som dette kapittelet gjør klart etterlot partiet seg ingen tvil om at dets innvandringsmotstand var fundert i fremmedfrykt og rasisme, snarere enn rasjonelle sosioøkonomiske bekymringer knytta til økende innvandring.

Dette kapittelet tar for det grove og overfladiske utrykket fremmedhat fikk i NFs publikasjoner og reiser spørsmål om i hvilken grad nynazistene hadde noen overveid forestilling om hva det vil si å være norsk utover hva hudfarge gjelder.

3.1 Idealet National Front

Om nazismen var diskreditert i det tidligere okkuperte Norge var ikke ideologien noe mindre vanskelig å få gjennomslag for i Storbritannia, andre verdenskrig tatt i betraktning. I National Front fant Erik Blücher inspirasjon til hvordan han kunne formidle sine ideer til den norske befolkningen. Navnet nordmennene valgte for sin partidrøm og metodene de anvendte lå klart

nærmere det britiske partiet enn for eksempel det erklærte nazistiske Nordiska Rikspartiet i Sverige.

Erik Blücher var særlig fasinert av John Tyndall, mannen som hadde mye av æren for at National Front i 1974 kunne vise til 17 500 medlemmer og 113 000 stemmer ved valget i oktober samme år. Tyndall var formann i partiet fra 1972 til 1980. Britenes suksess ga mossingen Blücher troa på at samme suksess var mulig å oppnå også i Norge. Initiativtakerne til Norsk Front hadde som nevnt vært i kontakt med britene allerede i 1973 og i 1978 reiste Blücher til Brighton der han bodde hjemme hos Tyndall et par dager mens de to lederne i følge nordmannen utveksla "politiske og personlige erfaringer" og diskuterte strategi.[116] Mens nazismen hadde forma ungdommenes overordna ideologi internt i rekkene skulle National Front bli den største inspirasjonskilden for det unge norske partiets aktivitet utad. Ei rekke av Norsk Fronts plakater og flygeblader, partiaktivistenes fremste våpen, var oversettelser av originaler de hadde lånt fra National Front.[117]

John Tyndall hadde på sekstitallet dannet National Socialist Movement, men gikk i National Front inn for å tone ned assosiasjonene til nazismen til fordel for det han omtalte som "britisk nasjonalisme". Rasevitenskap var ikke Tyndall ukjent, men partilederen ga lovnader om at ingen nynazistiske miljøer skulle inkluderes i det nyoppretta partiet. Kampen mot farga innvandring sto hele tida i fokus for Tyndall og for å samle både utilfredse konservative og hvite arbeidere som var misfornøyde med økt innvandring i nabolaget innså han at åpen fascistisk propaganda ikke ville slå an. Derimot kunne partiet spille på innvandringsskepsisen som særlig var utbredt blant arbeiderklassefolk i storbyene og det var særlig her partiet vervet medlemmer på syttitallet. Usikre arbeidsmuligheter og økt innvandring skapte en situasjon National Front kunne utnytte til sin fordel og Tyndall blei en ekspert på å utnytte en hver innvandringspolitisk hendelse til deres fordel. Særlig kapitaliserte partiet på den plutselige ventede innvandringen av asiatiskættede fra Uganda etter Idi Amins utvisningsvedtak. I løpet av de første tjuefire timene etter vedtaket 4. august 1972 gjennomførte Tyndall og National Front ei rekke vellykkede demonstrasjoner i London og Amin har i ettertid blitt omtalt som "den beste rekruteringsmedarbeideren National Front noen gang hadde."[118]

[116] "Vi møter National Front", *Nasjonalisten* nr. 4, 1978, 4-6.
[117] "Arbeiderbladet prøver seg med ny 'plakatsak'?", *Attakk* nr. 7, 1977, 12-13.
[118] Walker, *The National Front*, 134.

3.2 Avnazifisering?

John Tyndalls steg bort fra den åpenlyse nazismen bør utelukkende betraktes som et taktisk valg, ikke et ideologisk. Akkurat som Norsk Front formidla lett tilslørt nazistisk tankegods under sitt eget banner var eksempelvis antisemittismen som prega National Fronts organ og propaganda i høyeste grad bygd på arven fra den tyske nazismen.

Michael Billig beskriver Tyndalls taktikk som "overfladisk avnazifisering" og hevder dette er et nødvendig grep for en organisasjon som sikter på bred oppslutning og en politisk karriere basert på noe så diskreditert og forakta som nazisme. Tabuer som bruk av hakekors og annen symbolikk knytta til Det tredje riket må derfor ikke brytes, fordi brudd med slike tabuer vil være katastrofale for en seriøs politisk aktør. Samtidig må den ideologiske kjernen likevel skinne gjennom til likesinnede en søker å tiltrekke seg, hevder Billig. På denne måten var National Front nødt til å bedrive en form for dobbeltkommunikasjon der tilsløringen av innholdet på den ene sida er ment å gjennomskues av de "innviede" og på ei annen side demper det faktiske, nazistiske budskapet for resten av publikum. Etter hvert som nye vervinger gjøres kjent med de interne kodene i partiets budskap kan de, i følge Billig, selv velge om de vil lese og erkjenne det virkelige budskapet, eller enkelt ignorere dette til fordel for de konkrete politiske kampsakene partiet også kjemper.[119] Billigs teori tilbyr en forklaring på hvordan Tyndall klarte å mønstre nærmere 200 000 velgere i 1979, selv om det er lite som tilsier at det fantes et tilsvarende antall erklærte nazister i Storbritannia på samme tid.

Ei slik overfladisk avnazifisering var også Norsk Fronts første oppgave ved partiets grunnleggelse. Partiet var "nasjonalrevolusjonært", "sosialnasjonalistisk", "nasjonalistisk", men aldri nazistisk. Da det blei avslørt at noen unge NFere i Stavanger hadde bestilt hakekorsemblemer fra USA uttalte Erik Blücher til *VG* at slikt ikke var akseptert i partiet og at vedkommende ville bli ekskludert. "Norsk Front vil ikke ha noe med nazister å gjøre"[120], uttalte formannen. I forkant av NFs opprettelse hadde Tor Petter Hadland kommet med lignende uttalelser i samme avis.[121] Første utgave av *Attakk* gjenga den bergenske avdelingas innlegg i lokalavisa *Morgenavisen* der de kontant tok avstand fra merkelapper som nazisme og fascisme: "Nazismen var tysk imperialisme og sjåvinisme"[122], het det i innlegget der det også blei tatt avstand fra Det tredje rikets forfølgelse av jøder. Navn som Hitler, Mussolini

[119] Billig, *Fascists*, 134-136.
[120] "Hakekors til Norge", *VG* 19.11.1975, 6.
[121] Tor Petter Hadland hevda at NUF tok avstand fra "jødeforfølgelsene, undermenneskefilosofien og kristendomsforfølgelsen i nazi-Tyskland". "Dekknavn i tilfelle SV-regjering", *VG* 10.8.1974, 6.
[122] "Norsk Front svarer", *Morgenavisen* desember 1975, gjengitt i *Attakk* nr. 1, 1976, 2.

eller Quisling var ikke å spore verken i partiets publikasjoner eller partimedlemmenes taler. NF skulle beskytte norsk kultur både fra innvandreres inntrengsel og kommunisters dominans med deres egen, moderne ideologi.

Bruddet med *Folk og Land* kom i denne sammenheng det nyoppretta NF i hende og ga bevegelsen muligheten til å distansere seg fra gammelnazistene hvis kamp for oppreisning og forsøk på å bli av med landssvikerstempelet syntes begge like forgjeves. "Vi er ikke gårsdagens siste, men morgendagens første"[123], lød overskriften som pryda ei forside av *Attakk* sammen med et bilde av drøye ti unge NF-medlemmer, med Blücher i spissen.

Det må derimot ikke herske noen tvil om at denne avnazifiseringsprosessen kun var av kosmetisk art og att på til svært sparsom i sitt slag. For NFs talspersoner var distanseringa fra nazismen lite mer enn en formalitet. Påstandene om å være morgendagens helter, "den nye nasjonale bevegelse", og forfektelse av den "moderne rasevitenskapen" til tross: Det var som om tida mellom 1939 og 1975 brått var blitt viska bort da Norsk Front blei lansert. Partiet oppførte seg som om katastrofene og de utallige lærdommene fra den andre verdenskrig var ikke-eksisterende, både for dem selv og det publikum de søkte å nå ut til. I Storbritannia hadde National Front på samme tidspunkt lyktes å sanke over 100 000 stemmer ved valget og i høyeste grad overgått Oswald Mosleys politiske meritter fra mellomkrigstida. Ved å adoptere samme modell og overfladiske avnazifiseringstaktikk her til lands skulle Norsk Front endelig gi nasjonalsinnede, anti-kommunistiske nordmenn det alternativ Nasjonal Samling aldri hadde blitt.

For tross sin forakt for partipolitikken innså Norsk Front at deltakelse i det parlamentariske systemet var den beste måten å markere seg på. Taktikken var i tråd med National Front og John Tyndall, hvis rolle som gatepolitiker på stand med ropert i hånd egna seg bedre for Blücher, Hadland og de andre nordmennene enn det øvrige europeiske kontinentets nye høyreradikale skole *Nouvelle Droite*, som mer indirekte søkte å påvirke ordskiftet og det politiske klima. NFs kjerne besto av arbeidere og ledelsen ville henvende seg til folket ved å gjøre sin organisasjon synlig i hverdagen, ikke gjennom diffus, pseudoakademisk lektyre. Plakataksjoner, tilstedeværelse i dagspressen, demonstrasjoner, intens markedsføring av partiavisene og lovord om at Norsk Fronts valglister var rett rundt hjørnet var dermed veien å gå for det nye partiet og på syttitallet var John Tyndall mannen som viste hvordan det skulle gjøres. *Attakk* beskrev i 1977 National Front som "en voldsom inspirasjon" for Norsk Front og skreiv videre at "Norsk Front … hele tiden har kjørt på en

[123] *Attakk* nr. 3-4, 1978, 1.

politisk linje helt parallell med National Fronts, nemlig en legalistisk (sic), men like fullt kompromissløs rasebevisst sosialnasjonalisme."[124] Avisa brukte også britenes erfaringer for å argumentere mot populistiske krefter i egne rekker som hevda Norsk Front var for belasta til å lykkes takket være medias stempling av partiet som nazistisk: "National Fronts utvikling bør være en alvorlig lærepenge for alle de 'nasjonalister' her i landet som unnskylder sin manglende tro på egne idealer og regelrett feighet"[125], skreiv *Attakk* med henvisning til National Front-utbryterne i det mindre ekstreme og lite vellykkede "The National Party".

Attakk fortsatte jevnlig å formidle siste nytt om National Front fram mot 1980. Særlig beundra redaksjonen britenes offentlige marsjer hvilke kjennetegna deres aktivitet i syttiåra. Marsjene kunne på det meste samle opp mot 3000 deltakere som med britiske flagg og partibannere sørga for et spektakulært skue i britiske gater. Norsk Front publiserte ei rekke bilder fra marsjen i Lewisham, London der 1200 National Front-supportere blei møtt av rundt 5000 motdemonstranter i det som utarta seg til det største gateslaget mot en fascistisk bevegelse siden Oswald Mosley leda sine svartskjorter i Slaget ved Cable Street i 1936. Redaksjonen i *Attakk* hyllet britenes heroiske innsats i nevekampene mot medlemmer av Socialist Workers Party og rapporten fra opptøyene blei avslutta med ei oppfordring til Norsk Fronts medlemmer om å se National Fronts marsjer som et eksempel på "hvilke aksjonsformer som best fører frem"[126]. Det var særlig i anledning 1. mai Norsk Front fikk muligheten til å samle sine medlemmer og sympatisører til det som først og fremst var motdemonstrasjoner til ml-bevegelsens paroler. Både i 1976 og 1977 møtte i følge partiet selv nærmere 300 personer opp til "anti-kommunistisk" demonstrasjon i Oslo sentrum. "Protestene mot AKPs tog var til tider meget høylytte, og under konfrontasjoner mellom de røde og nasjonal-revolusjonære kom flere mennesker lettere til skade"[127], het det i *Attakks* referat fra Arbeidernes dag, 1977. At demonstrasjonene utarta seg til slagsmål var viktig for NF, da man slik "tydelig får anskueliggjort hvilke krefter som stiller seg i veien for Nord-Europas gjenfødelse."[128] Året i forveien hadde demonstrasjonen vist seg å være særlig effektiv skal en tro NF og Blücher som gledelig hadde tatt i mot juling fra venstreradikale: "Det eneste den røde pøbel oppnådde med sine voldsmetoder, var nok en gang å blottlegge sitt sanne vesen, samt å gi NFs motdemonstrasjon landsomfattende publisitet."[129] NFs lokallag i Asker og

[124] "Norsk Front møter National Front", *Attakk* nr. 8, 1977, 11.
[125] "National Front viser veien", *Attakk* nr. 6, 1977, 3.
[126] "National Front marsjerer gjennom Lewisham", *Attakk* nr. 10, 1977, 14.
[127] "1. mai-rapport", *Attakk* nr. 5, 1977, 10.
[128] "National Front marsjerer gjennom Lewisham".
[129] "Front mot kommunismen", *Attakk* nr. 5, 1976, 6.

Bærum omtalte "Torvslaget" i 1978 som en "ilddåp" der sammenstøtene med venstresida gjorde de nye medlemmene "enda mer oppsatt på å kjempe frem det norsk-nasjonale budskapet"[130].

De fengslende demonstrasjonene tydeliggjør hvilken rolle fascismens karismatiske karakter spilte innen Norsk Front. Samstundes blir det med ett synlig at det ikke var lang vei fra National Fronts aksjonsformer til mellomkrigstidas paramilitære fascister. Kampene med venstresida blei et rekrutteringsverktøy i håp om å tiltrekke seg politisk engasjert ungdom som først og fremst var antikommunister snarere enn rasister. Blücher og NF visste av egen erfaring av Unge Høyre ikke tok opp kampen mot ml-bevegelsen slik NFerne selv hadde trodd ved slutten av sekstitallet.

Offerviljen medlemmene ga uttrykk for i aksjonsrapportene blei mant fram av ledelsen. Ved hjelp av en artikkel full av fascistisk retorikk trakk ledelsen fram stikkordet "disiplin" og slo fast at "de enkelte kjempere" skulle utgjøre en "fast og sterk kampblokk under bevegelsens riksledelse."[131] Når det først gjaldt var det ikke rom for noen nøling, partiet var avhengig av den enkeltes kompromissløse disiplin. Førerprinsippet kom klart til uttrykk i oppropet til medlemmene, men ledelsen sørga for at ingen skulle ofres seg forgjeves: I det store bildet som blei tegna opp var fotsoldatene selv førere for folket, som "det Nye Norges banebrytere".

Om det var denne doktrinen som skulle sette en stopper for NFs demonstrasjoner da Per Kristian Kyvik kasta ei bombe mot venstreradikale 1. mai 1979 kan en ikke annet enn å anta. Mer eksplisitt voldsretorikk er ikke å spore i medlemsblader eller partiaviser. Per Bangsund påpeker at ledelsen selv ikke muntlig oppfordra direkte til voldsbruk, men kom heller med vage antydninger.[132] Etter Kyvik-saken fikk NFerne derimot ta til takke med å bli med på en av National Fronts marsjer ved visitter til England.[133] Etter Kyvik-bomba holdt partiet en lavere profil, selv om de hyppige plakataksjonene og aktiv distribusjon av partilektyre vedvarte.

3.3 Innvandringsmotstand og fremmedhat

Omtrent samtidig som Nasjonal Ungdomsfylking blei oppretta kom de første innvandrerne fra Tyrkia og Marokko til Norge. På starten av syttitallet utgjorde disse lands nasjonaliteter sammen med pakistanere og indere 40 % av Norges innvandrere fra Asia, Afrika og Latin-

[130] "Torvslag 1. mai", *Attakk* nr. 3-4, 1978, 26-27.
[131] "Disiplin", *Attakk* nr. 5, 1977, 3.
[132] Bangsund, *Arvtakerne*, 182-195.
[133] "På marsj med National Front", *Nasjonalisten* ukjent nummer (mellom 1 og 4), 1981, 1.

Amerika. De var ikke flere enn rundt 1000 i tallet, men blei bildet på de såkalte "fremmedarbeiderne" til forskjell fra innvandrere av mer europeisk utseende. Holdningene til de nyankomne var derimot ikke utprega negative, om heller kjennetegna av likegyldighet enn optimisme og en varm velkomst. Så lenge den nye kilden til arbeidskraft ikke bidro til press på lønningene var fagbevegelsen ingen tilhenger av noen total innvandringsstopp. Begrepet "fremmedarbeiderproblemet" viste i første omgang til innvandrernes vanskelige møte med livet i Norge, et liv ofte prega av dårlige bo- og arbeidsforhold. Først etter strømmen av pakistanere våren 1971 slo avisene opp varskuoppslag om økende innvandring fra fjerne strøk. Talla på innvandrere var fortsatt lave (1240 pakistanske arbeidstakere i 1972), men veksten brå. I tillegg var innvandringen fra fremmedkulturelle land konsentrert rundt Oslo, noe som gjorde innvandrerbefolkningen der godt synlig. Usikkerheten rundt den økende mengden arbeidsimmigranter førte som kjent til den midlertidige innvandringsstoppen i 1975.[134]

Norske politikeres forståelse av en innvandringsstopp skulle vise seg å være noe ganske annet enn den NF hadde fremmet krav om i sitt ferske partiprogram.[135] Effekten og omfanget av dispensasjonene gjorde at partiet innså at stoppen hadde vært et falskt håp. Bølgen av asylsøkere ved overgangen til åttiåra skulle heller ikke hjelpe på partiets tålmodighet.

I partiavisene *Attakk* og *Nasjonalisten* fikk NF-medlemmene utløp for misnøyen med innvandringspolitikken og det de anså som dens svært negative følger:

> Innvandring fra U-land bringer narkotikamisbruk, kjønnssykdommer, fremmedgjøring av bo- og arbeidsmiljø og korrupsjon. I tillegg altså skattesnyteri på det samfunnet som har tatt imot dem med store offer og tilsidesetting av påtrengende oppgaver for landets egne.[136]

Flere sider var via utklipp fra landets store og små aviser som omtalte narkotikahandel, voldsepisoder og annen kriminalitet angivelig begått av ikke-europeiske innvandrere i Norge. Utklippa blei supplert med kommentarer fra redaksjonen, og visse nummer har spalta "Hva var det vi sa?" dedikert til nettopp slike avisutklipp. Det var også rapporter fra Sverige der sammenstøt mellom hvite ungdommer og ungdom med innvandringsbakgrunn beskrives og tillegges overskrifter som "Sverige rystes av rasekrig"[137]. I følge *Nasjonalisten* burde slike rapporter være en oppvekker for Norge og et forvarsel om hva som lå i vente.

---

[134] Hallvard Tjelmeland og Grete Brochmann, *I globaliseringens tid, 1940-2000*, red. Knut Kjeldstadli, Norsk innvandringshistorie, vol. 3 (Oslo: Pax, 2003), 137-160.
[135] "Vi krever en permanent innvandringsstopp og snarest mulig tilbakesendelse av de fremmedarbeidere som allerede befinner seg i landet." Program for Norsk Front, 1976. *Attakk*, nr. 1, 1976, 4.
[136] "Pakistansk skattesnyteri", *Nasjonalisten* nr. 17-18, 1980, 5.
[137] "Sverige rystes av rasekrig", *Nasjonalisten* nr. 8-9, 1982, 6-7. Se også *Nasjonalisten* nr. 6, 1981. Se også "Sjokkrapport fra Sverige", *Nasjonalisten: Temanummer* nr. 6, 1980, 1.

Det er påfallende at mens rasevitenskapen tilsynelatende var forbeholdt Erik Blücher og Olav Hoaas preges partiavisenes innvandrerhetsing av bidrag fra et større spekter av NFs medlemsmasse. Felles for disse bidragsyterne er derimot at de synes å se kulturforskjeller som innvandrerproblemets kjerne, snarere enn biologiske trekk. Denne fremmedfrykten kan oppsummeres av et sitat fra formannen i Oslo NF, Bastian Heide som i et av de første numrene av *Nasjonalisten* skreiv at tidligere innvandrere kom fra nordmenns "egen kulturkrets" og lot seg lett assimilere.[138] De nyankomne, ikke-europeiske innvandrerne representerte derimot "en helt fremmed mentalitet og kultur som ikke lar seg tilpasse norske forhold over et par generasjoner", til tross for at det "rent menneskelig sett ikke behøver å være noe å utsette på folk fra u-land"[139]. Heide tonte dermed betydninga av arv og la heller vekt på det han anså for å være en kulturkollisjon. Ei slik ikke umiddelbart rasefundert tilnærming til innvandrerhatet delte Heide med flere andre skribenter i partiavisene.

Erik Blüchers forsøk på å generere ei bred oppslutning omkring NF utløste nettopp en slik dynamikk. Innvandringsmotstandere og rasister uten tiltrekning til nazismen oppsøkte partiet og satte dermed sitt preg på NF. Det kommer tydelig fram av arbeidet med kildene at Blücher og resten av nazistene i ledelsen lot denne kontingenten av medlemmer komme til uttrykk i partiets presse. Dette bidro til at *Attakk* og *Nasjonalisten* ikke blei begrensa til taleorganer for et par overbeviste nazister, men hadde potensialet til å nå ut til andre nordmenn som var motstandere av ikke-vestlig innvandring. Ved sida av å nyansere bildet av NF som en gruppe stolte nazister førte inntoget av skikkelser som nettopp Bastian Heide tidvis til meningskonflikter innad i nynazistmiljøet. Dette omtales nærmere i oppgavens fortsettelse.[140]

I fortsettelsen av dette kan en observere at tross de distinkte raseskillene som tegnes opp i Leidangen Forlags utgivelse av Jürgen Riegers *Rase* fremstilte partiavisene afrikanere, asiater og søramerikanere alle som "lagd av samme ulla". Blücher og Hoaas' rasevitenskapelige tilnærming til innvandringsmotstanden blei dermed korrigert av øvrige skribenters mangel på interesse for raselæren. Det er tydelig at ei rekke bidragsytere opererte med ei forestilling om hvite mot "de andre". Det særskilt norske måtte skånes for fremmede influenser, hevda de. Diskursen som prega NF-avisene framstår derfor som kulturbetinga xenofobi framfor en oppriktig tro på arv og genetikks avgjørende rolle på menneskets intelligens og øvrige kvaliteter.

---

[138] "Innvandring - Et miljøproblem", *Nasjonalisten* nr. 3, 1978, 9.
[139] Ibid.
[140] Se 3.5 "Fra PLO til ZOG: Antisemittisme i den norske nynazisme" og 5.1 "Ideologiske stridigheter".

Tendensen til å la den vitenskapelige raselæren være Leidangen Forlags domene mens partiavisene var prega av eksplisitt innvandringsmotstand har paralleller til hvordan National Front redigerte sine publikasjoner. På det "øverste" nivået opererte Richard Verrall som redaktør av bladet *Spearhead* der han la fram det vitenskapelige grunnlaget for bevegelsens rasisme. Den historieutdannede redaktøren argumenterte for et klart samsvar mellom verdiene National Front bygde på og Hans Jürgen Eysencks litteratur. Videre framstår Verrall som svært influert av den tilnærmingen til rasespørsmålet som karakteriserer tidsskriftene *Neue Anthropologie*, *The Mankind Quarterly*, *Northlander* og *Nouvelle École*.[141] I likhet med Jürgen Rieger og Erik Blücher godtok Verrall ukritisk teorien om at svarte tilhørte en underlegen rase.[142] På den andre sida fant man Martin Websters *National Front News*. I dette bladet fant partiets propaganda sitt mest direkte uttrykk gjennom ei rekke rapporter over "mord, plyndringer, ran og voldtekter der rase blei ansett som nøkkelårsaken til oppførselen og innvandrerne gjort til syndebukker for den økende kriminaliteten."[143] Dermed er det mulig å trekke linjer mellom Norsk Front og National Front også når det kommer til partipressen.

Norsk Fronts kritikk av innvandrere og innvandringspolitikk var av utprega prinsipiell art. Innvandrerne var fremmede og hørte ikke hjemme i Norge. Noen konkret, realpolitisk innvandringskritikk var det sjelden snakk om. De faktiske forholda åpna kanskje heller ikke for slikt. NF sa ikke at innvandrerne tok jobbene fra nordmenn, de sa heller at arbeidsinnvandrerne forårsaket en "fremmedgjøring av … arbeidsmiljø[et]"[144]. Den fremmedkulturelle innvandringen på syttitallet satte heller ikke det norske arbeidsmarkedet under noe vesentlig press hva ledighet angikk. Hvorvidt fremmedkulturelle innvandrere bidro til ei fremmedgjøring av arbeidsplassen er selvsagt subjektivt. Studier av arbeidsmiljøet i Sporveien i Oslo på 1970-tallet, en plass både innvandrere og flere sentrale NF-medlemmer arbeida på den tida, konkluderer derimot med at jobbmiljøet var åpent og at fremmedarbeiderne blei tatt godt i mot av sine norske kolleger. På 1990-tallet var arbeidsmiljøet betydelig mer segregert etter etniske skillelinjer ettersom andelen av arbeidere med samme nasjonalitet eller etnisk bakgrunn blei større.[145]

Grovt sett var ikke nordmenns holdninger til innvandrerne på sytti- og tidlig åttitall utprega negative. Riktig nok var de ikke gjennomgående positive, men snarere uoppgjorte. "Likegyldig", er et ord som har blitt brukt for å beskrive nordmenns holdning til

[141] Billig, *Psychology, Racism and Fascism*. 124-190; Thurlow, *Fascism in Britain*, 284, 292-297.
[142] Thurlow, *Fascism in Britain*, 295.
[143] Ibid., 296.
[144] "Pakistansk skattesnyteri", *Nasjonalisten* nr. 17-18, 1980, 5.
[145] Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid, 1940-2000*, 3, 142.

fremmedarbeiderne på slutten av syttitallet. Til tross for at uvitenhet og misforståelser stadig førte til indirekte diskriminering og rasisme var intensjonene som oftest gode da nordmenn møtte på fremmedkulturelle i dagliglivet.[146] Innvandrerfiendtlige aksjoner, som bombetruslene mot den flerkulturelle Sagene skole i forkant av 17. mai 1983[147], blei fordømt av befolkningen og resulterte i større støtteaksjoner i sympati med innvandrerne. Nordmenns selvbilde var kjennetegna av et ønske om å uttrykke solidaritet, forståelse og åpenhet, et bilde godt hjulpet på vei av myndighetenes innvandringspolitikk som vektla integrering framfor assimilasjon.[148]

Hva gjaldt nordmenns holdninger til innvandring er det vanskelig å gi noe mer konkret svar på. Særlig tynt kildegrunnlag er det i vår aktuelle periode ved slutten av syttitallet. En hovedfagsoppgave i historie som tar for seg nordmenns holdninger til ikke-vestlige innvandrere mellom 1972 og 1999 konkluderer riktig nok med at folk flest blei stadig mer positive til innvandrerbefolkningen utover syttitallet. Meningsmålinger og leserinnlegg, oppgavens kildemateriale, tyder på en økende aksept gjennom tiåret, selv om utviklinga ikke var helt rettlinja.[149] Utover i åttiåra ga meningsmålinger noe uklare signaler. Stadig flere svarte at de ikke ville ha en innvandrer til nabo samtidig som det var en økning i andelen som mente at det var et nasjonalt ansvar i å ta i mot minst like mange flyktninger som året i forveien.[150] En var positive til fremmedkultur så lenge den var vegg i vegg.

Muligens kom innvandringen så brått på nordmenn på syttitallet, at det var vanskelig å gjøre seg opp en overveid mening. Venstresida brukte noen år på å forene kampen for de norske arbeidsplassene (og mot sosial ulikhet, som innvandringen forsterka) med sin parole om internasjonal solidaritet. Høyresida var i prinsippet positivt innstilt til den nye tilgangen på arbeidskraft.[151]

Fraværet av både en konsensus i befolkningen og en utprega bred motstand mot de nye innvandrerne gjorde at Norsk Front sto uten noen umiddelbar mottakelig målgruppe for sin innvandrerhets. Ser vi på den generelle, direkte rasismens utvikling i Norge over lengre tid blei den betydelig mer omfattende mot overgangen til nittitallet da asylmottakene blei flere og desentraliserte samtidig som innvandrerbefolkningen økte og blei enda mer synlig. En må

[146] Ibid., 137-160.
[147] Se side 9, fotnote 28.
[148] Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid, 1940-2000*, 3, 157-160. Se for øvrig *Stortingsmelding nr. 74: Om innvandrere i Norge*, (Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1979-1980).
[149] Jarle Stave Botnen, *Fra svart/hvitt til farger: Nordmenns holdninger til ikke-vestlige innvandrere i perioden 1972 til 1999 : En studie av meningsmålinger og leserbrevspalter i Aftenposten og Verdens Gang* (Oslo: Universitetet i Oslo, 2001).
[150] Tjelmeland og Brochmann, *I globaliseringens tid, 1940-2000*, 3, 335.
[151] Ibid., 105-134.

stille seg spørsmålet om NF rett og slett var for "tidlig ute" med sin rasistiske hets og innvandrerfiendtlighet mot slutten av syttitallet. De nordmenn som allerede på den tida hadde gjort seg opp sitt syn på innvandrere som kriminelle, skadelige undermennesker var i stor grad allerede å finne i rekkene til NF eller ikke-nazistiske grupper som Organisasjon mot skadelig innvandring i Norge. Brorparten av befolkningen hadde til gode å gjøre seg opp noe klar mening om den hovedsakelig oslobaserte innvandringen.

NF tok derimot utgangspunkt i at nordmenn flest både var negative til fremmedkulturelle innvandrere og ønsket dem ut av landet. Det var i hovedsak én meningsmåling som var toneangivende for NFs bilde av norske holdninger til ikke-vestlige innvandrere. På spørsmål fra Norsk Gallup om en var "for eller i mot" at det i 1972 var "ca. 19 000 fremmedarbeidere i Norge" svarte 56 % at de var i mot en slik situasjon. 38 % var for, resten uoppgjort i si mening. Verdien på 56 % går igjen i ei rekke av NFs innvandringsfiendtlige artikler fram mot, og over i, åttitallet. I visse tilfeller økte det til 60 %, uten noen nærmere forklaring. NF tolka det som at 56 % av landets befolkning var i mot ikke-vestlig innvandring og ønsket samtlige fremmedkulturelle innvandrere sendt ut av landet.[152] Meningsmålingen fra 1972 blei jevnlig gjengitt i partiavisene, sammen med andre galluper som ikke gikk på innvandring, men snarere på holdninger til ekteskap tvers av hudfarge i egen familie. Flere av undersøkelsene var fra starten av sekstitallet. Ved å gjengi disse forsøkte partiavisene å fremstille den redaksjonelle linja i harmoni med befolkningskonsensen.

Et slikt selektivt utvalg av empirisk informasjon er en nyttig immuniseringsstrategi for å forsvare sin ideologi. Likeså fortrenginga, enten bevisst eller ubevisst, av motstridende beviser. Målet er å komme til det punkt der kan han hevde at ens syn er ubestridelig og immun mot kritikk.[153]

I ei slik forestilling om at NF hadde flertallet av den norske befolkningen på si side i innvandringsspørsmålet kunne partiet ty til populistisk retorikk og establishmentkritikk: "Norge har blitt PÅTVUNGET en innvandring av en liten klikk ideologiske og økonomiske profitører"[154], het det i *Nasjonalisten* 1980. På samme side gjengis en av de ovennevnte meningsmålingene som viser et flertall for at innvandringsstoppen opprettholdes. Ved å fremstille seg som representanter for den stille majoritets røst gikk NF til angrep på det norske establishment, denne lille klikken, og forsøkte å innta en slags martyrrolle ved å våge å fremme de tabubelagte kravene alle nordmenn egentlig støtta opp om. I en presentasjon av

[152] Se blant annet *Attakk* nr. 1, 1976, 3 og nr. 2, 3 av samme år.
[153] Nilsson, "Svensk liberalism vid mitten av 1800-talet: Ett metodprogram for praktisk idéhistoria," 129.
[154] "Nå er rasekampene over oss", *Nasjonalisten* nr. 17-18, 1980, 3. Ettertrykk i originalen.

partiets viktigste fanesaker blei parolen "Nei til fremmedinnvandring" beskrevet som et standpunkt "i pakt med folkeviljen."[155]

Psykologiens forståelse av kognitiv dissonans melder seg her. Termen beskriver en tilstand der et individ erkjenner to motstridende ideer samtidig, vitende om at disse forestillingene ikke er i overensstemmelse med hverandre. Blant deler av de norske nynazistene herska det en overbevisning om at majoriteten av befolkningen stilte seg bak NFs fanesak, nemlig innvandringsmotstanden. Samtidig klarte ikke partiet samle de knappe 1000 underskriftene som behøvdes for å oppnå godkjennelse. Leon Festingers teori om kognitiv dissonans hevder at individet i en slik situasjon vil søke å redusere dissonansen ved å unngå informasjon som styrker den samtidig som en søker evidens som vil begrense avstanden mellom de to motstridende ideene.[156] Da vedkjennelse av at NF ikke hadde befolkningen med seg ville være tegn på defaitisme fra nynazistenes side søkte de i stedet å bortforklare de faktiske forhold. Dermed blei NF tvunget til å forklare fraværet av partigodkjennelse med myndighetenes systematiske motarbeiding av bevegelsen. Problemet lå ikke i oppslutningas validitet, men i det uærlige statsapparatet. Antiestablishmentismen fungerte dermed som et immuniseringsverktøy for nynazistene.

I troa på at myndighetene gjennom innvandringspolitikken overstyrte folkets stemme blei konspirasjonsteori dermed en del av innvandringsspørsmålet. Gjennom det NF beskrev som massemedienes "innvandringsforherligende propaganda" forsøkte establishmentet å gi etniske nordmenn skylda for konflikter med innvandrere ved å vise til nordmenns manglende forståelse av verdier som toleranse og respekt for andre kulturer.[157] Også den rasebesatte Blücher trekker fram kulturen da han omtalte anti-rasistisk arbeid som "et ledd i en verdensomspennende konspirasjon rettet mot den hvite mann og hans kultur"[158]. Denne konspirasjonsteoriens rolle innen utviklinga av den norske nynazismen er tema seinere i kapittelet.

---

[155] *Nasjonalisten* nr. 11, 1979, 7.
[156] Leon Festinger, *A Theory of Cognitive Dissonance* (Evanston: Row, Peterson and Company, 1957).
[157] "Likevel hevder Aftenposten i nærmest utrolig arroganse at vi har PLIKT til å ta imot disse 'flyktningene', og at vil vi ikke, så skal vi: 'Det er nordmennene som har behov for skolering i toleranse', skriver avisa. Men er det massemedia som skal bestemme hva vi skal mene, eller er det vi selv?" Sitat henta fra "Nå er rasekampene over oss", *Nasjonalisten* nr. 17-18, 1980, 3. Ettertrykk i originalen. Ellers skreiv Bitten C. Lunde: "I fjernsynets ukemagasin for ungdom, 'Flimra', møtte vi 27/9 endel afrikanere i Paris. *Programmet var fullspekket med anti-hvite innslag*." Sitatet er henta fra "NFs svar på fremmedarbeiderpropagandaen", *Nasjonalisten* nr. 11, 1979, 5. Min kursivering.
[158] "Rase", *Nasjonalisten* nr. 9-10, 1981, 16.

3.4 Hvilken norsk kultur?

Ett element er fraværende i Norsk Fronts kamp for å bevare norske verdier og det nasjonale særpreg: Myten om denne kulturen, og nasjonalfølelsens, opphav og en idyllisering av en svunnen storhetstid der denne kulturen blomstra. For en casestudie av en nynazistisk bevegelse er dette fraværet påfallende. Fra Hitlers kamp for reise et tredje rike som fulgte det tysk-romerske og det tyske keiserriket, via Romerrikets posisjon innen den italienske Fascismen til svenske nynazisters dyrkelse av Karl XII er romantisering av nasjonal, kulturell storhet i en historisk kontekst et kjennetegn for fascistiske bevegelser. Å streve etter idealene en forbinder med denne epoken har vært i senter for gjenfødelsesmyten bevegelsen bygger på. I ei slik fortid finner en røttene til den kulturen som nå trues og står for fall.[159]

NF-bevegelsens forestilling om norsk identitet og kultur er derimot vanskelig å begripe. Hva skildringer av samtidas Norge angår var det få positive karakteristikker å spore, selv der innvandring ikke er tema. Myndighetene og establishmentet var korrupte, og den politiske opposisjonen til syttitallets arbeiderpartiregjering intet alternativ for "nasjonalsinnede".[160] Norges befolkning blei på én side fremstilt som NFs meningsfeller hva innvandring gjaldt, men på den andre sida beskrevet som besatt av enten liberalismens egoisme eller marxismens kollektive tanke, begge uforenlige med nasjonalsosialismens folkefellesskap. I det hele tatt var Norge som nasjon lite forenlig med de verdier NF sto for.

Noe historisk perspektiv på norsk kultur og identitet er fraværende fra partilitteraturen. Årsaken til dette kan selvsagt være betinga av Norges historie, som ikke rommer de store imperiene tyske, italienske, og, i mindre grad, svenske fascister har glorifisert og inkorporert i sin forståelse av nasjonens kultur og identitet.

Et vel så viktig poeng er at norsk nasjonalisme er tett knytta til framveksten av demokrati og parlamentarisme. Nynazistene ville blitt stilt overfor et forklaringsproblem dersom en forsøkte å spille på de nasjonalfølelser liberale hadde "gjort sine" snaue hundre år tidligere. I etterkrigstida blei selvsagt framveksten av demokratiet selv en del av norsk identitet. Vikingtida, som skulle bli sentral i ymse norske nynazistmiljøer på nittitallet, kom ikke NF-kretsen nevneverdig inn på, ut fra kildematerialet å dømme.

Hva norrøn mytologi gjelder er det kun tidvis visse tendenser, fortrinnsvis i bruken av

[159] Roger Griffin med flere ser dette som fascismens kjerne og introduserer termen "palingenetisk ultranasjonalisme" for å fange essensen i fascismen. Griffin, *The Nature of Fascism.*

[160] Partiet Høyre hadde nynazistene avfeid tidlig i ungdommen, som utilfredse medlemmer av partiets ungdomsorganisasjon. Heller ikke Fremskrittspartiet (FrP) var noe aktuelt alternativ, mente NF-ledelsen. Se "Nasjonalister og liberalister, de ei forenes vil", *Nasjonalisten* nr. 10, 1979, 1 og 3; "'Fremskrittspartiet': Intet alternativ for nasjonale", *Nasjonalisten* nr. 1-2, 1983, 3.

ei odelsrune som NFs symbol. Odelsruna skulle i følge NF symbolisere nordmenns tilhørighet til norsk land og vektla odelsrettens rolle i "vår norrøne kulturarv"[161], uten nærmere presisering. Dette resulterte derimot ikke i noen hedensk nynazisme slik tilfellet seinere blei i Tore Tvedts Vigrid (eller trettiåras nasjonalsosialister tilknytta tidsskriftet *Ragnarok*), og i den grad nynazistene framsto som religiøse var det kristendommen en sverga til.[162] Religion hadde riktig nok ingen sentral rolle i NF da det var et særskilt splittende tema innad i bevegelsen.[163]

Mer tidløse idealer skulle heller ikke bidra til å bygge opp et bilde av norsk kultur. Kildegranskinga avdekker ingen spor av idyllisering av norsk natur, bønder eller andre nasjonalromantiske elementer. Men selv om noen klar oppfatning av norsk kultur eller ei glorifisert fortid ikke er mulig å identifisere ut fra kildene, besatt NF-bevegelsen like fullt andre trekk knytta til det Roger Griffin omtaler som palingenetisk ultranasjonalisme, troa på nasjonens gjenfødelse. Ideen om et moderne samfunn i forfall var i høyeste grad til stede. Dette utdypes nærmere i neste kapittel, og innebar et oppgjør med kapitalisme og særlig det materialistiske livssynet, samt tanken om at det liberale demokratiet var utdatert og måtte vike for det korporative fagstyret. Narkotika, pornografi, feminisme og homofili var videre tegn på et råttent, moderne vestlig samfunn. I fortsettelsen av dette var tanken om en ny orden reist i ruinene av det forfallende samfunnet på alle måter til stede i nynazistenes litteratur og propaganda: "Frem for Norges gjenfødelse!" og "Norge våkner" var paroler en kunne lese i NFs propaganda.[164] Tanken om en gjenreist storhet var dermed til stede, selv om nynazistene aldri kom nærmere inn på hvilket Norge som skulle bli født på ny.

I NUF-perioden var kjernen i gjenfødelsesmyten noe lettere å identifisere. Sterkt i tråd med samtidas europeiske nyfascisme identifiserte NUF og ungdommene i *Folk og Land* seg med ideen om en ny europeisk orden. Flere av nynazistene i avisa var tilhengere av ideen om

---

[161] "Oh, c'est nazifique", *Attakk* nr. 1, 1976, 3.

[162] I et flyveblad og innmeldingsskjema stadig trykt i NFs aviser avbildes et kristent kors med tittelen "Symbolet på vår religion". Se for eksempel *Attakk* nr. 2, 1976, 6.

[163] "Meningene om den kristne religion er sterkt divergerende innen Nasjonal Folkepartis rekker og utover parolen 'Vern om de kristne grunnverdier' overlater partiet trosspørsmålet til den enkeltes religiøse legning – eller mangel på sådan." Notis trykt i forkant av artikkelen "Rase og religion", *Nasjonalisten* nr. 6, 1981, 2-5. Både Hoaas og Blücher knytta den moderne kristendommen til u-hjelp og menneskerettigheter og dermed til avkolonisering og farga innvandring. Hard skyts blei dermed stadig retta mot Den norske kirke. Se for eksempel "Vokt eder for de falske profeter!", *Nasjonalisten* nr. 6, 1979, 3 samt "Oppgjør med biskopene", *Nasjonalisten* nr. 12, 1980, 4, 6, 7. De av nynazistene som betegna seg som kristne hadde et komplisert forhold til kristendommens relasjon til jøder. Se blant annet "Nasjonalismen og kristendommen", *Attakk* nr. 2, 1978, 6-7 der Orvar Sæther maner til at dagens kristne må "skille lag med judaismen og sløyfer Det gamle testamentet som Bibel."

[164] Forsida av *Attakk* nr. 8, 1977 prydes av teksten "Frem for Norges gjenfødelse!", men uten videre henvisning eller presisering over hodet. En praktfull føniks og teksten "Norge våkner!" var en av NFs mest distribuerte plakater på syttitallet. Se *Attakk* nr. 10, 1976, 10.

at en samla europeisk blokk var nødvendig for å stå i mot stormaktene i øst og vest. Men også på denne tida var forestillinga om europeisk samling diffus og vanskelig å redegjøre for selv for forkjemperne selv.[165] Utover på syttitallet var det derimot Norges gjenfødelse og oppvåkning det blei referert til.

Som et tilfelle av nynazisme hadde NF dermed alle komponentene knytta til gjenfødelsesideen, men manglet simpelthen den spesifikke, mytiske kjernen en bruker å finne i senter av slik palingenetisk ultranasjonalisme. Dette tyder på en strukturell ideologisk svakhet som til tider prega denne epoken innen norsk nynazisme. Erik Blücher var opptatt av ideologi og dens rolle i å forme medlemsskarens sinn, men han var ingen stor ideolog. Ei heller var Tor Petter Hadland eller Olav Hoaas i stand til å formulere en overbevisende, oppslukende ideologisk plattform immun mot kritikk og innvendinger. Dette savnet av et ideologisk overhode førte, som det vil bli ytterligere bevist i denne oppgavens fortsettelse, til det evige behovet for å importere tankegods fra ulike kilder i utlandet. I mange tilfeller var dette vellykket, da den norske nynazismen tidvis var betydelig internasjonalt orientert, men i arbeidet med å konstruere et begrep om norsk kultur og en norsk folkeånd utover det etniske elementet kom Blücher og hans nærmeste til kort. Som en utenforstående blir en dermed sittende igjen med spørsmålene: Hvilken norsk kultur? Hvilket Norges gjenfødelse?

I ei slik setting mister også nynazistenes betegnelse av seg selv som "nasjonalister" mye av si slagkraft. En forstår såpass, at det ikke var noe eksplisitt bilde av en nasjon som sto sentralt, men snarere tanken om et folk med særegne etniske og kulturelle trekk. Dette i likhet med Hitlers "nasjonalistparti", så klart: "Nasjonen" blir en konstruksjon og ensbetydende med ideen om et *volk*. Men så lenge de norske nynazistene ikke makta å tegne opp et bilde av folkets identitet, historie eller karakter utover den rasemessige forble denne komponenten av deres ideologiske uttrykk ukomplett, skjør og vid åpen for kritikk og reevaluering både internt i nynazistmiljøet og utenfra. Mangelen på en tydelig, overbevisende ideologisk leder er åpenbar.

Konsekvensen av det manglende oppgjøret med kulturspørsmålet var, som vi så i oppgavens forrige del, framveksten av et stadig grovere og irrasjonelt innvandrerhat. Forståelsen om norsk særegenhet var synligere og lettere å redegjøre for om en lot rasismen legge føringene. For den unge, spenningssøkende medlemsskaren NF appellerte til var det ikke nødvendig med noen grandios narrativ om en århundregammel norsk folkeånd som sto for fall. Ei forestilling om fremmedkulturelle som kriminelle, voldelige, snyltende og i det

[165] Hårseth, "Folk og Land 1967-75," 48-60.

hele tatt vesensforskjellig fra nordmenn var tilstrekkelige disposisjoner for at NF-ledelsen kunne igangsette sitt prosjekt med å danne "stormtropper" av skinheadungdom, klare til å delta i raseopptøyene partiledelsen mente var rett rundt hjørnet.[166]

Ytterligere ei virkning av mangelen på en norsk identitet var en stadig sterkere orientering mot utlandet. Både på det organisatoriske og det ideologiske planet. Hva sistnevnte gjaldt omfatta dette de nordiske nabolandene så vel som øvrige hvite folkeslag. Det er tydelig, om en ser på utviklinga siste halvdel av syttiåra og over på åttitallet, at NF-bevegelsen flytta seg stadig nærmere en hvit makt-tilnærming, tidvis på bekostning av en mer mytisk tro på pangermanisme, slik en så tendenser til i NUF-perioden ved starten av syttitallet, uten at framveksten av det ene betød noen absolutt avvisning av det andre. Som det understrekes mot slutten av oppgaven var nynazistmiljøet til tider prega av ulike ideologiske retninger.

3.5 Fra PLO til ZOG: Antisemittisme i den norske nynazismen

Arven fra nazismen kom klarest fram gjennom Norsk Fronts fiendtlige holdning overfor jøder. Antisemittismen framstår som gammeldags og lite relevant for syttitallets Norge, men har like fullt en sentral rolle innen nynazismen der den siden andre verdenskrig har fått et modernisert uttrykk gjennom konspirasjonsteori, israelmotstand og fornektelse av det Holocaust de norske nynazistene i utgangspunktet hevda å ta avstand fra.

Rasefundert jødehat spilte ingen stor rolle for NF. Om det kjennetegna enkeltmedlemmers holdning blei det holdt tilbake i partiorganene. Verken Riegers eller Hoaas' "raseskrifter" på Leidangen Forlag omhandler jøder og ingen angrep på jøder i partipressen framstår som fundert i et rasespørsmål, til tross for at Blücher arbeida med ulike definerte raser og kvalitative forskjeller mellom dem. Dette var enda et trekk i partiets arbeid med å tone ned konnotasjonene til nazismen.

Det blei derimot ikke lagt noen begrensninger på andre former for antisemittisme. Partiet publiserte gjerne karikaturer av griske, jødiske forretningsmenn med enorme neser og NFs holdninger var ubestridelig antisemittiske på bakgrunn av slike stereotypier. Ikke minst bekreftes dette av partiets distribusjon av Holocaust-fornektende litteratur samt forestillinga

[166] Blücher mente at Norge snart ville få "en betydelig kontingent" av de "pan-europeiske stormtroppene" skinheadbevegelsen utgjorde for National Front. Dette er tema for 5.2 "Åttitallet: Britisk splittelse og nye strategier."

om jøders ledende rolle i en verdensomspennende sammensvergelse. NFs forsøk om å markere et brudd med den tyske nazismens antisemittisme blei dermed godt gjort opp for på andre måter.

I de norske nynazistenes øyne markerte fraværet av rasefundert jødehat derimot en avskjed med merkelappen "antisemittisme". For NF var antisemittisme begrensa til et rasistisk syn på jøder og ergo en betegnelse som ikke passa deres parti.[167] Ledelsen videreformidla bare det de anså som ubestridelige bevis på jøders ("zionisters") politiske overgrep og maktmonopol. Det er derimot ingen tvil om at NFs publikasjoner karakteriseres av både en politisk og religiøs antisemittisme i tillegg til å promotere Holocaust-fornektelse og teorier om jødiske sammensvergelser mot resten av verdenssamfunnet.

Forestillinga om en mektig, jødisk sammensvergelse er som nevnt muligens det elementet nynazismen på verdensplan i størst grad har videreført, og videreutvikla, i tiåra etter 1945. For NF var det i likhet med mange andre nynazister snakk om ei paranoid tro på eksistensen av en verdensomspennende sammensvergelse hvis mål er å danne en superstat som skal råde over alle andre myndigheter. Sånn sett bygger teorien på forestillinga om jøder som griske og maktsyke, et bilde hvis historie strekker seg flere århundrer tilbake. I etterkrigstida blei internasjonale sammenslutninger som FN og NATO i så måte illevarslende tegn på hva som lå i vente, bare jødene fikk det som de ville. Et viktig ledd i kampen for en slik overlegen superstat blei derfor for konspiratørene å svekke all nasjonalfølelse og nasjonale særtrekk. Slik blei organisasjoner som NF og kampen de kjempa systematisk motarbeida.[168]

Sammensvergelsen besto av det NF ofte omtalte som "internasjonalister" og inkluderte både liberale kapitalister og kommunister. Gjennom henholdsvis globalisering og målet om å samle arbeidere i alle land møttes både liberales og kommunisters interesser i et felles ønske om å svekke samhold på bakgrunn av nasjonalitet, samt etnisk og kulturell tilhørighet. Midlene for å svekke et slikt samhold inkluderer blant annet økt innvandring fra fremmede kulturer og medfølgende raseblanding, samt å gjøre verdens befolkning til slaver av både narkotika og renter slik at motstandsdyktigheten svekkes. Teorien om sammensvergelsen ser

[167] "La enhver som måtte beskylde utgiverne av denne boken for 'anti-semittisme', vite at vi intet har i mot den jøde som er tro og lojal overfor det folk og den nasjon, hvis vertskap han nyter godt av. Det er den zionistiske ideologi som vi vil bekjempe …". Erklæring fra Leidangen Forlag, trykt i William Pierce, *Slik er zionismen* (Moss: Leidangen Forlag, 1977).

[168] "Hensikten [med myndighetenes og medias gransking av NFs litteratur] er åpenbart å radere bort enhver selvfølelse hos nordmennene slik at konspirasjonen av Stat/kommune/'humanister'/marxist-leninister skal kunne lykkes i å omskape Norge til et kulturløst, multi-nasjonalt 'verdenssamfund'." Sitatet er henta fra lederartikkelen "Har vi ikke lenger ytringsfrihet?", *Nasjonalisten* nr. 2, 1978, 2.

aldri ut til å ha blitt grundig redegjort for i NFs publikasjoner, men gjennomsyrer snarere ei rekke artikler og fungerer konkluderende ved å tilby en forklaring på samfunnsproblemer i syttiåras Norge. Til en viss grad kan en si det eksisterte en egen diskurs og et begrepssett knytta til omtalen av sammensvergelsen som bygde videre både på den tyske nazismen og en antisemittisk tradisjon som spinner flere århundrer tilbake. Norske myndigheter blei ansett som slaver av konspiratørene ved å føye seg etter deres politikk og NF mente å kunne presentere beviser for at norske politikere allierte seg med toppene i sammensvergelsen.[169]

De norske nynazistene føya seg dermed inn i en tradisjon som særlig har stått sterkt blant høyreekstreme grupperinger i USA gjennom hele det tjuende århundre.[170] Spesielt ideen om kommunismen som en verdensomspennende sammensvergelse fikk stor oppslutning under den kalde krigen og bygde på senator Joseph McCarthys antikommunisme.[171] Ved å inkludere den verdensomspennende, men først og fremst USA-baserte storfinansen henta NF stor inspirasjon fra amerikaneren Gary Allen som mente at finansfyrster sto bak kommunismen.[172] I følge Allen var nemlig finanstoppenes mål en verdensomspennende, diktatorisk superstat. "En dyp mistro til eliten"[173] er en av kjerneverdiene i Allens argumentasjon og NFs øvrige kritikk av både det norske og internasjonale establishmentet må ses i sammenheng med troa på en slik konspirasjon. NF supplerte Allens teori ved å inkludere oppbrytning av raserenhet og -fellesskap som et av sammensvergelsens midler. Dette førte til betegnelsen av en "anti-hvit konspirasjon"[174].

Etterkrigstidas antisemittiske vridninger av slike konspirasjonsteorier bygger, som for de tyske nazistenes del, på *Sions vises protokoller* og ser jøder som pådriverne bak den store konspirasjonen.[175] Protokollene skulle bli et ledd i NSDAPs antisemittisme da boka først blei publisert i Tyskland i 1920 og blei av blant annet Alfred Rosenberg forsvart også etter at den hadde blitt avslørt som en forfalskning. Ved å vise til aktuelle hendelser hevda Rosenberg å presentere tilstrekkelige bevis for at sammensvergelsen var reel. Budskapet i protokollene har vært vel så viktig for seinere nynazistgrupperinger selv om konkrete referanser til den for lengst avslørte svindelen som regel uteblir. Det henvises i stedet til "Zionist Occupation

[169] "'Arbeiderpolitikeren' Steen konspirerer sammen med Rothschild, Rockefeller & Co.!", *Nasjonalisten* nr. 9, 1979, 4.
[170] Om høyreekstreme konspirasjonsteorier, se Øystein Sørensen, *Den store sammensvergelsen: Historien om det hemmelige selskapet Illuminatus og dets mange ugjerninger* (Oslo: Aschehoug, 2007), 205-234.
[171] McCarthy blei også hyllet av NF i spalta "Store anti-kommunister i vår tid". Se *Attakk* nr. 3-4, 1976, 10.
[172] Allens bestselger "None Dare Call it a Conspiracy" anbefales i *Attakk* nr. 3-4, 1978, 16.
[173] Sørensen, *Den store sammensvergelsen*, 214.
[174] "en verdensomspennende konspirasjon rettet mot den hvite mann og hans kultur.", *Nasjonalisten* nr. 9-10, 1981, 16.
[175] Dagfinn Rian, "Zions vises protokoller: Løgnen som ikke vil dø," i *Konspiranoia: Konspirasjonsteorier fra 666 til WTC*, red. Arnfinn Pettersen; Terje Emberland (Oslo: Humanist Forlag, 2011).

Government", forkorta ZOG, et begrep som har blitt godt implementert i nynazistmiljøer verden over siden slutten av syttitallet og fram til i dag. *Nasjonalisten* skreiv blant annet at den over lengre tid hadde "brakt tilstrekkelig dokumentasjon på zionismens makt og skadelige innflytelse til at emnet burde være udiskutabelt blant informerte nasjonalister."[176] Et annet sted het det at "zionismen [er] initiatoren av både kapitalismen og marxismen og fienden av alle folks nasjonale streben"[177]. "Zionismen" og "Zionister" henviste for NFs del primært til henholdsvis konspirasjonen og dens medlemmer, ikke til jødisk nasjonalisme. Skillelinjene her er derimot noe uklare og vitner om et uferdig og dårlig definert begrepsapparat.

En ledende forkjemper for ZOG-teorien siden syttitallet har vært amerikanske William Pierce. Hans innflytelse på nynazistbevegelser har vært omfattende, særlig fra nittitallet og framover. Pierce var på sekstitallet innom John Birch Society (JBS), en omfattende McCarthy-inspirert organisasjon som anså kommunismen som en gigantisk sammensvergelse mot vesten.[178] Pierce forlot derimot raskt JBS, som tok avstand fra antisemittisme, men konspirasjonsteorier skulle kjennetegne hans ideologi fram til hans død i 2002. Tore Bjørgo mener hans roman *The Turner Diaries* (1978) trolig har vært viktigere for svenske nynazister på åtti- og nittitallet enn hva *Mein Kampf* har vært. Pierces bok tegner opp et grunnleggende bilde av ZOG-teorien.[179] Christoffer Øimoen hevder i sin masteroppgave i historie fra 2012 at Pierces litteratur indirekte har påvirka den norske nynazismen, men finner ingen klare beviser for dette.[180]

Ei slik kobling Øimoen sikter til eksisterer derimot og helt siden oppstarten av Norsk Front i 1975 oversatte nynazistene Pierces litteratur til norsk. Mest omfattende i denne sammenheng er den norske oversettelsen og utgivelsen av Pierces håndbok *Slik er Zionismen* (*Zionism 1: Theory*) på Leidangen Forlag i 1977[181]. Men allerede i sjette nummer av *Attakk* 1976 trykte NF en oversettelse av en lengre artikkel signert Pierce.[182] Artikkelen var henta fra Pierces egen avis som lød navnet *Attack!*. I samme utgave av (norske) *Attakk* kommer teorien om en verdensomspennende jødesammensvergelse for første gang til uttrykk i NFs partiavis.[183] NF fortsatte å trykke egne oversettelser av Pierces litteratur med åra.[184]

---

[176] "Vi kunne nok 'overse' Zion, men Zion overser ikke OSS!", *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 6.
[177] "Jødenes egen 'Krystallnatt'", *Nasjonalisten* nr. 7, 1982, 2.
[178] Om John Birch Society, se Sørensen, *Den store sammensvergelsen*, 205-209.
[179] Bjørgo, *Racist and Right-wing Violence in Scandinavia*, 154-158.
[180] Christoffer Øimoen, "Nynazisme i Norge og Sverige: Fra partiorganisasjon til revolusjon" (Universitetet i Oslo, 2012).
[181] Pierce, *Slik er zionismen*.
[182] "Skjebnetimer for Rhodesia", *Nasjonalisten* nr. 6, 1967, 4-6.
[183] Se lederartikkelen "Hvite mann , hva nu?", *Attakk* nr. 6, 1976, 2.

Innen psykologien hevdes det gjerne at mennesker flest søker å tilskrive kausale årsaksforklaringer til forandringene som skjer rundt dem. Dersom utviklingene i samfunnet anses som uvanlige og avvikende fra den samfunnsforståelse den enkelte har åpner dette for særlig drastisk årsaksattribusjon. Gjennom intervjuer med medlemmer av National Front fant psykolog Michael Billig ut at det var konspirasjonsteoriens evne til å forklare dramatiske utviklinger som appellerte til dem, og at fremstillinga av konspiratørene som "onde" gjorde sosiologiske forklaringsmodeller på samfunnets problemer unødvendige.[185] Ei plutselig, merkbar tilstrømming av farga innvandrere til Norge kan oppfattes som en slik uvanlig utvikling i den enkeltes omgivelser og dermed danne grunnlaget for medlemmenes aksept av NFs konspirasjonsteori med dens bisarre, men enkle forklaring om at innvandringen var initiert av en overnasjonal sammensvergelse som ville bryte ned norsk kultur. Forestillinga om korrupte politikere, som for NF blei styrka av avslaget på søknaden om partigodkjennelse, er også med på å gjøre den enkelte mottakelig for konspirasjonsteorier. Politikerne har allerede avslørt seg selv som uærlige. Establishmentet har ingen troverdighet og deres lojalitet kan derfor lett kjøpes av de mektige konspiratørene.[186]

"Hva har palestinerne og zionistene med norsk nasjonalisme å gjøre?", spurte Bastian Heide i *Nasjonalisten* i 1981.[187] Innlegget fra NFs lokallagsleder i Oslo var en respons på at redaksjonen (og i dermed i effekt partiledelsen) på starten av åttitallet begynte å uttrykke solidaritet med Palestinas frigjøringsorganisasjon (PLO) i kampen mot den israelske okkupasjonen. I følge Heide talte redaksjonen den norske venstresidas sak ved å sympatisere med palestinerne og så ledelsens ståsted i lys av det han omtalte som en "overdreven forestilling" om jøders innflytelse og maktpolitiske motiver. Konspirasjonsteorien og det medfølgende hatet mot Israel trakk i følge Heide oppmerksomheten bort fra NFs viktigste sak: Kampen mot fremmedkulturell innvandring.

Heide, som var rasist og innvandringsmotstander framfor antisemitt og nazist, fikk sitt tilsvar fra Erik Blücher i samme nummer: Palestinernes situasjon var et forvarsel på hva som ville skje med nordmenn i Norge dersom innvandringen til landet fortsatte. NF forfekta alle nasjoners "rett og plikt til å forsvare sin nasjonale egenart og integritet"[188], skreiv partilederen. At det i dette tilfellet var Israel, selve manifestasjonen av zionismen, som trua palestinernes

---

[184] Se for eksempel "Om våre mål", *Attakk* nr. 9, 1976, 2-4; "Makt over meninger", *Attakk* nr. 2, 1978, 8; "USAs forsvar i farlig forfall", *Nasjonalisten* nr. 1, 1982, 6.
[185] Billig, *Fascists*, 313-322.
[186] Om innvandrerfiendtlige partiers motstand mot establishmentet, se Fennema, "Some Conceptual Issues and Problems in the Comparison of Anti-Immigrant Parties in Western Europe," 485.
[187] "Hvorfor bry seg med Israel-Palestina-konflikten?", *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 4.
[188] "Vi kunne nok 'overse' Zion, men Zion overser ikke OSS!", *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 11.

nasjonale egenart så partilederen som ytterligere en soleklar årsak til å støtte Palestinas kamp. Også Tor Petter Hadland sympatiserte med palestinerne og omtalte Yasir Arafat som "en av vår tids mest beundringsverdige … personligheter"[189]. I likhet med Blücher trakk Hadland likhetstrekk mellom palestinerne og nordmenns situasjon ved å hevde at nordmenn vil bli "Nordens 'palestinere'" dersom innvandringen fortsatte. Hadland mente PLO ikke hadde noe med marxisme-leninisme å gjøre, men snarere måtte betegnes som "nasjonalistisk og sosialistisk".[190]

Midtøsten-konflikten skapte stort engasjement i NFs rekker. Enkelte var også for Israelvennlige å regne.[191] For ledelsen blei derimot ordskiftet rundt konflikten en arena der de kunne spre jødehat. Ved sida av å være et nok et uttrykk for antisemittisme må sympatien med PLO forstås i lys av den såkalte "tredjeposisjonismen", ei retning innen nyfascismen som blant annet solidariserte med arabiske motstandsbevegelser. Denne retningas innvirkning på Norsk Front behandles i 5.3 "Den tredje posisjon".

Redaksjonen tok videre i bruk Holocaust-vokabular i sin omtale av den israelske invasjonen av Libanon: "Jødenes egen 'krystallnatt'", var Erik Blüchers beskrivelse av massakrene i Sabra og Shatila. I samme lederartikkel benekter han også at noen jøder omkom under SA-aksjonene i november 1938.[192] Blücher mente Israel hadde som mål å utrydde palestinerne, en plan han omtalte som "Den endelige løsning"[193].

Dette vokabularet trådde inn rundt samme tid som Holocaustfornektelse blei mer vanlig i *Nasjonalisten*. Dette var selvsagt ikke ukjent NF, som helt siden den gang hadde støtta Olav Hoaas' i rettsaken mot hans ytringer i *VG* i 1975[194]. Svenskspråklig Holocaustfornektende litteratur hadde videre blitt distribuert av Leidangen siden slutten av syttitallet, men i avisene hadde NF derimot i lang tid vært mer forsiktige med å nærme seg emnet. Omtaler av Hoaas-saken og postordresalg av litteratur var det nærmeste man kom. Dette endra seg altså på åttitallet. For eksempel var *Nasjonalisten* nummer åtte 1982, for anledningen redigert av Hoaas, et spesialnummer via Holocaustfornektelse og lignende tekster dukker opp i andre nummer rundt samme tid. Det er få egne ideer eller fremstillinger å spore på dette feltet, og tekstene som presenteres bygger på klassiske Holocaustfornektende

[189] "Yasser Arafat: Palestinsk Patriot", *Nasjonalisten* nr. 8-9, 1982, 16.
[190] Ibid.
[191] Einar Giæver, leder av NFs avdeling for Nord-Norge, forvarte jødens rett til en nasjon. Se 5.1 "Ideologiske stridigheter".
[192] "Jødenes egen 'krystallnatt'", *Nasjonalisten* nr. 7, 1982, 2.
[193] "Zion slipper løs sine slaktere i utryddelsesleirene Sabra-Chatila", *Nasjonalisten*, nr. 8-9, 1982, 14-15. Se for øvrig "Zionistenes målsetning er utryddelse av palestinerne", *Nasjonalisten* nr. 7, 1982, 5
[194] Hoaas mente Paul Rasseniers påstand om at gasskamre ikke eksisterte i nazistenes konsentrasjonsleirer var "svært troverdige". Se "'Gasskamrene bare oppspinn'", *VG* 29.05.1975, 15.

påstander om fabrikkerte dødstall og gasskamre som aldri eksisterte. Store deler av litteraturen som blei distribuert og gjengitt i avisa var henta fra familien Hancock i Brighton, som NF hadde knytta kontakt med gjennom Blüchers opphold der i 82.[195] Det er interessant å merke seg at et uvanlig vidt spenn av redaksjons- og partimedlemmer produserte disse artiklene. Ei er det heller ingen innad i miljøet som ser ut til å ha kritisert avisas synspunkter på Holocaust, ulikt debatten rundt Midtøsten-konflikten. Det var med ett ikke lenger noe rom for nyansering eller kritiske innvendinger når det kom synet på Holocaust.

For grupperinger som ønsker å gjenreise nazismens kredibilitet etter 1945 har fornektelse av Holocaust blitt en nødvendighet. Et gjennomgående argument er at historien om jødeforfølgelsene er skapt, eller i minste sterkt overdrevet, av jøder etter andre verdenskrig. Den påståtte svindelen har dermed blitt en inntektskilde og inngangsbillett til maktposisjoner for jødene ved å spille på samfunnets skyldfølelse. Holocaustfornektelse må derfor ses i sammenheng med en sterk motstand mot establishmentet. Slike antiestablishmentholdninger, som i høyeste grad preger nynazismen, har ført til opprettelsen av et enormt marked for revisjonistisk litteratur hvilket Norsk Front var en del av gjennom sin kontakt med britiske League of St. George og Hancock-familiens trykkeri og forlag.

Det var med andre ord snakk om en økende og mer eksplisitt antisemittisme i Nasjonalt Folkeparti fra 1981 og de neste par åra. I utgangspunktet ukontroversiell (om enn unyansert) kritikk av Israelske militæroperasjoner blei i *Nasjonalisten* sammenligna med Holocaust i samme avsnitt som nazistenes jødeforfølgelse, noe paradoksalt nok, blei avfeid som løgn. Antisemittismen i NF fikk dermed enda et uttrykk i tillegg til teorien om jødenes sammensvergelse. Jødehatet blei ytterligere utvida av en artikkel fra 1983 der NF ser ut til å se bort fra den distinksjon de tidligere hevda å operere med, nemlig mellom "jøde" og "zionist".[196] I artikkelen, som er titulert "Jødedommen er en krigersk stammereligion", stiller den anonyme forfatteren spørsmålstegn ved skillet mellom jøder og sionister, her i betydningen jødisk nasjonalist, og hevder den jødiske religion i sitt vesen er "imperialistisk" og "krigersk".[197] Dermed var det ingen tilfeldighet verken at jødene bedrev territoriell ekspansjon i Palestina eller sto bak en sammensvergelse som ønsket å utøve mest mulig makt over verdenssamfunnet.

Mens nynazistenes innvandrerhat blei trigga av det økende omfanget av ikke-europeisk innvandring fra slutten av sekstitallet framstår den grove antisemittismen noe

[195] Hancockenes storselger var *Did Six Million Really Die?* som solgte tusenvis av eksemplarer verden over. Se Hill og Bell, *The Other Face of Terror*, 227-229.
[196] Blücher hevda dette blant annet i sitt svar til Bastian Heide i *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 6.
[197] "Jødedommen er en krigersk stammereligion", *Nasjonalisten* nr. 1-2, 1983, 12-13.

mindre begripelig. Jødehatet var for NFs del nærmest konstruert og i høyeste grad importert fra historien så vel som nynazister i utlandet. Fiendebildet som blei skissert var også av en generell karakter. Norske jøder blei aldri verbalt angrepet på tilsvarende måte som farga innvandrere opplevde og granskinga av kildene viser ingen henvisning til norske jøder over hodet. "Jøden" var upersonlig og eksisterte dermed først og fremst som et symbol for overmakt og kapitalisme. NFs antisemittiske holdninger kan derfor forstås som et uttrykk for ei sterk mistro til det bestående og verdenssamfunnets elite som ved hjelp av konspirasjonsteori fikk sin inkarnasjon i jødene. Jøden blei den syndebukken en alltid kunne vise til, uten noe videre krav til bevis for å bygge opp påstandene.

I lys av det ovenstående bør det understrekes at antisemittismen var uten noen tilsynelatende særskilte koblinger til Nasjonal Samling eller antisemittismens historie i Norge for øvrig. Grunnforestillingene om jøder som kom til uttrykk hos nynazistene har en lang tradisjon også lengre bak i tid enn mellomkrigstidas nazisme. Tilnærminga til jødehatet har derimot sterkest paralleller til etterkrigstidas universelle nazisme der Holocaust vekselsvis avvises og tas avstand fra om hverandre. Nynazismen har klare forståelser av jødisk overmakt og kultur, og i denne sammenheng har nye forfattere og ideologer på området fått muligheten til å manifestere sin rolle som autoriteter og inspirasjonskilder på området. Bildet av de norske nynazistenes antisemittiske holdninger samt uttrykket dette fikk bør dermed i all hovedsak forstås ut fra samtidas nyfascistiske klima.

3.6 Sammenfatning: De internasjonale nasjonalistene

Dette kapittelet har primært fokusert på problemstillinga som tar opp forholdet mellom tradisjonell nazisme og den nynazistiske tilnærminga til mellomkrigstidas ideer.[198] Mest tydelig er taktikkene Norsk Front henta fra sine britiske kontakter i National Front som la malen for hvordan nordmennene tok sikte på å utforme det som skulle være et nytt alternativ innen norsk politikk. Forsøkene på å distansere seg fra nazismen, samt uttrykket rasismen fikk i NFs publikasjoner, har begge paralleller til metodene de britiske forbildene anvendte. Videre har vi sett hvordan amerikanske William Pierces antisemittiske ZOG-diskurs gjorde sitt inntog i partiavisene. Pierce, hvis litteratur nordmennene også oversatte og distribuerte, hadde stor innvirkning på NF-ledelsens forestilling om en verdensomspennende, jødedominert

[198] Det må poengteres at dette spørsmålet på ingen måte anses som ferdig behandla. Forholdet vil også prege oppgavens fortsettelse, særlig i kapittel fem.

konspirasjon, ei forestilling som fletta sammen den tyske nazismens jødehat med Israel-motstand så vel som den kalde krigens antikommunisme. Både når det gjaldt de britiske og de amerikanske inspirasjonskildene hadde importen av ideologisk litteratur og metoder bakgrunn i omfattende kontakt med kjernen i disse nynazistmiljøene. Dette kapittelet har vist hvordan NF raskt fant sin plass på en verdensomspennende scene av nynazister som på bakgrunn av økt transkontinental migrasjon, globalisering og økende venstreradikalisme alle søkte å gjenreise nazismen, ofte uten å ty til Hitler-hyllest eller åpenlys dyrking for mellomkrigstidas fascistiske bevegelser. Antisemittismen må ses i en slik sammenheng, ikke som konsekvens av noen beundring av Nasjonal Samling.

NFs avnazifiseringsinitiativer var derimot dømt til å mislykkes fra starten av. Nazisme har siden 8. mai 1945 vært forbundet med landssvik her til lands og ideologien båret med seg et stigma så tungt at det knekker et hvert politisk prosjekt som i det hele tatt minner det minste om okkupasjonsmakta eller NS. Langt mindre åpenlyse nazistiske organisasjoner enn hva NF var har fått merkelappen slengt på seg av offentligheten, og for et rasistisk parti med nære koblinger til tidligere medlemmer av Nasjonal Samling var oppgaven nærmest umulig å gjennomføre.

Om Blüchers forsøk på å avnazifisere bevegelsen var fundert i en genuin tro på å lykkes eller kun et spill for galleriet er vanskelig å fastslå. En kan fristes til å anse det som kun en formalitet. Gjennom distribusjonen av Holocaustfornektende litteratur forsøkte Norsk Front å benekte en del av historien partiet gjennom sin avnazifiseringsprosjekt i utgangspunktet hadde tatt avstand fra. Holocaustfornektelsen bør likevel ikke bare anses som et forsøk på å reinvaske nazismen, men like fullt ses i sammenheng med antisemittisme og ideen om "Den Zionistiske Okkupasjonsmyndigheten", eller ZOG, med henvisning til det engelske uttrykket. Holocaust blir i denne sammenheng ansett som en svindel fabrikkert av de jødiske konspiratørene, et argument som er å finne både hos Ku Klux Klan og andre miljøer som ikke er utprega rasistiske. Antisemittisk konspirasjonsteori har som kjent en appell i mange miljøer utover de nynazistiske.

Dette kapittelet har ikke hele tida gått i dybden på ideologien innen syttiåras norske nynazisme. Snarere har det blitt tatt sikte på å presentere uttrykket det underliggende rasistiske tankegodset fikk når medlemmene av NF kom til orde. I denne sammenheng har en åpenlys mangel ved nynazistenes ideologi blitt påpekt, nemlig beretninga om "det norske". Som en ideologisk komponent var definisjonen av beundringsverdige, særnorske kulturelle trekk og fortellinga om nasjonal storhet tilsynelatende fraværende i NF-kretsen. En var klar på

at "norsk kultur" var trua av fremmedkulturell innvandring, men nynazistene sleit med å sette fingeren på hva som kjennetegna denne "norskheten". Denne ideologiske bristen tydeliggjør de overfladiske tendensene som tidvis prega denne epoken av norsk nynazisme. Det blei ikke gjort noen forsøk på å leve opp til den tyske nazismens *Weltanschauung*, og til tross for at NF-ledelsen deltok på, og priste, sine svenske kampfellers markeringer for Karl XII[199] blei det tilsynelatende ikke gjort noen forsøk på å spille på norsk nasjonalisme eller danne et håndfast bilde av norsk kultur og identitet.

NFs innvandringsfiendtlige materiell forsøkte dermed å appellere til nordmenns antatte fremmedfrykt og iboende rasisme, snarere enn folkets nasjonalfølelse og norske identitet. Forbildet National Front hadde oppnådd stor suksess ved å rekruttere medlemmer fra den urbane, britiske arbeiderklassen som følte presset fra betydelige mengder arbeidsinnvandrere mot slutten av syttitallet. Men om det enn eksisterte en innvandringsskepsis i den norske befolkningen var det ingen utprega grobunn for et grovt innvandrerhat. Dette, samt NFs magre avnazifiseringsforsøk, førte til at partiets ekstreme uttrykk frastøtte seg flere nordmenn enn det tiltrakk seg. For Erik Blücher og ledelsen var det derimot ingen tale om å moderere seg. Snarere skulle partiet raskt ta opp ei rekke elementer både fra NS og NSDAP i søken etter sin ideologiske identitet. Ved å gjenreise ideene etter deres mentor Odd Melsom forsøkte ikke NF bare å appellere til tidligere NS-medlemmer, men skulle også legge seg på ei linje som i nynazistenes øyne lå enda nærmere NS enn hva gjenlevende partimedlemmer i *Folk og Land* gjorde.

[199] Se *Nasjonalisten* nr. 12, 1980, 6.

4 Bærerne av den unge nasjonalsosialismen

Den ideologiske skoleringa av partimedlemmene var for Erik Blücher en viktig del av arbeidet fram mot valgdeltakelse. Skulle en ta opp kampen mot det bestående, og avvæpne den radikale venstresida, måtte NFerne kunne sin "nasjonalisme". Ved sida av partiavisene blei det produsert mindre hefter der skissene for det framtidige samfunnet blei tegna opp. I likhet med NFs uttalelser i offentligheten blei nazistempelet også forsøkt unngått i disse publikasjonene.

Innholdet i partiavisene og NFs program kan derimot ikke beskrives som annet enn tynt tildekka fascistisk litteratur som henta inspirasjon direkte fra mellomkrigstidas partier. Studier av NFs publikasjoner tydeliggjør også hvilken innflytelse Odd Melsom hadde på partiets ideologi og dette kapittelet viser hvordan nynazistene i åra etter avskjeden med *Folk og Land* la seg stadig tettere opp mot den ideologiske arven etter NS. Deretter argumenteres det for at denne tendensen kan betraktes som et bevisst, strategisk trekk i forsøket på å sanke støttespillere blant gammelnazistene til et NF som sleit med å generere noen betydelig oppslutning.

Kapittelets tittel, "Bærerne av den unge nasjonalsosialismen", er henta fra et brev Nasjonal Ungdomsfylking sendte eksklusivt til personer som ønsket å bli med i organisasjonen. Brevet er interessant da det ser ut til å være det eneste stedet der bevegelsen oppgir sine ideologiske inspirasjonskilder. NUF så seg selv nettopp som bærerne av blant annet "den *unge* nasjonalsosialismen". Videre er det referanser til "korporativismen" og "det det *unge* NS sto for".[200] Dato for dette dokumentet oppgir ikke Bangsund, men det var først etter 1972 at NUF blei skikkelig organisert med tanke på rekruttering. Som omtalt i kapittel to var det derimot få NS-sympatier å spore hos NUF på denne tida så en må være åpen for at dokumentet stammer fra tida like før NF blei oppretta. Vi skal nemlig se at karakteristikken fra brevet i stor grad kan anvendes for å beskrive nynazistenes ideologiske utvikling fram mot slutten av syttitallet. En gjennomgang av utgitte hefter, brosjyrer og enkeltartikler trykt i partiavisene avslører at kretsens fremste ideologiske inspirasjonskilder var 1920-åras antikapitalistiske NSDAP-propaganda, samt arbeidervennlige krefter i Nasjonal Samling som kjempa for korporativ styring av arbeidslivet, på bekostning av kapitalens innflytelse. NFs

[200] Et utdrag av brevet er gjengitt i Bangsund, *Arvtakerne*, 131-132. Kursivering i originalen.

partiprogram og de tilhørende skriftene og artiklene framstår i så måte som en lite kreativ syntese av den tidlige tyske nazismen og utvalgte ideer fra Nasjonal Samling.

4.1 Kampen mot renteslaveriet

Olav Hoaas var tidvis en perifer skikkelse i nynazistmiljøet. Om media på syttitallet utpekte han som bevegelsens ideologiske leder har denne oppgaven forsøkt å nyansere dette bildet. Yngre skikkelser i Erik Blücher og Tor Petter Hadland framstår mer sentrale enn lektoren fra Stokmarknes. Hoaas sto riktig nok for en betydelig produksjon hva hefter og artikler angikk, og hadde lenge skrevet for Anders Langes *Hundeavisen*. Hans tanker om demokrati, økologi, historie og politikk ga alle i ulik grad assosiasjoner til nasjonalsosialismen.

Om Hoaas' ideer om menneskets natur blei satt i bakgrunnen av NF skulle derimot hans oppgjør med kapitalismen få en betydelig innvirkning på nynazistene. Hoaas bidrag i partiavisene er nærmest utelukkende via en iherdig, om enn overfladisk, kritikk av kapitalismen, globalisering og finansvirksomhet.

For Hoaas var mennesket i en kapitalistisk verden tvunget til slaveri gjennom tunge gjeldsbyrder som kun tjente bankene og den internasjonale storfinans. Under slike forutsetninger ville befolkningen kun arbeide for å betjene sine lån og dermed "sløvt … slave for systemet uten annen bevissthet enn begjæret efter å få tak i de papirlapper som kan skaffe ham tilfredstillelse for de nærmeste kroppslige behov."[201] Sitatet er henta fra artikkelen "Kamp mot renteslaveriet" som sto på trykk i NF-avisa *Attakk* i 1978. Tittelen er en parole som går igjen hos Hoaas, sammen med betegnelsen av "gjeldspengesystemet".[202]

Til artikler som de ovennevnte fant Hoaas inspirasjon i den tidlige tyske nazismen og NSDAP som i sitt 25-punktsprogram fra 1920 krevde et "brudd med renteslaveriet" ("*Brechung der Zinsknechtschaft*").[203] Uttrykket stammer fra økonomen og NSDAP-medlemmet Gottfried Feder som sto bak utforminga av programmet så vel som pamfletten *Das Manifest zur Brechung der Zinsknechtschaft des Geldes* fra 1919.[204] Feder var sammen

[201] "Kamp mot renteslaveriet", *Attakk*, nr. 3-4, 1978, 5, 10.
[202] "Stortinget som dårekiste", *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 10 og "Kjemp mot gjelds- og renteslaveriet for økonomisk frigjøring!", *Nasjonalisten* nr. 8-9, 1982, 13. Se for øvrig Olav Hoaas, *Folkemord gjennom pengesystemet: Gjeldspengesystemet mot fripengesystemet* (Moss: Leidangen, 1979).
[203] "25-Punkte-Programme der NSDAP", http://www.dhm.de/lemo/html/dokumente/nsdap25/. Oppsøkt 2.10.2013.
[204] Her vil det refereres til den engelske oversettelsen Manifest for Breaking the Bondage of Interest som finnes i Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp, *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation* (Manchester: Manchester University Press, 1978), 27-30. Manifestet er tilgjengelig i si originale språkdrakt fra databasen archive.org: https://ia600504.us.archive.org/11/items/DasManifestzurBrechungderZinsknechtschaftdesGeldes/Feder_Gottfried__Das_Manifest_zur_Brechung_der_Zinsknechtschaft_des_Geldes_1919_62_S..pdf. Oppsøkt 4.12.2013.

med blant annet Dietrich Eckart sentral i å utforme de antikapitalistiske ideene i NSDAPs propaganda på tjuetallet, ideer som til dels måtte vike da Hitler innså nødvendigheten av å ha de tyske industrialistene på si side da krigen nærma seg. Med et brennende ønske om å opplyse nordmenn om lånekapitalens fare la Hoaas omhyggelig fram hovedpunktene i Feders manifest uten særlige forsøk på å tilpasse dem syttitallets økonomiske klima. I tråd med Feder la Hoaas blant annet vekt på hvordan folkets evigvarende jag etter penger fører til en grådig "konkurranse [i befolkningen] som dreper all moral"[205]. Det samme skreiv Feder i et innledende avsnitt av sitt manifest der han viste avsky for det han mente var en sykdom som bredte seg over befolkningen, nemlig jaget etter materialistiske verdier.[206] I likhet med de antikapitalistiske nazistene i tjueåra trakk også Hoaas fram finanseliten hvis rikdom stadig økte "uten at de selv har gjort et eneste ærlig arbeid."[207] Det var særlig disse angrepene på den uproduktive kapitalen som kjennetegna retorikken Feder, Eckhart, Alfred Rosenberg og andre nazister anvendte på starten av tjuetallet. Hoaas redegjørelse for "gjeldspengesystemet" minner for eksempel om Eckarts desperate presentasjon av samme tema fra 1919. Men der Eckart, som talte til tyske arbeidere, vektlegger urettferdigheten i at låneinstitusjonene ervervet rikdom uten å gjøre et skikkelig stykke arbeid er Hoaas' tekster kjennetegna av ei dyster fremstilling av et system som avgjør hvem som får jobbe og hvem som får lån samtidig som det politiske livet tvinges inn under finanselitens herredømme.[208] Både her og andre steder var Hoaas langt mindre optimistisk enn de tyske nazistene var i sin propaganda fra tjueåra og den norske lektorens produksjon mangla den revolusjonære gnisten som prega talene etter hans tyske forbilder.

Motstanden mot lånekapitalen var også å finne i NFs partiprogram som fremmet et krav om "uavhengighet av den internasjonale storfinans"[209]. Hoaas utdypa:

> På skjult vis har politikerne plassert oss under fremmede herrer ved å innføre gjeldspengesystem i landet og ved å knytte dette system til det internasjonale gjeldspengesystem. Alle penger kommer nå i bruk ved at de blir lånt ut og mot rente. Dette fører til at all vår eiendom blir pantsatt og at konkurser ikke kan unngås ettersom samfunnet, på

[205] "Kamp mot renteslaveriet".
[206] "*Mammonisn* is the heavy, pervasive, stifling disease from which our present culture and indeed all humanity is suffering. … By mammonism we must understand … a frame of mind which has overcome the … population; the insatiable greed for gain, the view of life which is solely directed to this-worldly things, [a view] which has already led to a frightening decline in moral values …". Gottfried Feder, "Manifesto for Breaking the Bondage of Interest," i *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, red. Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp (Manchester: Manchester University Press, 1978), 27.
[207] "Kampen mot renteslaveriet".
[208] Se Dietrich Eckart, "To All Working People!," i *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, red. Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp (Manchester: Manchester University Press, 1978), 30-32. For Hoaas' tekster henvises det til artiklene nevnt i note 201og 202 på side 61.
[209] Program for Norsk Front, 1979, punkt 11. Publisert blant annet i *Nasjonalisten* nr. 6. 1979.

> grunn av rentekravene, alltid skylder flere penger enn det har. Konkursene fører på ulike vis all vesentlig eiendom over til bankvesenet og over til fremmede bankierer ettersom disse kan låne til norske banker, kjøpe konkursboer, kjøpe våre aksjer, være med i nyinvesteringer til refinansiering etc.[210]

Videre i punkt 11 het det at uavhengigheten skulle "sikres gjennom en nasjonal pengepolitikk basert på landets egen produksjonsevne framfor fremmed valuta og lånekapital. Staten sikrer norsk næringsliv mot utenlandsk oppkjøp og utilbørlig konkurranse."[211] Hoaas repeterte stadig at penger kun hadde en verdi etter det arbeidet som blei utført, og det er dette som menes med en "pengepolitikk basert på landets egen produksjonsevne."[212] Dette som et alternativ til gullstandarden som kun eksisterte i teorien som en følge av de store menger lånekapital økonomien i realiteten bygde på. Her hentes ytterligere inspirasjon fra Feder samt tilsynelatende Otto Strasser som i sin visjon for det revolusjonerte Tyskland la særlig vekt på selvforsyning, en utenrikshandel under statens monopol og, en egen valutastandard.[213] I tråd med den antikapitalistiske NSDAP-propagandaen mente Strasser at det var arbeidet som skulle være standard for tilegnelse av penger.[214]

De norske nynazistenes respons på trusselen fra den internasjonale storfinans var kjennetegna av et ønske om å motarbeide den moderne samfunnsutviklinga. I hovedsak gjaldt dette antiglobaliseringstendensene som prega bevegelsen i frykt for at multinasjonale gigantselskaper ville kunne kneble nasjonens maktherredømme over økonomien. Norsk Front fremmet idealet om en størst mulig grad av selvforsyning, politikkens herredømme over økonomien og idylliserte de små, privateide bedriftene som var storkonsernet overlegen.[215] Foruten om å legge nasjonens økonomi i fremmede hender og bidra til økt innvandring var internasjonale storkonserner og kapitalismen for øvrig en trussel mot jordas naturresurser, i følge Hoaas. Markedskonkurransen avla befolkningsvekst som igjen "øker takten i

---

[210] "Stortinget som dårekiste", *Nasjonalisten*, nr. 5. 1981, 10.
[211] Program for Norsk Front, 1979, punkt 11.
[212] "Arbeidet og de verdier som skapes gjennom arbeidet skal derfor legges til grunn for samfunnets økonomiske mekanikk og pengeordning. Jo mere et samfunnsmedlem arbeider, desto større verdier blir det skapt for samfunnet." "Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi", Attakk nr. 5, 1978, 6-7.
[213] Otto Strasser, *Germany Tomorrow* (London: Cape, 1940), 137. For en kommentar om hans arbeid og Strasser-sirkelens innflytelse på NSDAPs program og politikk i tjueåra, se Barbara Miller Lane, "Nazi Idology: Some Unfinished Business," i *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, red. Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp (Manchester: Manchester University Press, 1978), ix-xxiii.
[214] "… the acquirement and possession of money will be limited by what work a man can do, and by that alone." Strasser, *Germany Tomorrow*, 168. Otto Strasser mente Tyskland kun hadde vært gjennom en "halvrevolusjon" og så nødvendigheten av det Ernst Röhm omtalte som en "andre revolusjon". Samfunnet som skulle dannes etter denne revolusjonen er tema for ei rekke tekster forfattet av Strasser-brødrene så vel som Gottfried Feder.
[215] *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*, (Moss: Leidangen, 1978), 6.

utplyndringen av jordens resurser."[216] Det tjuende århundrets utvikling måtte begrenses umiddelbart og fremskrittstro knebles før hele jordas framtid blei lagt i kapitalistenes hender.

Om Hoaas' og NFs kritikk av kapitalismen var henta rett ut fra tjuetallets tyske nazisme kan den likevel innrømmes en viss relevans i syttiåras norske omgivelser. Norsk økonomi hadde blitt en stadig større del av verdensmarkedet etter krigen, men det nye oljeeventyret, som bidro til at etterkrigstidas vekst fortsatte ut syttiåra, førte til at annen næring stagnerte og sleit med å holde følge med utenlandske konkurrenter. Ei sterk norsk krone svekka eksporten ytterligere og det var til tider vanskelig å henge med i verdensmarkedet en hadde gjort seg avhengig av. Motkonjunkturpolitikken som blei ført innenriks var til tider tungt finansiert gjennom nettopp de utenlandslån Hoaas stadig advarte mot. Den økonomiske politikken norske myndigheter førte på midten av syttitallet har videre blitt betegna som situasjonsbestemt og som en del av et økonomisk klima der "langsiktige prinsipper" var sjeldne.[217] Et slik ustabilt og dynamisk samfunn var det stikk motsatte av hva NF ønsket.

Det blir derimot for naivt å se Norsk Fronts antikapitalistiske grunnmur i lys av ei slik kausal årsaksforklaring. Mer nærliggende er det i så fall å se kritikken av kapitalismen i lys av globalisering og verdensøkonomien på et mer overordna plan. Olav Hoaas og paritet retta nærmest aldri sine angrep mot konkrete forhold i norsk økonomi eller myndighetenes økonomiske politikk, men refererte konsekvent til "verdensøkonomien". Nynazistene trakk fram de lange linjene framfor de spesifikke situasjonene. Først og fremst tydeliggjør Hoaas' produksjon hans fasinasjon for nazismens antikapitalistiske propaganda som for han framstår som et uttrykk for establishmentmostanden og globaliseringsskepsisen som ledsaget hans rasisme og fremmedfrykt: Nasjonal uavhengighet var uforenelig med kapitalismen og et verdensmarked der den sterkes rett rådde. Det darwinistiske perspektivet som prega lektorens sin på biologi skulle dermed på ingen måte gjøre seg gjeldende i møtet med økonomien og det frie marked.

4.2 Norges antikommunistiske alternativ

Med bakgrunn i Hoaas' kritikk av kapitalismens konsentrasjon av eiendom anerkjente NF marxismens grunnidé om at i den materialistiske verden ville kampen om produksjonsmidlene

[216] Hoaas, *Ny nasjonal politikk*, 13.
[217] Einar Lie, *Norsk økonomisk politikk etter 1905* (Oslo: Universitetsforlaget, 2012), 123-141.

bli av høyeste betydning.[218] Men nynazistene var uenige i løsninga marxistene lanserte og så klassekampen som ødeleggende og folkesplittende snarere enn som et fruktbart middel i kampen mot kapitalherrene. Mot venstresidas oppmuntring til klassekamp satte NF si lit til at landets befolkning kunne gi slipp på det materialistiske livssynet og forenes i et "folkefellesskap". Både når det kom til de overordnede visjoner for det nye samfunnet og de konkrete tiltak som måtte gjennomføres fant NF inspirasjon i Nasjonal Samlings forsøk på å ta opp kampen mot Det norske arbeiderparti i mellomkrigstida og de ideer Quisling og NS hadde for det ideelle norske samfunnet.

Det var i mange tilfeller motstanden mot det radikale venstre som trakk nysgjerrige ungdommer til Norsk Front på syttitallet. Ml-bevegelsen hadde vært på frammarsj i flere år samtidig som Arbeiderpartiet i NFs øyne var for kommunister i forkledning å regne. Rød Front dominerte Det Norske Studentersamfund og ved å slenge seg på de konservatives "Fei dem ut"-kampanje høsten 1974 egget nynazistene (da gjennom Nasjonal Ungdomsfylking) venstresida opp til en kamp som fant sted i gatene vel så ofte som i partiavisene og DNS siste halvdel av syttitallet.[219] Det var også misnøyen med den utbredte venstreradikalismen som førte til at kjernen i partiet fant sammen i NUF etter skuffa å ha forlatt Unge Høyre, som på ingen måte hadde svart til forventningene om å være en barrikade mot venstreradikalismen.[220] Moderpartiet blei omtalt som "kvasikonservativt" og intet alternativ til den vel så forhatte Arbeiderpartiregjeringa.[221] Norsk Front oppfordra derfor sine medlemmer til valgboikott inntil dem selv fikk tilgang til å delta.[222] På bakgrunn av dette proklamerte Erik Blücher at i Norsk Front ville Norge få sitt eneste antikommunistiske alternativ.

Den fremste antikommunisten i NFs rekker var Tor Petter Hadland. Hans engasjement førte han inn i World Anti-Communist League (WACL), en internasjonal organisasjon grunnlagt i 1966 som under Roger Pearsons ledelse på slutten av syttitallet skulle bli dominert av fascister og nynazister. I WACL så Hadland mulig finansiell bidragsyter til NFs kamp i Norge, og hans turer til kongresser i Paraguay og Nicaragua blei etter sigende subsidiert av lederen av WACLs arabiske kontingent, Sheik Ahmed Salah Jamjoom.[223] Den glødende

---

[218] *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*, 4.
[219] "Barskt klima blant studentene i den hittil største valgkamp", *Aftenposten* 22.11.1974 Aftenutgaven, 4; "Rød Front søker igjen å utelukke 'fascister'", *Aftenposten* 17.2.1975 Morgenutgaven, 7.
[220] Bangsund, *Arvtakerne*, 113-118.
[221] "Dette støtter Unge Høyre", *Attakk* nr. 2, 1976, 2.
[222] "La deg ikke lure!", *Attakk* nr. 9, 1977, 2; "Stortingsvalget 1981: Et valg uten valgmuligheter", *Nasjonalisten* nr. 9-10, 1981, 4-5.
[223] Scott Anderson og Jon Lee Anderson, *Inside the League: The Shocking Exposé of How Terrorists, Nazis, and Latin American Death Squads Have Infiltrated the World Anti-Communist League* (New York: Dodd, Mead &

antikommunisten var aktiv i arbeidet med å renske WACL for mer konservative medlemmer som forsøkte å reversere nynazistenes kupp.[224]

Ved hjelp av marxismen hadde venstresida gjort sosialismen "asosial", hevda Hadland. Det var intet sosialistisk med klassekamp og strid mellom folkefeller. Kontinuerlig produktivitet i alt fra jordbruket til industrien og kulturlivet var livsviktig for hver enkelt nordmanns overlevelse og selvrealisering, påpekte Hadland som anvendte masloviansk behovspsykologi for dramatisk å demonstrere hvordan marxistisk tankegods ikke bare satt arbeidslivet, men hele landet i fare. I marxistenes hender blei sosialismen et farlig våpen, var konklusjonen.[225] NFs aviser hadde som regel alltid rom for nok ei avsløring av klassekampens destruktive innvirkning på samfunnet i det den hadde som mål å splitte folkefrender og sette nordmenn opp mot hverandre som brikker i en global kamp mot kapitalens regime. Et par NFere kunne sin historie godt, og gjenga Lenin-sitater under overskrifter som "Kommunismen: Hatets religion" som en del av partiets forsøk på å formidle den virkelige sannheten om ideologien som hadde fanga unge nordmenns interesse. Ml-bevegelsen søkte å bryte ned de verdier NFerne holdt kjære, da marxistenes revolusjon var "maktesløs så lenge begreper som familie og slektskap eksisterer."[226] Videre brøt marxismens deterministiske historiesyn med den statiske og stabile verden naturen la til rette for, og som de enkelte folkeslags kulturer var avhengig av for å overleve. Troa på ei nødvendig utvikling der klassekamp måtte både godtas og oppmuntres hadde ført menneskeheten til en aksept for ei framtid og en sivilisasjon der alt skulle være "dynamisk, ustabilt, foranderlig og rotløst."[227]

Marxisme-leninismens frammarsj både i Norge og resten av verden førte derfor til nødvendigheten av et norsk parti som så det som sin oppgave å bekjempe den røde pest. "I over 50 år har ikke-sosialistene forsøkt å prate bort marxismen, med det resultat at en tredjedel av verden nu er underlagt den kommunistiske internasjonale"[228], het det i *Attakk* 1976. Verre kunne det bli og NF så med forskrekkelse på afrikanske folks kamp for selvstyre i koloniene. Særlig solidaritet hadde de med Rhodesias hvite befolkning i kampen mot Robert Mugabes militante og marxistiske frigjøringsbevegelse. For nynazistene var kampen mot

---

Company, 1986), 99-100. Se for øvrig en av Hadlands rapporter i "EUROWACL: Europas bolverk mot marxismen", *Nasjonalisten* nr. 13, 1980, 7.

[224] Hadland var svært bekymra for høyreradikale i WACL som arbeida for "å kartlegge 'nazister', samt motarbeide patriotiske og aktive anti-kommunister i Skandinavia." Brev fra Tor Petter Hadland til Kjetil Blich Schreiner 27.11.1979. PA 1267 Bjørn Østring. Eske: Fp – Norges Nasjonal-Socialistiske Arbeiderparti (NNSAP), Germanske SS og Nynazisme. Mappe: 0009 Odd Isachsen.

[225] "Marxisme er asosialisme – sosialisme er folkesolidaritet", *Nasjonalisten* nr. 20-21, 1980, 9.

[226] "Kommunismen: Hatets religion", *Attakk* nr. 6, 1976, 7.

[227] "Marxismen og utviklingen", *Attakk* nr. 3-4, 1978, 6, 23.

[228] "Front mot kommunismen!", *Attakk* nr. 5, 1976, 6.

Rhodesias anerkjennelse selve skrekkeksempelet på kombinasjonen av liberalismens ideal om likeverd og menneskerettigheter, marxismens stadige utbredelse, og den underlegne negroide rasens vei til makt i det koloniserte Afrika. Den hvite minoritetens kamp mot frigjøringsbevegelsene blei en symbolsak som prega NF-avisenes utenrikspolitiske innhold på syttitallet.[229]

Kritikken av marxisme-leninismen gikk aldri i sømmene på ideologien. I den grad partiavisene brakte detaljerte artikler som søkte å dekreditere den norske ml-bevegelsens ideer var det samtidas kommuniststater som fikk gjennomgå. Det var enklere å finne åpenlyse mangler ved eksiterende regimer enn å skrive artikler som kunne motarbeide den appellen marxistisk-leninistisk tankegods hadde hos andre i nynazistenes generasjon. Ledelsen i NF trengte heller ikke redegjøre for antimarxismen i noen utdypende grad. Marxistene ville splitte folket, "nynasjonalistene" ville samle det. Deres idealer var derfor stikk motsatt av hverandre. Dette gjorde venstresida til nynazistenes selvskrevne fiender.

Misnøyen med ml-bevegelsens frammarsj og venstresida for øvrig kom derfor i størst grad fram gjennom angrep på de miljøer og institusjoner i landet der ml-læren hadde gjort sitt inntog. Her var det først og fremst snakk om arbeidslivet. Mange som søkte til Norsk Front følte seg maktesløse i møtet med stadig mer venstresympatiserende omgivelser og fikk gjennom partiet utløp for sin frustrasjon. Oppgitte lærere skreiv innlegg om ml-ånden som hadde spredt seg i lærerværelser landet rundt siden slutten av sekstitallet og om avmakten de følte i det de blei passive tilskuere til ml-lærernes indoktrinering av ungdommen. Helt siden Nygaardsvold, til Quislings store ergrelse, dannet regjering i 1935 hadde marxistene gjort sitt inntog i skolen og raskt gjort den til "et lydig redskap i internasjonalistenes hånd."[230] Grepet om ungdommen blei bare fastere utover syttiåra, i følge en lektor som i NF i det minste fant et lite håp å klamre seg til.

De store ofrene for venstresidas vrede var likevel Georg Farre og Tor Petter Hadland som på grunn av sitt medlemskap i NF mista jobbene sine i Oslo Sporveier etter å ha stilt opp i TV-programmet "På Sparket". Fagforeningas trussel om streik var effektiv og under rettsaken i etterkant fikk de to en martyrstatus i miljøet. De organisertes kamp for å fjerne Farre og Hadland var ei gavepakke for NF som kunne vise til hvordan den forhatte

[229] Se for eksempel *Attakk* nr. 6 og 10, 1976 som i stor grad er via krigen i Rhodesia. *Attakk* via betydelig plass til å diskutere frigjøringskampene i Afrika. Mens NF ga sin støtte til palestinerne i Midtøsten-konflikten hadde ikke afrikanere samme rett til sine landområder. I stedet la NF vekt på kolonistenes positive innvirkning på utviklingen av infrastruktur og levekår blant lokalbefolkningen og så med frykt på marxistiske frigjøringsbevegelser. Se særlig *Attakk* i hele perioden 1976-78 der partiet stadig maner til solidaritet med Rhodesia.

[230] "Norsk Front: Det eneste alternativ", *Attakk* nr. 11, 1977, 5-7.

streikeretten var blitt brukt for å presse ut fedrelandskjære meningsmotstandere. De to avskjedigedes rettsak mot Sporveien var en vinn-vinn-situasjon for partiet, da en tapt sak ville bygge opp om NFs bilde av et norsk samfunn som bekjempa deres "nasjonale kamp", mens medhold betød en seier over den venstrevridde fagforeninga. Gleden var stor da *Attakk* kunne melde om at de to NF-medlemmene hadde seiret over "fagforeningspampene og deres løpegutter i SV og AKP."[231]

4.3 Den korporative løsning

Om kritikken av marxismen var overfladisk og vassen innså Erik Blücher og NF-ledelsen likevel at dersom partiet skulle innfri rollen som antikommunismens hærfører var de nødt til å kunne tilby en alternativ ideologi. En "mot-ideologi som på alle felter er den kommunistiske ideologi overlegen."[232] Alternativet til klassekamp fant nynazistene i fascismens korporative omlegging av både arbeidslivet og staten med utgangspunkt i samarbeid mellom arbeidere, bedriftseiere og staten. I sin ideologiske kamp mot den norske venstresida fant NF særlig inspirasjon i Quislings planer for et korporativt Norge, hvilke for NS' fører var så bærende at han vurderte å la "korporatisme" betegne partiets ideologi.[233] NFs omfavnelse av NS' korporative samfunnssyn er den mest åpenlyse ideologiske tilnærminga til Quislings parti fra nynazistenes side. Dette og det påfølgende underkapittelet tar for seg innslaga av NS-ideologi i NF fra siste halvdel av syttitallet og tegner et bilde av et norsk nynazistmiljø som parallelt med den internasjonale orienteringa med tida vendte blikket hjemover i søken etter inspirasjon. Sett opp mot den mer utprega tyske linja som blei ført drøye fem år tidligere vil det derfor bli reist spørsmål om de med ett klare referansene til Nasjonal Samling var et taktisk valg fra NF-ledelsens side i håp om å verve tidligere NS-medlemmer til det nye partiet, samt bedre forholdet til *Folk og Land* etter bruddet sommeren 1975.

Korporativismens inntog blant de norske nynazistene ser riktig nok ikke ut til å ha starta med NS. Derimot holdt den svenske fascisten Per Engdahl et foredrag om emnet for medlemmer av NUF i desember 1971. Referatet fra møtet konkluderte med at korporativismen hadde en "viktig utfyllende funksjon" for NUFs ideologi som på den tida

[231] "Seier i saken mot sporveisforeningene!", *Attakk* nr. 9, 1976, 5.
[232] "Front mot kommunismen", *Attakk* nr. 5, 1976, 6.
[233] Øystein Sørensen, *Solkors og solidaritet: Høyreautoritær samfunnstenkning i Norge ca. 1930 - 1945* (Oslo: Cappelen, 1991), 78.

fortsatt "lå etter i sin analyse" på dette området.[234] Engdahl var den eneste lederskikkelsen fra mellomkrigstidas svenske fascist- og nazistbevegelser som fortsatte å være aktiv etter andre verdenskrig og blei en stor ideologisk inspirasjonskilde for flere svenske nynazistgrupperinger på 80- og 90-tallet.[235] Den industrielle revolusjonen hadde skapt et klassesamfunn, skreiv Engdahl i 1932, men det var det korporative samfunn som var den nødvendige utviklinga i en industrialisert verden. Partipolitikerne holdt ikke følge med de store teknologiske fremskritt man var vitne til i det tjuende århundre og det eksisterende politiske system var nødt til å vike for et fagstyre uavhengig av partiblokkene.[236] Likevel hadde demokratiet blitt rådende som med sitt byråkratiske diktatur etterlot mennesket forsvarsløst. Under den kalde krigen var tida derfor overmoden for det korporative samfunn.[237] Denne *nødvendigheten* av en nyordning var en sentral del av Norsk Fronts omfavnelse av den fascistiskkorporative tanke.

Kjerneideen i korporativismen er opprettelsen av samarbeidsorganisasjoner for arbeidere og arbeidsgivere innen næringslivet. I fascismens korporative system skulle disse sammenslutningene organiseres etter produksjonsgren og driftes under statens tilsyn. Et slikt system skulle dermed hindre destruktive interessekonflikter. I Mussolinis Italia blei det igangsatt tiltak for å samle arbeidernes og arbeidsgivernes organisasjoner i samarbeidsorganer omtalt som *corporazioni*, med det formål å samordne fagbevegelsen og partivirksomheten. Det var et sentralt element at hver korporasjon "omfattet alle ledd i produksjonen fra råvarene til det ferdige produkt for de ulike vareslag"[238], og inkluderte både arbeidere og arbeidsgivere. Korporasjonenes sammensetning brøt derfor med den tradisjonelle organiseringa av fagforeningene ved å utgjøre en helhetlig produksjonssyklus framfor den vanlige organiseringa etter yrke.[239]

Gottfried Feder, hvis antikapitalisme som vist hadde en klar innflytelse på Olav Hoaas, la fram sine planer for et korporativt sentralråd i 1919. Rådet skulle bestå av faglig

---

[234] "Levende møte med Dr. Per Engdahl i Oslo", *NUF-Bulletin* nr. 1, 1972, 3-4. Sannsynligvis var det gjennom *Folk og Land* og Forbundet for Sosial Oppreisning at NUF kom i kontakt med Engdahl. Den svenske fascisten hadde allerede siden femtitallet vært i kontakt med Forbundet og vært på visitt i Norge. Internt i Forbundet var det misnøye med å danne forbindelser til den politisk engasjerte Engdahl hvis interesser ikke var overens med Forbundets oppreisningsarbeid. Hos ungdommen fant Engdahl derimot et mer mottakelig publikum. Se Øvsthus, "Dom og oppreisning," 234-235.

[235] Om Engdahls liv og virke, se Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1924-1979: pionjärerna, partierna, propagandan* (Stockholm: Ordfront, 2004), 45-76. Om hans innvirkning på nyere tids miljøer, se Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1980-1997: den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna* (Stockholm: Ordfront, 1998), 269-271.

[236] Per Engdahl, *Från den industriella revolutionen till det korporative samhället* (Uppsala: Riksförbundet det nye Sverige, 1932).

[237] Per Engdahl, *Korporatismen: Den europeiska enhetstankens ideologi* (Malmø: Bok och Tidsskrift, 1958).

[238] Ottar Dahl, *Fra konsens til katastrofe: Kapitler av fascismens historie i Italia* (Oslo: Universitetsforlaget, 1996), 69.

[239] Ibid., 63-74.

kompetente representanter for arbeidere og arbeidsgivere fra hele nasjonens næringsgrener og det blei lagt vekt på at forsamlinga hadde økonomiske interesser, ikke politiske. Rådets oppgave var å overvåke og kontrollere produksjonen og økonomien i landet samtidig som det løste lønnstvister og andre uenigheter.[240] Det tredje rikets overhaling av fagorganiseringa skulle derimot bli Deutsche Arbeitsfront (DAF) som erstatta de eksisterende fagforeningene ved maktovertakelsen i 1933.

Den fascistiske forestillinga om et korporativt samfunn stoppa ikke ved arbeidsorganiseringa. Realisering av den korporative staten var særlig for Mussolini (og for Quisling like så) uløselig knytta til omlegginga av arbeidslivet og innebar representasjon for korporasjonene i statlige organer. I Mussolinis Italia blei dette delvis realisert gjennom opprettelsen av et parlamentskammer (*Camera dei Fasci e delle Corporazioni*) bestående av representanter fra korporasjonene, snarere enn folkevalgte kandidater. Kammeret erstatta underhuset (*Camera dei deputati*) ved opprettelsen i 1939.[241]

Argumentet om at representanter for de ulike næringene var bedre egna til å sitte i nasjonalforsamlingen enn partipolitikere blei til stadighet fremmet av Norsk Front, som mente at faglige kvalifikasjoner måtte erstatte de folkevalgtes lojalitet til sitt respektive partis politikk da visse av partiene, om enn kun historisk sett, hadde bakgrunn i hver sine samfunnsklasser eller interessegrupper.[242] Men for Mussolini hadde den korporative organiseringa først og fremst som mål å kvele fagbevegelsens makt og i følge de mest ekstreme korporativistene i datidens Italia "oppheve eller oppsluke fagforeningene, og overta deres funksjoner."[243] På samme måte var det først og fremst som et alternativ til venstresidas klassekamp at korporativismen skulle utgjøre et politisk våpen for Norsk Front.

I en artikkel fra *Attakk* kalt "Bedriftsfellesskap - ikke klassekamp" kommer bakgrunnen for Norsk Fronts ønske om en korporativ organisering av arbeidslivet fram. Tittelen og innholdet var henta fra et leserinnlegg i *Folk og Land* tre år i forveien.[244] I *Attakks* omskriv het det blant annet at man i Norge ei rekke ganger hadde fått oppleve det uheldige med fagorganisering etter yrkesgrupper, da "bedrifter hvor det ikke har vært det minste uenighet mellem arbeider og ledelse, er blitt dradd inn i konflikt ofte stikk imot arbeidernes vilje."[245] Det gjennomgående argumentet var at den eksisterende fagorganiseringsmodellen

[240] Feder, "The Social State."
[241] Dahl, *Fra konsens til katastrofe*, 63-74.
[242] "Norsk Front står for … et folkestyre hvor faglige kvalifikasjoner erstatter partiboken." *Attakk* nr. 3-4, 1978, 23.
[243] Dahl, *Fra konsens til katastrofe*, 61-74.
[244] "Bedriftsfellesskap – ikke klassekamp", *Folk og Land* nr. 16, 1974, 1, 6.
[245] "Bedriftsfellesskap – ikke klassekamp", *Attakk* nr. 8, 1977, 5.

var både mangelfull og lite konstruktiv da foreningene kun fremmet egeninteresser uten å ta nasjonens beste med i betraktningene. I pamfletten *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi* het det at det måtte settes en stopper for "uansvarlig lønns- og prispolitikk" som kun blei møtt med "samfunnsruinerende streiker og lockouts."[246]

I denne pamfletten, utgitt av NF på Leidangen Forlag, la partiet fram sine visjoner for arbeidslivets omorganisering og den korporative staten. Her er det lite originalt å spore. Kravet om "opprettelsen av et næringsting hvor representanter for arbeidsgiver, arbeidstager og stat samarbeider til nasjonens og felles beste"[247], omtalt i NFs partiprogram, utdypes i dette skriftet. I næringstinget skulle representanter for arbeidsgivere og arbeidere, organisert etter produksjonsgren, "komme frem til avgjørelser i samråd med statsmaktens representanter." Tinget skulle ha lovgivende kompetanse og representantene skulle velges gjennom frie valg i de respektive næringsorganisasjonene. Om næringstinget skulle avløse Stortinget nevnes ikke eksplisitt, men det er all grunn til å tro at dette var tanken i og med at næringstinget skulle være lovgivende. Medlemskap i organisasjonene næringstinget bygde på skulle være obligatorisk. Videre hevdes det at innføringa av valgplikt for de innmeldte arbeiderne ville gi disse organene "en demokratisk legitimasjon som de eksisterende interesseorganisasjoner (LO og NAF)" manglet. Også her skulle staten være representert og organiseringa trumfet i NFs øyne den eksisterende ved innlemmelsen av representanter for statsmakten hvis interesser utelukkende var de av nasjonens beste.[248]

Ideen om et næringsting henta nynazistene fra Nasjonal Samling og Quisling som introduserte det i et grunnlovsforslag sendt til Stortinget i 1936. Sammen med et kulturting skulle det fungere rådgivende for, og i samarbeid med, rikstinget som var nevnt i NS' program fra 1934. På næringstinget skulle representanter fra "næringslaugene" sitte. Med utgangspunkt i de fascistiske korporasjonene så Quisling for seg laug for blant annet helsefag, handel og jord- og skogsbruk. Laugene skulle i følge NS' partiprogram danne et "bindeledd mellom den enkelte og staten, under statens kontroll. Et *riksting* av yrkeslagene organiseres og gis

[246] *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*, 8.
[247] Punktet i sin helhet lyder: "For å forhindre klassekamp og utbredelse av klassehat krever vi avskaffelsen av den liberalist-marxistiske 'LO kontra NAF'-struktur. Det må skapes et nasjonalt folkefellesskap gjennom opprettelsen av et næringsting hvor representanter for arbeidsgiver, arbeidstager og stat samarbeider til nasjonens og felles beste." Program for Norsk Front, 1976, punkt 9. Se *Attakk* nr. 1, 1976, 4. I 1979 blei punktet endra til "Et nasjonalt folkefellesskap skapes gjennom opprettelsen av et næringsting hvor representanter for arbeidsgiver, arbeidstager og stat i fellesskap bestemmer lønns- og arbeidsforhold og avgjør arbeidstvister." Se *Nasjonalisten* nr. 6, 1979.
[248] *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*.

innflytelse på rikets styre."[249] Ideen om det korporative samfunnet hadde Quisling presentert allerede i 1931 i retningslinjene for Nordisk Folkereisning da han mente ei slik ordning ville "sikre et harmonisk samarbeide så vel vertikalt som horisontalt mellem samfundets næringer, fag og klasser, og derved muliggjøre samfundets organiske utvikling på en naturlig og fredelig vei."[250] Norsk Fronts skisse for sitt korporative samfunn framstår som et plagiat av Quislings visjoner, uten særlig ytterligere bearbeiding.

Ei overordna korporativ innordning av arbeidslivet kom blant annet fram i NS' program punkt 11 som nevnte "Arbeidets lov". Under okkupasjonen blei det satt ned en komité for å utarbeide denne loven som blant annet skulle forby streik og lockout i lønnstvister (hvilket Wehrmacht allerede hadde gjort) og erstatte arbeidernes kampmiddel med rettigheter og innordninger for å løse tvister innad i den enkelte bedrift. Opprettelsen av et korporativt råd bestående av bedriftsleder og representanter for arbeiderne, samt en klargjøring av lederens omfattende ansvarsområde skulle komme arbeiderne til gode og gjøre streikeretten rudimentær.[251] Loven kom aldri lengre enn skissestadiet, men er likevel et interessant innblikk i NS' forsøk på å omsette deler av partiprogrammet til virkeligheten.

En nærmere titt på det tenkte innholdet i "Arbeidets lov" viser flere sammenfall mellom NS' korporativisme og den norske nynazismen på tampen av syttitallet. Særlig finner man hos nynazistene klare pek til Odd Melsom og de sosialradikale strømningene innen NS som via arbeidernes innflytelse betydelig oppmerksomhet. Disse ideene var et viktig våpen i NFs ideologiske motangrep på den dominansen de mente marxistene hadde over fagbevegelsen. En grunnidé i denne kampen var å legge til rette for en arbeidsplass der hver enkelt arbeider blei ansett som intet mindre viktig enn bedriftseierne, hvis ansvar overfor de ansatte ikke kunne overdrives, i følge NF. Arbeiderne og eierne "utgjør et udelelig hele" og alle bedriftseiere må ha arbeidernes "ve og vel … ved hjertet"[252], het det i *Attakk* 1977. Slik sett måtte det hvile et stort ansvar på bedriftseieren.

Tredelingsprinsippet arbeid, kapital og stat måtte også danne utgangspunktet for ledelsen av den enkelte arbeidsplass. Det var slik, gjennom økt medbestemmelse fra arbeidernes side, at NF ville gjøre de eksisterende fagorganisasjonenes særinteresser og streikerett unødvendige. Nynazistenes antikapitalistiske karakter kommer tydelig fram i

[249] "Program for Nasjonal Samling", punkt to. Kursivering i originalen. Blant annet trykt i Vidkun Quisling, *Citater fra taler og avisartikler*, Quisling har sagt I (Oslo: I kommisjon hos J. M. Stenersens Forlag, 1940), 138-143. Kursivering i originalen.
[250] "Redegjørelse for Nordiske Folkereisning's retningslinjer", Vidkun Quisling, *Ti års kamp mot katastrofepolitikken*, Quisling har sagt II (Oslo: I kommisjon hos Gunnar Stenersens Forlag, 1941), 32.
[251] Komiteens arbeid og innholdet i lovutkasta er behandla i Sørensen, *Solkors og solidaritet*, 110-124.
[252] "Bedriftsfellesskap – ikke klassekamp", *Attakk* nr. 8, 1977, 5.

ønsket om å begrense eierskapets makt over de ansatte og partiet tydde til åpenlys venstreretorikk da de slo fast at "[d]en gamle liberalkapitalistiske tanke om at arbeiderne er en slags handelsvare, og at man kan kjøpe arbeidskraft som man kjøper en frakk eller kåpe, må ikke tolereres lenger."[253] I praksis ville bedriftsrådene, med staten som både mekler og parten med det siste ordet, effektivt løse interessekonfliktene som oppsto. Sikring av arbeidernes innflytelse faste innordninger for konfliktløsning internt i bedriften var veien å gå for å opprette bedriftsfellesskapet.

Både ansvaret som legges på bedriftseier, den korporative sammensetninga i bedriftsrådene og statens avgjørende rolle i disse har paralleller til de forslagene som blei lagt fram av NS-komiteen for "Arbeidets lov" under okkupasjonen. I to lovutkast fra 1942 og 1944 tas det til orde for opprettelsen av tillitsråd, eller arbeiderråd med 1944-utkastets ordlyd, med den samme sammensetninga Norsk Front også ønsket skulle lede bedriften. Også her skulle staten ha avgjørende myndighet i siste instans. Karakteristisk for lovutkasta var også en styrking av de ansattes innflytelse og medbestemmelse, som en korreksjon til førerrollen bedriftslederen hadde. Ansvaret nynazistene ville legge på arbeidslederen sammenfaller med de føringene NS-komiteen ønsket skulle ligge til grunn for "Arbeidets lov".

NFs idé om at de ansattes tillitsmenn skulle velges, ikke utnevnes ovenfra, er også å finne i lovutkastene. Øystein Sørensen trekker fram denne valgprosessen som særlig interessant da det demokratiske elementet ikke er for umiddelbart nasjonalsosialistisk å regne, men begrenser førerrollen tillagt bedriftslederen og styrker arbeidernes rolle i samarbeidet.[254] Hva NF gjelder framstår både vekten på arbeidernes innflytelse og kravet om at arbeidernes tillitsvalgte skulle velges gjennom en demokratisk prosess som tydelig influert av de spesifikke forslag som kommer fram i utkastene til "Arbeidets lov". Lovforslagene fra okkupasjonen hadde også særlige norske trekk og må anses som mer enn kopier av italienske og tyske forbilder nettopp fordi de demokratiske elementene og arbeidernes betydelig innflytelse må ses som innslag av en større norsk tradisjon utover nasjonalsosialismen.[255]

"Arbeidets lov" kom aldri lengre enn utkaststadiet og innholdet trolig ikke allment kjent på syttitallet.[256] Dermed er det mest nærliggende å se til de kontakter nynazistene hadde blant tidligere NS-medlemmer for å spore kilden til inspirasjon. Odd Melsom framstår her

[253] "Bedriftsfellesskap – ikke klassekamp", *Attakk* nr. 8, 1977, 5.
[254] Sørensen, *Solkors og solidaritet*, 120-121.
[255] Ibid.
[256] Dokumentene fra komiteen blei arkivert hos Riksarkivet i mappene etter landssviksaken mot sosialminister Lippestad. Innholdet i lovutkasta blei trolig først offentlig kjent ved utgivelsen av Sørensen, *Solkors og solidaritet* i 1989.

som den åpenlyse koblinga mellom NS' korporative arbeidsorganisering og nynazistene. Ulikt andre innen *Folk og Land* og INO-kretsen opprettholdt Melsom sitt nære forhold til NF helt fram til sin død.[257] I boka *Nasjonal Samling og Fagorganisasjonen* som kom ut i 1977 skriver Melsom om planene for "Arbeidets lov", men påpeker også at retningslinjene komiteen arbeida etter var ukjent for både han og NS' partiminister Rolf Jørgen Fuglesang på den tida. Likevel fremmet han både i boka og i en lederartikkel han i si tid skreiv for NS-organet *Fritt Folk* under okkupasjonen ei rekke av de samme krava lovkomiteen fremmet forslag om og tok særlig til orde for nettopp arbeidernes vesentlige store innflytelse.[258] Sammenfallet mellom de meninger Melsom ga uttrykk for i *Fritt Folk* og lovforslagenes innhold tyder på en bred enighet innad innen deler av NS angående hva som måtte vektlegges i loven. Dermed framstår Melsom som linken mellom nynazistene og NS-tankene de fremmet gjennom sin kamp for korporativismen.

Det var åpenbart propagandistiske tanker som kom til uttrykk i NFs formidling av det korporative systemet. Det var ingen behov for å redegjøre for partiets rolle i den eventuelle omvelting av statsforfatninga med tanke på miljøets beskjedne omfang og påvirkningskraft. Presentasjonen av den korporative arbeidsplassen og et fagstyre fritt for personlige interesser var ytterst idealistisk og ment for å engasjere både de innvidde medlemmene og søkende nordmenn som ikke fant sin plass verken på venstre- eller høyresida. Partiets rolle i det korporative samspillet var aldri et tema for NF. "Staten" var en diffus, men ubestridelig autoritet hvis intensjoner det ikke var noen grunn til å betvile, så lenge den i motsetning til den sittende regjeringa hadde nasjonens beste i sikte.

Thomas Chr. Wyller omtaler Quislings korporativisme som "en prestisjemettet kamuflasjefarge for diktaturet."[259] Med dette siktes det til at hensikten med ei korporativ reorganisering av samfunnet var å gjøre partiet til den avgjørende statsmakt samt å få bukt med fagbevegelsen. Det samme kan sies om Mussolinis intensjoner, samt Deutsche Arbeitsfront i Det tredje riket. Hva Norsk Front gjelder kan en ikke annet enn å spekulere i at intensjonene var de samme. På bakgrunn av NFs pek til Quislings korporative Norge er det rimelig å anta at dersom nynazistene skulle komme i en maktposisjon ville tidligere fascisters forsøk på en korporativ omlegging fungere som foregangsmodell, akkurat slik de gjorde for

[257] Like før han døde i 1978 foreslo Melsom at Norsk Front skulle overta aksjene i *Folk og Land*. Se Hårseth, "Folk og Land 1967-75," 88-89.
[258] Odd Melsom, *Nasjonal samling og fagorganisasjonen* (Oslo: Institutt for norsk okkupasjonshistorie (INO), 1977), 151-155. Melsoms lederartikkel fra *Fritt Folk* er gjengitt i boka.
[259] Thomas Christian Wyller, *Fra okkupasjonsårenes maktkamp: Nasjonal Samlings korporative nyordningsforsøk 9. april 1940 - 1. februar 1942* (Oslo: Tanum, 1953), 14.

Quisling og NS.

Det er altså viktig å se skissene for det korporative samfunnet som mer enn plantegninger for den kommende orden. Selv Blücher forsto nok innerst inne at veien til statsmakta var lang, om ikke umulig, å gå. NFs omfavnelse av NS' korporativisme bør derfor i første rekke betraktes som idealer, om enn med en naiv hengivenhet til disse. En bør se korporativismens appell i lys av NFernes omgivelser, både som arbeiderne de var og som fanga i skyggene av ml-bevegelsens faner. Ideen om et samfunn uten kapitalens utnyttelse, der arbeideren blei løfta fram som en verdifull komponent i nasjonens legeme trollbandt et knippe unge menn som til sin skuffelse ikke fant i Unge Høyre den motvekta til venstresidas klassekamp de hadde håpet å finne. Gjennom Odd Melsom og NS fant ungdommen det som framsto som den ultimate løsning på datidas samfunnsstridigheter.

Her ligger et tynt skille mellom naiv tiltro til det som var utdatert propaganda og NFs egne spissformuleringer hvis hovedhensikt var å markere et totalt brudd med den eksisterende orden. Kanskje var det selv for Blücher, Hoaas og Hadland snakk om en flytende linje mellom hengivenhet til fordums idealer og kalkulert propaganda. NF-ledelsen framstår som oppriktige nasjonalsosialister, men etterlater seg liten tvil om at omvendelsen av nysgjerrige, potensielle medlemmer til fullblods antikommunister hadde høy prioritet. Den, tilsynelatende, plutselige omfavnelsen av NS-korporativismen må betraktes med dette i bakhodet.

Uten tvil kan en konkludere med at arven fra Odd Melsom mot slutten av syttitallet kom tydelig til uttrykk hos NS. Melsom hadde ingen sentral rolle i NF over hodet, men var som nevnt lojal til sine disipler i alle år. Ikke mindre interessant er at hans arbeidervennlige idealer og tilnærming til korporativismen ikke var å spore hos nynazistene under deres opphold i Melsoms *Folk og Land*. Ser en på nynazistenes artikler i *Folk og Land* fram til 1975, samt deres eget blad *NUF-Bulletin*, i samme periode er det langt mellom de åpenlyse NS-tankene som flere år seinere kom til uttrykk i NFs forsvar for Quislings forestilling om korporativismen. Som nevnt innledningsvis blei det nystiftede bekjentskapet med den erklærte korporativisten Per Engdahl en oppvekker for NUF. Drømmen om den korporative staten, av NF så vel som NS uttrykt gjennom opprettelsen av et næringsting, dukka først opp nos nynazistene da partiprogrammet blei offentliggjort i 1976. I den grad nynazistene hadde noen forestilling om ei omveltning av statsstyret før den tid innebar det Olav Hoaas' forslag fra 1968 om opprettelsen av et "militært og økologisk råd" som skulle erstatte Stortinget.[260]

[260] Hoaas, *Ny nasjonal politikk*, 23.

Utsagnet blei omtalt som "naivt og livsfjernt kannestøperi" av de eldre i *Folk og Land* som trakk fram nettopp Quislings riksting som et bedre alternativ.[261]

Vi skal ta for oss ytterligere et eksempel på Norsk Fronts ideologiske tilnærming til Nasjonal Samling før vi går nærmere på NF-ledelsens initiativer til å forene de nye og eldre nazistleirene.

4.4 Fra SS' rasefellesskap til NS' samfunnssolidariske ånd?

Innledningsvis i oppgaven så vi hvordan nynazistene under si tid i *Folk og Land* la seg opp mot ei pangermansk linje og mente nordmenn måtte søke tilslutning til det germanske folkefellesskapet og dessuten arbeide mot et samla Nord-Europa med klar tysk dominans. Disse SS-inspirerte holdningene var bakgrunnen for gammelnazistenes misnøye med de yngres inntog i avisa og førte til at ungdommens tid i *Folk og Land* møtte sin ende i 1975.

I NF-heftet *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi* og artikkelen om bedriftsfellesskapet, omtalt over de foregående sidene, er det også mulig å spore mer generelle influenser fra Nasjonal Samlings ideologi. Ut fra disse å dømme skulle nynazistenes anvendelse av folkefellesskapsbegrepet gjennomgå visse endringer siste halvdel av syttitallet. Linjene til det tyskinspirerte *Volksgemeinschaft* blir mindre markante og i deres plass introduseres ei forestilling om et samfunnsfellesskap som legger seg tettere opp mot NS' antimarxistiske bruk av begrepet. Idealene som kom fram i nynazistenes omfavnelse av NS' sosialradikale politikk blei her videreført til en bredere livsanskuelse. Det ideelle samfunnet, bygd etter korporativismens prinsipper, hvilte i følge nynazistene på en "forandring av livssynet hos menneskene." [262] Nynazistene etterlyste med dette et brudd med den materialistiske tankegangen både kapitalister og marxister henga seg til. Det antikapitalistiske utgangspunktet til Olav Hoaas lå fortsatt i bunn: Bærerne av næringslivet måtte ikke jage etter å øke sin personlige formue, men se sin bedrifts "anvendelse, dens innsats og ledelse som et oppdrag av og for folkefellesskapet."[263] Kampen mot det "materialistiske livssyn" og det eksiterende samfunnets "moralske og kulturelle forfall" var også programfesta av NF.[264] Dette materialistiske livssynet sto i veien for realiseringa av folkefellesskapet, mente nynazistene.

[261] "Presserøret omkring lektor Hoaas og Nasjonal Ungdomsfylking", *Folk og Land* nr. 21, 1968, 1, 6.
[262] "Bedriftsfellesskap – ikke klassekamp", *Attakk* nr. 8, 1977, 5.
[263] *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*, 5.
[264] Program for Norsk Front, 1979, punkt 4.

Fellesskapet bygde dermed på evnen til å finne fram til en indre solidaritet som gikk på tvers av klasseskiller og politiske partiers interesser. Det nasjonalsosialistiske slagordet om fellesnytte foran egennytte sto like sentralt hos NF som for både Nasjonal Samling og de tyske nazistene.[265] Nynazistenes forestilling om folkefellesskapet synes derimot på tampen av syttitallet i mindre grad knytta opp mot arv og rasemessig tilhørighet. Det essensielle var at en bred samfunnssolidaritet skulle seire over klassekamp og interessekonflikt. Liberalismens individualisme bidro på ingen måte til menneskets frigjøring, men trakk snarere mennesket inn i materialismen slaveri. Kun et oppgjør med en slik tankegang ville virkelig gi den enkelte sin frihet.

Også her er det paralleller å spore til Odd Melsom og de sosialradikale kreftene innen Nasjonal Samling. For Melsom bygde nasjonalsosialismen på "gammelsosialistiske" idealer om fellesskap og solidaritet som bunnet ut i viljen til å fri seg fra kapitalismens jerngrep.[266] Det virkelige folkefellesskapet kunne bare vokse fram dersom både arbeidstakere og arbeidsgivere ønsket arbeidsfred og nasjonens beste. Fellesskapets eksistens var dermed avhengig av et oppgjør med klassesamfunnets egoisme slik at det solidariske samfunnet kunne vokse fram.[267] Dermed var folkefellesskapet for Norsk Fronts del, i likhet med slik Melsom så det, først og fremst kjennetegna av samfunnssolidariteten og opphevelsen av klasseskillene og i mindre grad definert av de rasistiske skillelinjene som kjennetegna nazismens *Volksgemeinschaft*. Både for de nasjonale kreftene i Nasjonal Samling og for Norsk Front var ideen om folkefellesskapet uten eksplisitte konnotasjoner til en pangermansk sammenslutning eller felles arv ut over den nordiske.

Det var selvsagt ikke slik at rasespørsmålet på noen måte blei tilsidesatt av Norsk Front, slik tidvis var tilfellet for deres mentor Odd Melsom.[268] Dette har vi for lengst fastslått. Det samme gjelder for Nasjonal Samling, der det var klare føringer på hvilke grupper som blei holdt utenfor partiets forståelse av det solidariske samfunn.

Poenget i denne omgang er derimot å presisere raseelementets, eller rettere sagt det pangermanske elementets fravær i Norsk Fronts idé om et folkefellesskap og anvendelsen av nettopp dette begrepet. I likhet med deres korporativistiske samfunnssyn framstår dette sterkt inspirert av Nasjonal Samling. Dette i kontrast til det mer eksplisitte germanske fellesskapet nynazistene forfekta da de var aktive i *Folk og Land*. Skal en dømme ut fra de opptredener

[265] Norsk Front sverga til ordlyden "Egennytte gjennom fellesnytte". Se NFs program fra 1979, punkt 10. Trykt i *Nasjonalisten* nr. 6, 1979, siste side.
[266] Sørensen, *Hitler eller Quisling?*, 242-249.
[267] Sørensen, *Solkors og solidaritet*, 115-117.
[268] Sørensen, *Hitler eller Quisling?*, 292-293.

ideen om et folkefellesskap gjør i NFs publikasjoner ved slutten av syttitallet må dette fellesskapet først og fremst betraktes som et alternativ og antonym til henholdsvis klassekamp og proletariatets diktatur. Folkefellesskapet var både et middel og et mål. Fellesskapet blei dermed i nynazistenes propaganda, på samme måte som hos NS, en konstruksjon hvis realisering var avhengig av den enkeltes velvilje til å sette fellesnytte foran egennytte. Det er en liten, men like fullt betydelig forskjell fra det germanske rasefellesskapet ungdomsredaksjonen i *Folk og Land* viste til, da dette fellesskapet var definert og avgrensa av "stammebånd".[269] Folket som utgjerde dette fellesskapet hadde med andre ord spesifikke iboende kvaliteter andre ikke besitter. Mens dette *Volksgemeinschaft* allerede eksisterte (og først og fremst måtte forsvares) var Quisling og NS' folkefellesskap et som måtte bygges opp gjennom ei forandring av folkets livssyn.

NFs korporative holdninger, samt det mer generelle synet på et solidarisk samfunn fritt for klassekamp og materialismens jerngrep, er de klareste innslaga av NS-inspirasjon en kan finne hos de norske nynazistene. Dette kan anses som bevisste, tilsikta koblinger fra nynazistenes side. Mens drømmen om et næringsting og nasjonalt fagstyre var henta rett fra NS' program framstår andre deler av tankegodset som et resultat av nynazistenes nære forhold til Odd Melsom. Til tross for at heftet *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi* i utgangspunktet tar for seg en mer generell antikapitalisme har teksten klare pek til korporativismen slik den i si tid framsto innen NS.

Tilnærmingene til NS innebar ingen omfattende ideologisk endring for NF. Koblingene vi her har tegna opp må tolkes som en anerkjennelse av spesifikke ideer innen NS, snarere enn noen total hengivelse til den norske nasjonalsosialismen. Side om side med pekene til Quisling og Melsom fortsatte de norske nynazistene på sin National Front-inspirerte vei der innvandrerhat og antisemittisme dominerte bildet, samtidig som pek til tysk nazisme fortsatt var tydelige. Betydninga av NS-referansene må derfor ikke overdrives og går en utover de feltene omtalt i dette og foregående underkapitler var det snarere snakk om en mer generell tilnærming til nazismen, uten noen eksplisitt tilknytning til noen historisk manifestasjon av ideologien utenom den tyske. Riktig nok var det ikke bare tankegods NF lånte fra NS: Flere av nynazistenes illustrasjoner og plakater var gjenbruk av NS' propagandamateriell (se figur 1 neste side).

[269] I en artikkel fra *Folk og Lands* ungdomsspalte i 1970 sto det at "sterke krefter er i sving med å slite i stykker de stammebånd som skiller ut folkefellesskap i vår klodes menneskemylder." Innlegg uten tittel, *Folk og Land* nr. 21, 1970, 4.

Figur 1

Nasjonalisten nr. 9-10, 1983.
Flaggene er henholdsvis det norske, svenske og finske.

NS-plakat av Harald Damsleth. Ukjent årstall.

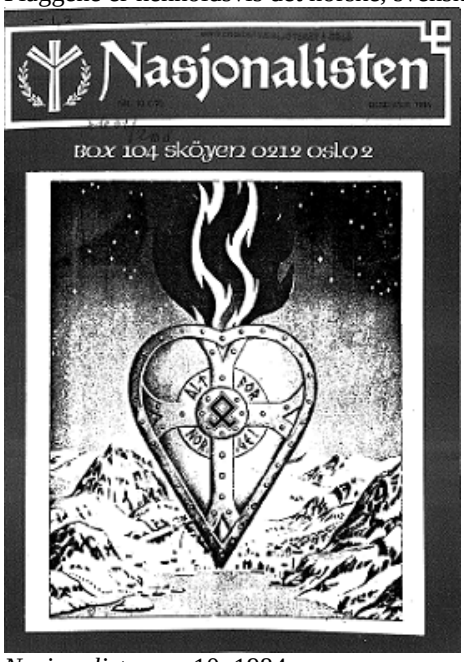

Nasjonalisten nr. 10, 1984.

NS-plakat av Harald Damsleth.
Ukjent årstall.[270]

[270] "Norsk Front" var blant annet navnet på en NS-organisasjon med et formål å bekjempe frimureri. Organisasjonen, stifta i 1938, spredte også antisemittisk materiale på sine foredrag. Oddvar Høidal, *Quisling: en studie i landssvik* (Oslo: Universitetsforlaget, 1988), 238. Begrepet "en norsk front" blei også anvendt av NS i andre sammenhenger, f.eks. "En norsk front mot bolsjevismen". En kan ikke utelukke at de norske nynazistene henta partinavnet sitt fra NS.

4.5 Initiativer til forsoning og samarbeid med *Folk og Land*

Det er grunnlag for å se Norsk Fronts import av spesifikke ideer fra Nasjonal Samling som et forsøk på å sanke støttespillere blant tidligere NS-medlemmer. Særlig med tanke på at dette ikke var tanker som ser ut til å ha opptatt nynazistene nevneverdig ved slutten av sekstitallet bør en reise dette spørsmålet. Det nynazistiske partiets oppslutning var hele tida mager og lå på det meste rundt noen få hundre medlemmer og sympatisører. De økonomiske midlene var også begrensa. Det er derfor ikke umulig at referansene til NS var ment å appellere til tidligere NS-medlemmer, her inkludert redaksjonen i *Folk og Land* og INO. Innslaget av klare NS-ideer kan dermed ses som en respons på Bjørn Østrings misnøye med nynazistenes "fortysking" av *Folk og Land* tidlig på syttitallet. Vi skal se at nynazistene blei mer imøtekommende overfor de organiserte NS-medlemmene tidlig på åttitallet. I arbeidet med å tilnærme seg en "norsk" nasjonalsosialisme hadde nynazistene med seg Orvar Sæther, Hirdens stabssjef og sentral i det mislykkede forsøket på å samle landets lærere i Lærersambandet i 1942. Sæther var intet fremtredende medlem av Norsk Front, men skreiv i partiavisene under signaturen O.S. Flere av de utprega NS-ideene som dukka opp i partiavisene var signert Sæther. Dokumenter i arkivene etter INO viser for øvrig at Sæther i 1976 forsøkte å overdra sine og sin hustrus aksjer i *Folk og Land* til Erik Blücher. Styret forhindra derimot overdragelsen som ville gjort NF-lederen til den nest største aksjonæren i avisa, etter INO.[271]

Etter bruddet med *Folk og Land* i 1975 var forholdet mellom nynazistene og de organiserte gammelnazistene prega av en bitter tone. Erik Blücher og resten av NF-ledelsen mente *Folk og Land*, som tross omlegginga fortsatt tok stilling til dagspolitiske spørsmål, la seg på linje med Anders Langes Parti (ALP) og dermed forvridde den nasjonale ideologi. Resultatet var at avisa siden nyåret 1976 hadde framstått som "en alt for ofte vassen kopi av Morgenbladet"[272].

---

[271] Styret i *Folk og Land* argumenterte i mot aksjeoverdragelsen ved å hevde at kun personer med tilknytning til Nasjonal Samling kunne eie aksjer i avisa. Dette var derimot ikke i overenstemmelse med praksis, da flere tidligere medlemmer av NUF satt som aksjonærer. Se korrespondanse mellom styret i *Folk og Land* og ekteparet Sæther samt Erik Blücher datert 12.8.1976 (Sæther til F&L), 1.11.1976 (F&L til Sæther), 4.1.1977 (Blücher til F&L) i PA 1193 Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie. Eske: I Folk og Land m.fl., 1944-1986. Stykke L0001 Avisa Folk og Land 1944-1986. Mappe 0003: Organisasjon 1953-1979. For oversikt over aksjonærer ved avviklingen av aksjeselskapet A/S Folk og Land, se ”Aksjonærbeskatningen: A/S Folk og Land under avvikling. 24/2-1979", samme sted.

[272] Ibid. *Folk og Land* oppfordra leserne til å stemme borgerlig for å forhindre mer makt i marxistenes hender. Se lederartikkelen "Marxistene må vekk", *Folk og Land* nr. 7 1977, 3.

Espen O. Hårseth har vist at omlegginga på tampen av 1975 både hadde en ideologisk og praktisk årsak. Bjørn Østring mente avisa ville øke opplaget ved å ta del i aktuelle debatter som prega den norske offentligheten, selv om artikler om okkupasjonstida nå tok vesentlig mer plass enn hva tilfellet var de foregående åtte åra.[273] NF oppfatta Østrings markedsstrategi og mente *Folk og Land* og INO var fanga i Mammons grep.[274] Østrings plan ser riktig nok ut til å ha fungert etter intensjon, og det første året etter omlegginga kunne avisa rapportere om et abonnement- og løssalg som hadde økt med 40 %.[275] Etter redaksjonsskiftet omtalte avisa dagsaktuelle spørsmål som utdanning, innvandring og familiepolitikk med en mørkeblå og moralkonservativ tone, men var for så vidt ikke stort mindre fri for regjerings- og establishmentskepsis enn hva tilfellet var første halvdel av syttiåra. Men tonen var den til bitre NS-veteraner snarere enn rastløs ungdom, og rapporter fra utenlandske nyfascister og de karakteristiske framtidsplanene for en revolusjonær bevegelse hadde med ett forsvunnet på lik linje med grov antisemittisme og raselære.

Så klare var nynazistene på at de videreførte Nasjonal Samlings arv at Erik Rune Hansen, i et innlegg til *Folk og Land* 1977, hevda NF sto nærmere Quisling og NS enn det avisas redaksjon og INO gjorde. Hansen kritiserte avisa for å oppfordre sine lesere til å stemme ALP eller Vera Grønlunds Frie Folkevalgte og mente redaksjonen tråkka på de verdier Quisling hadde kjempa for. Innlegget var et ærlig, men desperat forsøk på å vinne avisas lesere over til det eneste partiet som, i følge Hansen, gjorde framstøt for de idealene NS i si tid sto for.[276]

Kritikken mot den nye redaksjonen hindra likevel ikke nynazistene i å initiere til forsoning og samarbeid med *Folk og Land* og INO. Både Blücher, Hansen og Hadland var overbeviste om at de to leirene måtte overkomme sine stridigheter og samles om de nasjonale grunnverdier de begge tok utgangspunkt i, dersom NF skulle bli en politisk realitet. For "nasjonalsinnede mennesker i Norge" burde det være "en plikt å mane til samhold", skreiv Blücher i et sjeldent innlegg i *Folk og Land* i 1980.[277] Hadland på si side sendte brev til Kjetil Blich Schreiner i *Folk og Land* der han ordlegger seg som en nær venn og vektlegger at NF

[273] Hårseth, "Folk og Land 1967-75," 100-101.
[274] "Redaksjonen svarer", *Attakk* nr. 8, 1977, 6.
[275] "*Folk og Land* økte med 40% i 1976", *Folk og Land* nr. 7, 1977, 3.
[276] "Glemmer dere Quisling?", *Folk og Land* nr. 4, 1977, 7-8.
[277] "Det er ikke så mange nasjonalsinnede mennesker i Norge, og det burde være hver og ens plikt å mane til samhold. Men det Folk og Land[s] mer eller mindre anonyme ledelse nå bedriver er å så splid og ondt blod nasjonalister imellom. ... Måtte avisa for alle nasjonalisters skyld snarest komme på bedre tanker!" *Folk og Land*: "NF står på nasjonal grunn", *Folk og Land* nr. 10, 1980, 1, 6-7.

forsøkte å gå sin egen nasjonale vei, "akkurat som V. Quisling."[278] Videre erklærte Bastian Heide på NFs landsmøte i 1982 at partiet måtte søke forståelse for gammelnazistenes sak slik at de ikke lenger ville nektes spalteplass i *Folk og Land*. Avisa hadde i følge Heide et "stort nedslagsfelt hos potensielle sympatisører for NF."[279]

Også Erik Blücher forsøkte å forsone med avisas redaktør, Kåre Haugerud. Men der Hadlands brev til avisa var prega av en kameratslig tone sier den da avgåtte NF-lederens brev det meste om gammelnazistenes mangel på gjensidig velvilje og frustrasjonen det skapte i nynazistleiren:

> [I]stedenfor alltid å komme med kritikk av det negative slaget, kunne vel dere gamlekara hjelpe til litt mer! Håper ifallfall du liker Nasjonalisten og at vi fortsatt kan samarbeide med et felles mål for øyet - et nasjonalt Norge.[280]

Den negative kritikken Blücher sikta til var blant annet lederartikkelen fra septemberutgaven av *Folk og Land* ett år i forveien. Under overskriften "Partiet som måtte dø" tolka redaksjonen Blüchers avgang som partileder som spikeren i kista for Nasjonal Folkeparti og den norske nynazistbevegelsen. Avisa brukte anledninga til å gi sin dom over partiet, hvis kamp "ikke hadde noe til felles" med den de henga seg til i trettiåra og under okkupasjonen. "Tvert om", skreiv de tidligere medlemmene av NS.[281] Redaksjonen oppfordra deretter "prektige lederemner og medlemmer" av NF i å følge andres eksempel og melde seg ut av partiet.[282] Flere skikkelser i INO hadde nemlig vært medlemmer av NF uten å stå fram med sitt medlemskap. Dette vitner om at i en viss grad lyktes nynazistene å verve enkelte gammelnazister til NF, selv om det nok var snakk om et svært begrensa antall personer.

4.6 Sammenfatning: Nostalgisk og mimetisk fascisme

Tross Norsk Fronts påstander om å være et friskt og moderne parti, "uten forbilder overhodet"[283], sto bevegelsen i en betydelig ideologisk gjeld til mellomkrigstidas

[278] Brev fra Tor Petter Hadland til Kjetil Blich Schreiner 27.11.1979. PA 1267 Bjørn Østring. Eske: Fp – Norges Nasjonal-Socialistiske Arbeiderparti (NNSAP), Germanske SS og Nynazisme. Mappe: 0009 Odd Isachsen.
[279] "Nasjonalt Folkepartis 2. landsmøte", *Nasjonalisten* nr. 3-4, 1982, 17. Et par år etter kunne en finne innlegg fra INO-medlemmer i *Nasjonalisten*. Se Trygve Engens "Quisling var ingen forræder", *Nasjonalisten* nr. 5, 1984, 6.
[280] Brev fra Erik Blücher til Kåre Haugerud 14.3.1982. PA 1267 Bjørn Østring. Eske: Fp – Norges Nasjonal-Socialistiske Arbeiderparti (NNSAP), Germanske SS og Nynazisme. Mappe: 0010 Om nynazisme.
[281] "Partiet som måtte dø", *Folk og Land* nr. 8, 1982, 3.
[282] "De yngres fremrykning", *Folk og Land* nr. 10, 1981, 3. At enkelte i INO var medlem av NF bekreftes av begge leirer. Se "De yngres fremrykning" i *Folk og Land* og "Redaksjonen svarer", *Attakk* nr. 8, 1977, 6.
[283] "Dekknavn i tilfelle SV-regjering", *VG* 10.08.1974, 6.

nasjonalsosialisme, både i tysk og norsk format. Forsøket på å revitalisere Nasjonal Samlings ideologi kvalifiserer til betegnelsen "nostalgisk fascisme" som Roger Griffin har introdusert for å beskrive organisasjoner som finner inspirasjon i hjemlige forbilder fra tida før og under andre verdenskrig.[284] Særlig viser uttalelsene fra Erik Rune Hansen at NF selv mente de videreførte idealene NS var fundert på. Over på åttitallet tok NF i bruk propagandamateriell fra NS samtidig som aktører innad tok til orde for at partiet måtte søke forståelse for INO og *Folk og Lands* kamp for sosial og økonomisk oppreisning for de landssvikdømte. De klare innslaga av NSDAP-ideologi og -propaganda er på si side eksempler på det Griffin kaller "mimetisk nazisme", der bevegelser utenfor Tyskland finner inspirasjon i den tyske nazismen da denne i ettertida har framstått som den mest "vellykkede" av verdenshistoriens fascismer. Felles for begge disse formene for nynazisme er deres forankring i mellomkrigstidas nazisme og avarter av den, uavhengig av disse etterfølgernes vilje, eller motvilje, til å erkjenne ei slik kobling.[285]

Innslaga av fascistisk korporativisme, Odd Melsoms idé om sosialisme samt antikapitalisme etter de tyske nazistenes oppskrift viser at NF hadde mer enn rasisme og innvandrerhat å fare med. Satt opp mot nittitallets nynazistmiljøer var NF betydelig mer *nasjonalsosialistisk* enn hva tilfellet var for det som utarta seg til å bli en voldelig, rasistisk subkultur her til lands på nittitallet.[286] Selv om skriftene og artiklene som blei produsert framstår som oppkok fra mellomkrigstida vitner disse tekstene like fullt om en omfattende kunnskap om, og ikke minst fasinasjon for, den tyske nazismen så vel som NS' ideer om en norsk nasjonalsosialisme på tretti- og førtitallet. Samtidig har vi sett at nynazistene i det minste prøvde å pakke tankegodset inn i ei moderne innpakning, selv om slike forsøk var svært beskjedne.

Det er derimot ingen mektig og triumferende nazisme en får assosiasjoner til gjennom granskinga av kildene etter de norske nynazistene i denne perioden. Den grandiose fremstillinga av en karismatisk fører og hans massebevegelse, hvis spektakulære mønstringer ved Nürnberg i ettertida har blitt selve symbolet på nazismens appell og dominans utover på trettitallet, var fraværende. Dette gjelder selv når en ser bak nynazistenes tilsløringstiltak. I stedet er en vitne til en oppriktig hengivenhet til nasjonalsosialismens grunnleggende, opprinnelige tankegods, og det er dette som for NF-bevegelsen blei stående som de bærende, universelle ideene sådan. For de norske nynazistene var nazismen en radikal

[284] Griffin, *The Nature of Fascism*, 163-164.
[285] Ibid., 164-166.
[286] Her siktes det fortrinnsvis til det nynazistiske skinheadmiljøet Boot Boys på Østlandet.

opposisjonsideologi. Dette i kontrast til den kosmetiske bruken av hakekors og SS-runer (samt Hitler-hyllest, glorifisering av Det tredje rikets militarisme, Holocaust og SA og SS' brutalitet) som preger de miljøer hvis forhold til nazismen er utelukkende av overfladisk art der den historiske Nazismen anvendes som et klede for rasistisk vold. NF identifiserte seg derimot med nazismens kamp mot kommunisme og "jødekapitalisme", og for raserenhet. For NF var ideene fra tjueåras radikale NSDAP og Nasjonal Samlings korporative omlegginger skånet for historiens dom over nazismen, da disse aldri blei satt ut i livet i sin tenkte form. Idealtypen av nazismen venta en fortsatt på realiseringa av.

Ved sida av å påpeke innslag av mer spesifikke NS-tanker i den norske nynazismen har dette kapittelet antyda at disse ideene også blei et verktøy i forsøket på å appellere til tidligere NS-medlemmer. Mens NFerne (med det rette) blei beskyldt for å kjøre ei tysk linje under si tid i *Folk og Land*-redaksjonen på starten av syttitallet, kjennetegnes partiavisene fra 1976 og framover av et innslag spesifikke NS-ideer. Quislings næringsting dukka fra 1976 av opp i NFs partiprogram, og linjer kan trekkes til Odd Melsoms arbeidersosialisme. Samfunnstanken fra NS blei anvendt for å bygge opp om NF som et nasjonalistisk parti og et reelt alternativ for norsk politikk. For til tross for at utlandskontakten strakk seg både til Sverige, England og USA var det hele tida Norge som sto i fokus, enten partiet henvendte seg til leserne av *Folk og Land* eller den norske offentligheten for øvrig. Skulle nynazistene ha noe som helst håp om støtte fra tidligere NS-medlemmer var en orientering i retning deres gamle parti en nødvendighet.

NFs forsøk på rekruttering blant gammelnazistene var ikke særlig fruktbare. De landssvikdømte hadde få interesser av å støtte opp om de utskjelte nynazistene. Noen potensiell gullgruve av støttespillere og partimedlemmer var *Folk og Land* riktig nok ikke, med sine knappe 2000 abonnementer som ved slutten av syttitallet i all hovedsak utgjorde aldrende frontkjemperveteraner og NS-medlemmer med større interesse for sin egen felles historie og erfaringer enn dagens politikk. Det var i hele tatt noe nærmest bakstreversk over det erklært framtidsrettede NF og dets forsøk på å overvinne gammelnazistenes lojalitet. NFerne framstår som fanga i ei norsk nazistboble der *Folk og Land* og dens leserskare utgjorde omgivelsene og dermed den eneste kilden til oppslutning, utenom de få ungdommene som blei tiltrukket av NFs fengslende aura.

Som vi skal se i neste kapittel førte NFs åpenbare omfavnelse av nazistisk ideologi til uenigheter med innvandringsmotstandere både internt og utenfor partiet som så partiets profil som skadende for kampen mot fremmedinnvandringen. Dette ideologiske dobbeltspillet

mellom tradisjonell nazisme og rein innvandringsfiendtlighet, samt utslaga dette fikk, er blant temaene for neste kapittel.

5 Ingen homogen front

De to foregående kapitlene har tegna et bilde av et nynazistmiljø med ett bein på hver side av den andre verdenskrig. Fra oppstarten høsten 1975 eksiterte det hele tida ei spenning mellom Norsk Fronts ambisjon om å bli et seriøst politisk parti og organisasjonens nazistiske profil som i høyeste grad la hindringer for partiplanene. Olav Hoaas' omskrivinger av NSDAP-propaganda fra 1920-tallet sto på trykk side om side med partiavisenes erklæringer om at NF var et moderne alternativ innen norsk politikk som tok avstand fra mellomkrigstidas fascisme. Ved å legge bort nazismens symboler og unngå direkte referanser til den, tok NF sikte på å gi fascismen en ny sjanse innen norsk politikk.

I all hovedsak har denne oppgaven så langt lagt vekt på de pragmatiske årsakene bak NFs forsøk på avnazifisering og medfølgende ambivalente karakter. Forsøket på å distansere seg fra nazismen var helt nødvendig for i det hele tatt å kunne appellere til det norske folk. Tendensen til likevel å holde fast på nettopp en slik ideologi har på si side blitt sett som et bevisst grep fra ledelsens side i håp om å tiltrekke seg tidligere NS-medlemmer, som for NF framsto som viktige ledsagere i ferden mot stortingsvalg.

Dette kapittelet tar sikte på å illustrere at NF-kretsen tross si sterke ledergruppe langt i fra var noe homogent miljø hva politikken gjaldt. Interne uenigheter prega bevegelsen i alle år gjennom debatter som ikke bare gjaldt strategi, men som også var av et ideologisk slag. Videre førte Erik Blüchers økende kontakt med britiske meningsfeller utover åttitallet til at stadig nye tendenser innen den internasjonale nyfascismen blei utforska i den norske leiren. Dette bidro til å opprettholde usikkerheten tilknytta profilen NF skulle legge seg på.

5.1 Ideologiske stridigheter

Slett ikke alle NF-medlemmer var fornøyde med at partiet lente seg på tradisjonell nazistisk ideologi. Innvandringsmotstanden og nazismen var til tider to ulike strømninger som i følge flere ikke lot seg forene. Som nevnt uttrykte særlig Erik Blücher og Tor Petter Hadland solidaritet med Yasir Arafat og den palestinske motstandskampen i Midtøsten. Sympatien med Palestina var først og fremst et uttrykk for NF-ledernes sterke antisemittiske holdninger og Israel-hat. Utsagna skapte reaksjoner blant annet hos Bastian Heide som gikk hardt ut mot sine partifellers tiltro til konspirasjonsteori: "[S]par oss for uakademiske og forslitte flokser

om at 'jøder og zionister står bakom alt og trekker i trådene'! Det fenger ikke lenger."[287] Heides fremmedhat og rasisme var ikke del av noen større verdensanskuelse eller ideologi, kun et uttrykk for et ønske om et "Norge for nordmenn". Det gikk dårlig overens med kampfellenes valg om å sverge til antisemittisme og rasetenkning etter nazistisk tradisjon.

Heide påpekte at innvandringsmotstanderen Vivi Krogh ikke ville samarbeide med NF så lenge jødehetsen vedvarte. Krogh var leder for Organisasjon mot skadelig innvandring i Norge og sammen med Arne Myrdal (Folkebevegelsen mot Innvandring, FMI) en av landets mest markante innvandringsmotstandere på åtti- og nittitallet. Hun var først og fremst kritisk til muslimske innvandrere og sympatiserte åpent med Israel. Ved å fremme nazisme og jødehat, samt sympatisere med palestinerne, mista NF i Krogh en viktig alliert i kampen mot innvandring, mente Heide.[288]

Krogh hadde sammen med blant annet innvandringsmotstandere som Erik Gjems-Onstad (Stopp Innvandringen) og Gunnar Øi (FMI) deltatt i den norske motstandsbevegelsen under okkupasjonstida. For disse blei fortida som motstandsmenn og -kvinner flittig brukt som et retorisk virkemiddel for å bygge opp om deres patriotisme og sterke innvandringsmotstand. Motstandskampen blei dermed revitalisert gjennom bekjempelsen av Norges nye "okkupanter", fremmedkulturelle innvandrere og da særlig muslimer.[289] Til sammenligning hadde flere av nynazistene slektninger med NS-bakgrunn. I følge Erik Rune Hansen hadde halvparten av NUF-medlemmene ved midten av syttitallet foreldre som enten hadde vært medlemmer av NS eller ei fortid som frontkjempere.[290] Bitten Cathrine Lunde, redaktør for NF-organet *Nasjonalisten*, var barnebarn av Gulbrand Lunde, propagandaansvarlig i NS og seinere kulturminister i Quislings regjering fra 1942. Innvandringsmotstanderne fra motstandsbevegelsen møtte derfor på et ideologisk problem i møte med nynazistiske grupper som NF. Samarbeid med slike miljøer ville svekke profilen de forsøkte å bygge.

Israelsympatier var også å finne hos NFs medlemmer. Tromsøværingen Einar Giæver, en flittig skribent i NFs presse gjennom mange år, mislikte Blücher og Hadlands

[287] "Hvorfor bry seg med Israel-Palestina-konflikten?", *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 4.
[288] "Men hun så også at ethvert samarbeid med NF var henne umulig så lenge vi turet fram med vår Israel-hets. Slik mister vi altså en verdifull samarbeidspartner fordi vi skal blande oss opp i internasjonal politikk utenom Norges interesseområde." Sitat Bastian Heide i "Hvofor bry seg med Israel-Palestina-konflikten?", *Nasjonalisten* nr. 5, 1981, 4.
[289] Bjørgo, *Racist and Right-wing Violence in Scandinavia*, 281-291. NF på si side mente motstandsfolk hadde kjempa forgjeves, da det frie Norge siden 8. mai 1945 hadde vært styrt av regjeringer med et "anti-nordisk tankesett". Se "I disse okkupasjonstider", *Nasjonalisten* nr. 9, 1984, 2.
[290] Bangsund, *Arvtakerne*, 131.

antisemittisme og mante til forståelse for "jødenes rett til en geografisk nasjon"[291]. Dette var et prinsipielt standpunkt i tråd med hans oppfatning av nasjonalismen som ideologi. Giævers sympatier møtte liten forståelse hos NF-ledelsen som ikke lot forsvaret for Israel komme på trykk i partiavisa.

En som absolutt ikke akta å legge skjul på si nazistiske overbevisning var Erik Rune Hansen. Hansen hadde vært redaksjonssekretær i *Folk og Land* under Odd Melsoms tid i redaktørstolen og blant de mest aktive ungdommene i avisa fram til 1975. Per Bangsund omtaler han som "gammelnazistenes mann" og lite villig til å tilpasse ideologien etter samtida. [292] Før NFs grunnleggelse starta Hansen Nordisk Ungdomsfront (NU), en organisasjon som i følge initiativtakeren skulle ligge på ei rein nazistisk linje. Hansen uttrykte ved lanseringa av NU sin misnøye overfor taktiske "kvasi-bevegelser" som søkte å forkle sin nazistiske ideologi i møtet med offentligheten.[293] Norsk Front, som blei oppretta et par år seinere, må anses for å være en slik "kvasi-bevegelse", til tross for at Hansen likevel skulle bli medlem av Blüchers parti. Da NF lå med brukket rygg ved slutten av åttitallet grunnla Hansen Zorn 88, også dette en stolt nazistisk organisasjon som ikke holdt noe tilbake hva ideologien gjaldt. Hansens tidsskrift *Gjallarhorn*, som skal ha hatt rundt 1000 lesere, var mer ideologisk ekstremt enn noen av Norsk Fronts publikasjoner, men Zorn 88 var til gjengjeld ikke like voldelig orientert som NF.[294]

Spenninga mellom tradisjonell nazisme og den tilslørte "moderne nasjonalismen" handla med andre ord ikke bare om taktikk og forsøket på å redde ansikt utad. Det var også en ideologisk debatt innad i partiet. Ovennevnte Einar Giæver var en av dem som talte i mot Hitlers nazisme og anså den for å være imperialistisk, snarere enn nasjonalistisk. For Giæver innebar nasjonalisme en respekt for andre nasjoner, hvilke etter hans mening alle var likeverdige.[295] Mens redaksjonen i *Nasjonalisten* ikke lot Giævers sympati med jødene og Israel komme på trykk møtte den aktive skribenten ytterligere motstand hos SS-veteran Henning Jonassen. Jonassen kritiserte Giævers forsvar for de enkelte europeiske nasjonene selvråderett, et syn som sto stikk i strid med førstnevntes drøm om et raseenhetlig, forent

[291] "Nasjonalisme er troskap og fred", *Folk og Land* nr. 10-11, 1982, 7. NFs organ *Nasjonalisten* gjenga artikkelen i nr. 3 1983, 7-8, men redigerte bort forfatterens støtte til jødene og Israel.
[292] Bangsund, *Arvtakerne*, 101.
[293] Ei erklært nasjonalsosialistisk retning ville i følge Hansen "åpne muligheter for en politisk offensiv linje i motsetning til de 'taktiske' tilbaketrekninger man til stadighet er vitne til fra kvasi-bevegelser som kaller seg 'moderne' nasjonalister." Sitat fra "Nordisk Ungdomsfront – Et politisk hjelpekorps", *Folk og Land* nr. 4, 1973, 4-5.
[294] Bjørgo, Racist and Right-wing Violence in Scandinavia, 208, 217, 258, 292, 304; Henrik Lunde, Aller ytterst (Oslo: Antirasistisk senter, 1993), 25-29.
[295] "Nasjonalisme er troskap og fred". Trykt i *Folk og Land* nr. 10-11,1982, 7.

Europa i tråd med SS' ideologi.[296] Jonassen var ikke aleine om sine paneuropeiske holdninger som av ulike slag var relativt godt utbredt innen NF. Orvar Sæther, pangermanist siden NS-dagene, fremmet for eksempel også et slikt syn i partipressen.[297] Men til tross for at det fra tid til annen blei tatt til orde for opprettelsen av ulike kontinentale sammenslutninger til fordel for FN og NATO sto ikke europatanken like sentralt hos NF som den gjorde for ei rekke andre nyfascistiske organisasjoner ellers på kontinentet. NF holdt fast på at rikspolitikken var deres arena, inntil videre.

Heides, Giævers og Kroghs misnøye med NFs nazistprofil illustrerer en interessant konflikt innen norsk innvandringsmotstand på sytti- og åttitallet. Blücher og partikjernens valg om å videreføre nazismen og antisemittismen i så stor grad, og tilsløre den i tilsvarende liten, førte med seg det stigmaet knytta til nazismen i Norge, der enhver kobling til ideologien er synonymt med landssvik. Veien videre blei dermed hele tida prega av den konstante kampen for anerkjennelse som en seriøs politisk aktør, en kamp kjempa både mot offentligheten og andre innvandringsmotstandere. En kan undres om partiledelsens forsøk på å ri to hester samtidig svekka dets appell og var en viktig, om ikke avgjørende, faktor for partiets sviktende oppslutning, stadige nederlag og endelig død ved slutten av åttitallet. Partier som Folkebevegelsen mot innvandring og Stopp innvandringen, begge grunnlagt på tampen av åttitallet, lyktes i motsetning til NF å stille til stortingsvalg og sanka henholdsvis 8963 (1989) og 11 694 (1993) stemmer. Til tross for at FMI tiltrakk seg nynazistiske skinheads på nittitallet (hvorav enkelte hadde vært medlemmer av NFs ungdomslag snaue ti år tidligere) var altså verken FMI eller Stopp Innvandringen nynazistiske partier. NFs motvilje til å løsrive seg fra nazismen la derimot til rette for at media og meningsmotstandere lett kunne knytte partiet opp mot Nasjonal Samling og det symbolet det partiet har blitt på landssvik helt siden førtitallet. Et slikt stigma utgjorde unektelig et enormt politisk handicap for Blücher og hans partiplaner.

Med sitt stempel som NS' arvtakere klarte ikke NF å framstå som det uunnværlige, innvandringskritiske alternativet partiledelsen tok sikte på å være. Ved å inkorporere nasjonalsosialistiske ideer også utover rasismen og antisemittismen står Norsk Front derimot nærmere en etterkrigstradisjon av nostalgiske nynazister, mye nærmere enn hva Erik Blücher og de andre anglofile medlemmene tilsynelatende tok sikte på. Lite tyder på at det fantes over 190 000 stolte nynazister i Storbritannia i 1979, til tross for at National Front fikk en

[296] "Nasjonalisme er storhet", *Nasjonalisten* nr. 4, 1984, 4-5. Se også Jonassens innlegg "Hva slags nasjonalisme?", *Nasjonalisten* nr. 2, 1985, 11-12.
[297] "Et Nord-Europeisk Statsforbund", *Nasjonalisten* nr. 10, 1979, 5.

tilsvarende mengde stemmer ved parlamentsvalget. Men i motsetning til sine norske beundrere klarte det britiske partiet å skille nazismen fra sin politiske agenda og dermed bli et høyst reelt, og i ei rekke folks øyne *nødvendig* alternativ innen politikken. I ei tid der de etablerte partiene ikke lyktes i å ta tak i innvandringsspørsmålet steg John Tyndall og hans menn fram og fylte et vakuum i britisk politikk. Partiet blei i manges øyne et ensaksparti framfor et som var kjennetegna av en total, nasjonalsosialistisk verdensanskuelse og det måtte en hardhendt Margaret Thatcher til før National Fronts vekst skulle avta.[298] Norsk Front sto derimot nærmere en etterkrigstradisjon av nostalgiske nynazister som i mye mindre grad la ned tilstrekkelig arbeid for å kvitte seg med naziststempelet. Så kan man spørre seg om Blücher, Hoaas, Hadland og resten i bunn og grunn var tilfreds med å være Norges nye nazister.

5.2 Åttitallet: Britisk splittelse og nye strategier

Ved parlamentsvalget i 1979 stilte National Front hele 303 kandidater som til sammen fikk nærmere 200 000 stemmer. Resultatet gjorde partiet til Englands fjerde største parti. Valget var derimot et nederlag, da partiet ikke oppnådde noen representasjon og heller ikke en eneste kandidat kom over grensa på 12,5 % stemmer i sitt område, hvilket var nødvendig for å få tilbakebetalt depositumet på £150 en måtte ut med for hver registrerte kandidat.[299] Den økonomiske påkjenninga var enorm og partiet opplevde medlemsflukt og interne stridigheter ved overgangen til åttitallet. John Tyndall mista som følge alle verv og dannet etter hvert British National Party mens National Front blei splitta i to rivaliserende fraksjoner: Den revolusjonære fløyen som fremmet "Political Soldier"-idealet[300] og den mer tradisjonelle "Flag Group" som lå nærmest syttiåras National Front.

---

[298] At den konservative statsministeren Edward Heath ikke begrensa strømmen av flyktninger fra Uganda etter Idi Amins utvisningsvedtak har særlig blitt trukket fram for å forklare National Fronts vekst tidlig på syttitallet. Se Thurlow, *Fascism in Britain*, 275-277. Margaret Thatcher så også National Fronts vekst i lys av de etablerte partienes mangel på handlekraft: "In my view, that is one thing that is driving some people to the National Front. They do not agree with the objectives of the National Front, but they say that at least they are talking about some of the problems." Thatcher, Margaret. "TV Interview for Granada *World in Action*", 27.1.1978. http://www.margaretthatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=103485 Oppsøkt 5.10.2013.

[299] *UK General Election, May 1979: Party Vote and Lost deposits*. Political Resources, oppdatert 22.10.2012, http://www.politicsresources.net/area/uk/ge79/partycand.htm Oppsøkt 17.10.2013.

[300] Den politiske soldaten var en revolusjonær aktivist som ga avkall på den materialistiske verden til fordel for en total hengivelse til den nasjonale kamp. De politiske soldatene beundra islamske terrorister og sympatiserte frihetsforkjempere i den arabiske verden. De sentrale navna i denne britiske fraksjonen på åttitallet var yngre medlemmer av National Front som Derek Holland og Nick Griffin. Se blant annet Bill White, "Anti-globalist Resistance Beyond Left and Right: An emerging trend that is defining a new paradigm in revolutionary struggle," i *Fascism: Critical Concepts in Political Science*, red. Roger Griffin, vol. V, *Post-war Fascisms* (London: Routledge, 2004); Troy Southgate, "Trancending the Beyond: From Third Position to National-

Bruddet i National Front ser ut til å ha markert slutten på nordmennenes gode forhold til Tyndall. I stedet skulle NF, nå som Nasjonalt Folkeparti, fortsette å assosiere seg med ulike ideologiske leirer innen National Front.

Sentral i The Flag-fraksjonen var Steve Brady, som Erik Blücher hadde møtt allerede i 1977 på initiativ fra nordmannen.[301] Da den nylig avgåtte partilederen forlot Norge til fordel for England i 1982 bodde han med Brady over en lengre periode. De to oppholdt seg på hotellet til Anthony Hancock som også dreiv et trykkeri med sin far Alen. Alen Hancock hadde lang fartstid i Oswald Mosleys British Union of Fascists (BUF).[302] Da Brady fikk kontakt med den nylig avgåtte lederen for Nasjonalt Folkeparti arbeida han derimot for League of St. George, en organisasjon som blant annet ytte hjelp til europeiske nynazister og fascister på flukt fra blant annet terrorsiktelser. Ligaen holdt seg unna partipolitikken da den så valgdeltakelse som nytteløst. De samfunnsendringer den ønsket var nemlig så kolossale at de var uoppnåelige med konvensjonelle politiske midler.[303] De norske nynazistene var ikke lenger så forsiktige med hvem de knytta bånd med. Steve Brady var ansvarlig for å legge opp fluktruter for ettersøkte terrorister og Per Bangsund mistenker at Erik Blücher overtok denne rollen da Brady ga seg i 1982. I så fall blei den norske nynazisten ansvarlig for å koordinere våpentransport, tilrettelegge fluktruter og skaffe falske identiteter for internasjonalt ettersøkte terrorister.[304] Det som i det minste er sikkert er at League of St. George forsøkte å hjelpe ettersøkte italienske terrorister på flukt i England på starten av åttitallet. Forsøket blei avslørt og ligaen betydelig svekka.[305]

Hvorvidt Blücher tok over Bradys rolle som en organisator for et europeisk terrornettverk, slik Bangsund antyder, forblir usikkert. Noen har sådd tvil rundt påstanden.[306] Men kontakten med League of St. George framstår i det minste som mer omfattende enn den Norsk Front hadde med National Front på syttitallet og innebar, i tillegg til lengre englandsopphold for Blücher, at Brady blei en fast bidragsyter i *Nasjonalisten*. Hans tittel var utenlandskorrespondent og Brady ba leserne forberede seg på norske raseopptøyer like de England hadde sett mellom nynazister og antirasister samt innvandrere.[307] Bradys språk bar større preg av vold og kompromissløst innvandrerhat enn det som tidligere hadde prega

---

Anarchism," ibid.; Nigel Copsey, *Contemporary British Fascism: The British National Party and the Quest for Legitimacy* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004).

[301] Bangsund, *Arvtakerne*, 246-247.

[302] Hill og Bell, *The Other Face of Terror*, 29, 227-229; Walker, *The National Front*, 192-194.

[303] Billig, *Fascists*, 101.

[304] Bangsund, *Arvtakerne*, 248-249.

[305] Hill og Bell, *The Other Face of Terror*, 259-290.

[306] Lodenius og Larsson, *Extremhögern*, 287.

[307] "Storbritannias rasekaos: Et varsku til det norske folk!", *Nasjonalisten* nr. 3-4, 1982, 11.

Nasjonalisten, og hans stil ser ut til å ha påvirka resten av skribentene, som mot midten av åttitallet blei mindre nøye med å moderere seg på trykk.

National Front hadde mot slutten av syttitallet gjort relativt stor suksess ved å rekruttere medlemmer fra det såkalte skinhead-kulturen, en i utgangspunktet apolitisk subkultur med røtter i den britiske arbeiderklassen som vokste fram på tampen av sekstitallet. Visuelt kjennetegnes subkulturen særlig av medlemmenes snauklipte hoder, arbeidsstøvler i svart skinn og dongeribukser med bukseseler. Rundt National Fronts storhetstid siste halvdel av syttiåra tiltrakk partiet seg yngre skinheads som identifiserte seg med partiets innvandrerhat og antikommunisme, en rekrutteringsstrategi igangsatt av Martin Webster. Mange av disse var også fotballhooligans og med på å forsterke voldsmentaliteten som allerede var på plass i partiet.[308] I *Nasjonalisten* kunne man fra sommeren 1982 finne informative artikler om unge, nynazistiske skinheads i Storbritannia samt i Sverige, der det eksilerte NF-paret Tor Petter Hadland og Bitten C. Lunde fulgte miljøet nøye. Redaksjonen var skuffa over at kulturen ikke var utbredt her til lands, men hadde håp om at "stormtroppene" snart skulle få en "betydelig kontingent" også i Norge.[309] I følge NF var skinheads per definisjon hvite og rasistiske,[310] til tross for at subkulturen har sine røtter i svart musikk som reggae og soul. Ei rekke tidlige britiske skinheads hadde også innvandrerbakgrunn.

Jevnlig glorifisering av den nynazistiske avarten av skinheadkulturen gjennom bildeserier og artikler førte raskt til at NF fikk samla sammen sin egen skinheadskare av gutter helt ned i de tidlige tenår.[311] Dette var ungdom som blei introdusert til skinheadkulturen av den eldre NF-ledelsen. Gjennom postordrevirksomhet distribuerte partiet også musikk fra plateselskapet Rock Against Communism (RAC), en av de største promotørene av rasistisk punk rock på åttitallet.[312] Platene kom fra Blüchers kontakter i England. Foruten om å oppfordre til rasistisk vold skulle denne musikken tilby norsk ungdom et alternativ til en

[308] Thurlow, *Fascism in Britain*, 282.
[309] "Hva med Norge?", *Nasjonalisten* nr. 8-9, 1982, 8.
[310] "Skinheads", *Ung Vilje* nr. 3. Billag (ikke paginert) til *Nasjonalisten* nr. 1-2, 1983.
[311] "En sommerhelg med Nasjonalungdommen", *Nasjonalisten*, 4-5, 1983, 16.
[312] Nasjonalt Folkeparti solgte blant annet plata "White Power" av det britiske punkbandet Skrewdriver, en av de mest fremtredende nynazistiske musikkgruppene på åtti- og nittitallet. Vinylsingelen var utgitt av National Fronts plateselskap White Noise Records, i samarbeid med Rock Against Communism. Se "Nasjonal-revolusjonær rock-musikk", *Nasjonalisten* nr. 3, 1984, 12.

populærmusikk dominert av venstreradikales "negerrytmer" samtidig som postordrenettverket utfordra den "zionistiske plateindustrien."[313]

Blüchers prosjekt om å danne stormtropper av unge skinheads etter britisk modell innebar også opprettelsen av ungdomsavdelinga Nasjonalungdommen (NU).[314] Gruppa holdt seg i oppstarten til å sette sammen billaget *Ung Vilje* som sporadisk dukka opp i *Nasjonalisten* mellom 1982 og 1984 samt reise på sommerleir i regi av partiet. Et par av ungdommene skulle derimot i 1984 og 1985 bli sentrale i flere bombeattentater mot blant annet en moské på Frogner og et innvandrersenter på Sagene samt ytterligere attentatforsøk. Under en ransakelse av NFs lokaler i de påfølgende etterforskingene blei det funnet våpen, sprengstoff og ammunisjon. De påfølgende arrestasjonene og fengslingene av både unge og mer erfarne NF-medlemmer blei starten på partiets langsomme død fram mot den endelige nedleggelsen i 1991. På samme måte som ved Kyvik-bomba i 1979 viste NF at miljøet var for marginalt og sårbart til å kunne takle påkjenninga fra alvorlige kriminalsaker. Flere av tenåringene som blei med i NF starten av åttitallet skulle riktig nok bli lederskikkelser i det såkalte Bootboys-miljøet som gjorde seg bemerka mot slutten av 1990-tallet.[315]

Selv om Blücher til dels lyktes i å påtvinge NF-ungdommen den britiske skinheadmoten og tilhørende musikalske og kulturelle referanser må en spørre seg hva annet han fikk ut av det enn tilfredsheten ved å se sin bevegelse fortsette å emulere National Front. For mens Martin Webster med stor suksess rekrutterte ungdom fra en allerede etablert og omfattende (men likevel, til hans fordel, desentralisert) subkultur brukte nordmennene sine krefter på å skape en skinheadkultur "ut fra intet". Den tradisjonelle, ikke-nazistiske skinheadkulturen var nemlig et marginalt nisjefenomen her til lands ved starten av åttitallet og NF hadde intet håp om å omvende et fåtall musikkentusiaster på Vestlandet til voldelige nynazister.[316] Derfor må NFs skinheadprosjekt betraktes som et utløp for Blüchers evigvarende fasinasjon for National Front, snarere enn noen effektiv strategi for å ekspandere medlemsmassen. I tilfellet National Front var det nemlig trange økonomiske kår og høy arbeidsledighet som gjorde skinheadungdommen mottakelig for partiets propaganda som

[313] "Musikken de røde hater: Nasjonal antikommunistisk pop", *Ung Vilje* nr. 3. Bilag til *Nasjonalisten* nr. 1-2, 1983 (ikke paginert). Se for øvrig Ryan Shaffer, "The Soundtrack of Neo-fascism: Youth and Music in the National Front," *Patterns of Prejudice* 47, nr. 4-5 (2013).

[314] Navnet er det samme som tittelen på organet for Nasjonal Samlings Ungdomsfylking (NSFU).

[315] Bootboys var navnet på en voldelig nynazistgjeng på Bøler i Oslo som markerte seg rundt midten av nittitallet. Gjerningsmennene bak det rasistisk motiverte drapet på tenåringen Benjamin Hermansen i 2001 var medlemmer av gruppa. Om Bootboys, se Lodenius og Larsson, *Extremhögern*, 230-231; Lunde, *Aller ytterst*, 29-32.

[316] Det var først og fremst i Stavanger en kunne prate om noe norsk skinhead-miljø på starten av åttitallet. Den lille kretsen sverget til musikk som soul, reggae og jazz og var i liten grad politisk orienterte. Se Thomas Eiene, *Stavangers punkmiljø 1978-1983: Subkultur i Stavanger i kjølvannet av punken 1978-1983 - Hvilke manifestasjoner fikk den?* (Stavanger: Universitetet i Stavanger, 2008), 79-83.

påpekte at arbeidsløsheten skyldtes konkurranse i arbeidsmarkedet, som en følge av den økte innvandringen.

I praksis skilte dermed skinheadklikken Nasjonalungdommen seg svært lite fra den såkalte Aksjonsgruppen der Per Kristian Kyvik og andre unge NF-aktivister var med på slutten av syttitallet. De utgjorde NFs ungdomslag og var mer opptatt av vold og kriminalitet enn politikk og ideologi. Deres oppgave var å gjøre jobbene den eldre NF-ledelsen ikke ville ta selv.

5.3 Den tredje posisjon

Forrige kapittel konkluderte med at NF representerer en mimetisk og nostalgisk nazisme der partiets ideologiske gjeld til mellomkrigstidas nasjonalsosialismer kommer tydelig fram. Roger Griffins fellesbetegnelse "nynazisme" egner seg derfor best for å beskrive NFs tankegods. Men som skissert innledningsvis i kapittelet var partiet ingen homogen gruppe, til tross for at Erik Blücher framsto som en ubestridt leder. Ytterpunktene, markert ved erklærte nazister som Erik Rune Hansen og innvandringsmotstandere som mente naziststempelet hadde ei negativ innvirkning på partiets fanesak, illustrerer uenighetene som eksisterte.

Også den rådende ledelsen skulle ved starten av åttitallet omfavne ei ny strømning innen nyfascismen, den såkalte Tredje Posisjon (*Third Position*). Ideen om en tredje vei har vært en komponent ved fascismen siden Mussolini, men den italienske organisasjonen Terza Posizione (1978) har særlig vært førende for etterkrigstidas utvikling av retninga. De som identifiserer seg med et slikt politisk ståsted hevder at sin ideologi står "over" både kommunisme og kapitalisme, og forfekter en tredje vei mellom venstre og høyre. Begrepet "Den 3. vei" ser ut til å ha dukka opp for første gang i *Nasjonalisten* i 1982 som en tittel på en artikkel skrevet av Andrew Brons, daværende leder for National Front i Storbritannia.[317] Tredjeposisjonismen skulle for visse kretser blant britiske nasjonalrevolusjonære innta rollen som det dominerende ideologiske tankesettet ved starten av åttitallet. National Fronts Nick Griffin og Derek Holland, de sentrale aktørene i den såkalte Political Soldier-fraksjonen, var de mest markante pådriverne for ideologien på åttitallet, da John Tyndalls mislykkede forsøk på å få National Front inn i parlamentet hadde ført med seg en trang til å søke nye veier for de nasjonalrevolusjonære. Behovet for en ny førerelite og ei moderne, ideologisk linje førte dermed til omfavnelsen av tredjeposisjonismens doktrine. Den politiske soldaten var en

[317] "Den 3. vei: Ikke marxisme, ikke kapitalisme, men sosial nasjonalisme", *Nasjonalisten* nr. 1, 1982, 1, 8-9.

revolusjonær aktivist som ga avkall på den materialistiske verden til fordel for en total oppofrelse for den nasjonale kamp. I sitt mest ekstreme uttrykk åpna dette idealet for en identifisering med islamistiske ekstremister, da tredjeposisjonistene her fant en felles fiende i USAs stadig økende politiske, økonomiske og kulturelle dominans i verdenssamfunnet.[318]

Antikapitalismen, som var en stor del av denne norske nynazismens ideologiske bakteppe, sto særlig sentralt innen den svært USA-fiendtlige tredjeposisjonismen. Som vi skal se hadde flere komponenter av åttitallets tredjeposisjonisme vært en del av de norske nynazistenes ideologi helt siden oppstarten.

Ved å distansere seg fra kommunismen og kapitalismen hevder tredjeposisjonister å tilby et alternativ vesensforskjellig fra det regjerende politiske klima. Retninga finner inspirasjon både hos Mussolini og Juan Péron og utvikla seg altså til separate fraksjoner innen eksiterende europeiske nyfascistbevegelser på åttitallet som var på søken etter en ny, revolusjonær doktrine. Den kalde krigen framstår som en åpenbar katalysator for retningas appell på denne tida. Det påståtte alternativet mellom kapitalisme og kommunisme kan best eksemplifiseres med tredjeposisjonismens prinsipp om ei (størst mulig) jevn fordeling av eiendom og produksjonsmidler i folkets hender ("distribusjonisme") med den intensjon om å unngå konsentrasjonen av eiendom i statlige eller et fåtall private hender slik henholdsvis kommunismen og kapitalismen legger opp til. Tredjeposisjonister tar videre avstand fra Hitlers form for nazisme og hevder gjerne Det tredje riket mislyktes i sitt nasjonalsosialistiske prosjekt da regimet forsøkte å gjøre en ende på liberalismen mens man holdt fast ved kapitalismen.

I den anledning har en funnet inspirasjon hos den venstreorienterte tyske nazisten Otto Strasser som iherdig markerte sin avstand fra både kommunismen og kapitalismen, samtidig som han kritiserte Hitler. Strasser forfekta en tysk sosialisme innenfor tyske grenser, i et klasse- og eliteløst samfunn der det virkelige tyske folkefellesskapet ville åpenbare seg så snart eksterne trusler var stengt ute. I følge Strasser var det nemlig et særtrekk ved tyskeres mentalitet at de motsatte seg både vestens kapitalisme og den østlige bolsjevisme. Strasser tok fatt i antikapitalismen fra 1920-tallets propaganda og gikk inn for en radikalisering av NSDAPs program. Hitlers maktovertakelse var kun en "halvrevolusjon" som måtte fullføres og veien fram mot og gjennom denne revolusjonen er tema for hans verk *Germany Tomorrow* der visjonene for den "tyske sosialismen" presenteres.[319]

---

[318] Se side 90, note 300.
[319] Strasser, *Germany Tomorrow*.

Etterkrigstidas tredjeposisjonister har tatt Strassers ideer til sitt bryst og mener disse representerer "den virkelige" nasjonalsosialismen. "Tredjeposisjonisme" og "Strasserisme" anvendes til tider om hverandre.[320]

Den formen for tredjeposisjonisme Norsk Front introduserte for sine medlemmer i 1982 var relativt nøktern og underutvikla i sammenligning med idealet som skulle utvikles siste halvdel av åttitallet ellers i Europa. Det var klassiske Strasser-tanker som blei lagt fram og en artikkel fri for Nick Griffin og Derek Hollands sympati med islamistiske ekstremister som skulle prege den britiske tredjeposisjonismen drøye fem år seinere. National Front-formann Andrew Brons hadde derimot omfavna Otto Strassers ideer rundt 1980 i et forsøk på å gjøre partiets ideologi klarere.[321] Med undertittelen "Ikke marxisme, ikke kapitalisme, men sosial nasjonalisme" la hans artikkel i *Nasjonalisten* fram argumenter typiske for den britiske tredjeposisjonismen ved starten av åttitallet, komplett med antikapitalistisk, nazistisk retorikk: "Kapitalismen og nasjonal uavhengighet er uforenlige begreper", slo Brons fast og så det som nødvendig å kjempe for "oppløsningen av de store eiendomsmonopoler"[322], et krav som med formannens Strasseritt-merkelapp i bakhodet gir assossiasjoner til Gregor Strasser og Joseph Goebbels forslag om ekspropriasjon av de tyske fyrstehusenes eiendom.[323] I spørsmålet om eiendomsrett skriver Brons at "vi ser eiendom som bindeledd mellom oss selv og resultatet av vårt arbeid"[324] og låner argumentasjon fra Otto Strasser som så eiendom i folkets hender som ytterst nødvendig for å deproletarisere arbeiderne.[325] Samtidig blei det understreket at konsentrasjon av privat eiendom måtte unngås. Folkets eiendom skulle kun tilfalle de som var medlemmer av folkefellesskapet og forvaltes deretter. I følge Strasser ville eiendom tilhøre nasjonen og dermed folket som var uløselig knytta til nasjonens vesen.[326] Den diffuse og høyst idealistiske forestillinga om eiendomsrett var viktig å opprettholde for å kunne opprettholde posisjonen mellom høyre- og venstresida.

---

[320] Griffin, "Interregnum or endgame? The radical right in the 'post-fascist' era."
[321] Copsey, *Contemporary British Fascism*, 33-34. Se også "Andrew Brons: the genteel face of neo-fascism", *The Guardian*, Oppdatert 8.6.2013 http://www.theguardian.com/politics/2009/jun/08/european-elections-bnp Oppsøkt 14.10.2013.
[322] "Den 3. vei: Ikke marxisme, ikke kapitalisme, men sosial nasjonalisme", *Nasjonalisten* nr. 1, 1982, 1, 8-9.
[323] Forslaget, som var en del av Gregor Strassers reviderte program for NSDAP, blei godtatt av lederne for partiets lokallag (*Gau*) i nordtyskland i januar 1926, men avvist av Hitler på Bamberg-konferansen februar samme år. Ei rekke utdrag fra forslaget er oversatt til engelsk og publisert i Lane og Rupp, *Nazi Ideology Before 1933*, 82-87.
[324] "Den 3. vei".
[325] "Nothing but possessions of his own can give that independence of thought and development, that stamp of creative energy, and that experience of the sense of responsibility which can really and truly satisfy a German." Strasser, *Germany Tomorrow*, 145.
[326] Ibid., 142-147.

Tredjeposisjonismens prinsipp om å bryte med kapitalismen samtidig som den private eiendomsretten og et privat initiativ opprettholdes hadde vært en del av Norsk Fronts ideologi helt fra oppstarten av. I skriftet *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*, der NF la fram "organiseringen av de økonomiske institusjoner i den nasjonale stat", slås det blant annet fast at "det private initiativ … er den vesentlige motor i økonomien."[327] Videre blei det konkludert med at det det trolig ikke fantes noen erstatning for privateiendommen. Konsentrasjon og misbruk av eiendom skulle unngås ved at staten sørga for at det økonomiske liv utspilte seg "i tråd med folkefellesskapets interesser"[328], som det het i partiprogrammet. Staten hadde i følge NFs ideologi i oppgave å hindre opphoping av eiendom hos eliten og skjerme landets økonomi for utenlandsk innflytelse. Disse "Strasseristiske" ideene hadde til felles med NFs øvrige ideologi at den la vekt på arbeidernes rettigheter og velferd i tillegg til en innskrenking av kapitaleiernes makt. Dermed passa prinsippene fra tredjeposisjonismen inn i den plattformen NF allerede hadde bygd opp siden midten av syttitallet.

Tredjeposisjonismen blei også et aktivt ledd i avnazifiseringsprosessen som i NFs tilfelle aldri blei gitt opp, tross svært labre resultater. Hoaas' parole om den internasjonale storfinans' jerngrep på befolkningen ga ikke nødvendigvis den gjengse nordmann umiddelbare assosiasjoner til jødeforfølgelse og Hitler, eller landsforræderen Quisling for den saks skyld. De som likevel kunne identifisere partiets nazistiske inspirasjonskilder oppdaga i verste fall at NF henta sin ideologi fra NSDAP-medlemmer som i løpet av 1930-tallet enten skulle bli fryst ut (Gottfried Feder) eller tatt av dage (Gregor Strasser) av Hitler, eventuelt utgjøre en krass, eksilert kritikker som Otto Strasser. På denne måten hevda NFi likhet med europeiske tredjeposisjonister å ta avstand fra den nazismen Adolf Hitler ledet an.

Roger Griffin er skeptisk til tredjeposisjonismens påstand om å stå utenfor høyre og venstre, eller å skille seg fra fascismen for den saks skyld. Griffin ser retninga som en variant av nyfascismen, plassert på det ytre høyre, da den deler dens visjon om nasjonens gjenfødelse og opprettelsen en ny orden i ruinene av den gamle, liberaldemokratiske.[329] Det må understrekes at betegnelsen "Strasseritter" og "Strasserisme" først og fremst er begreper aktørene selv har tatt i bruk i omtalen av seg selv og sin ideologi. Tross identifiseringen med Strasser-brødrenes ideer må den ideologiske avstanden til tradisjonell nazisme ikke

[327] *Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi*, 6.
[328] Program for Norsk Front, 1976, punkt 10 og 11.
[329] Roger Griffin, "Net Gains and GUD Reactions: Patterns of Prejudice in a Neo-fascist Groupuscule," *Patterns of Prejudice* 33, nr. 2 (1999); Griffin, "Interregnum or endgame? The radical right in the 'post-fascist' era."

overdrives.[330] I likhet med Erik Blücher var Andrew Brons en svoren tilhenger av en vitenskapelig fundert rasisme.[331] "Tredjeposisjonisme", eller "Strasserisme", er likevel nyttige termer for å belyse skillelinjene som eksisterte innad i miljøene og ikke minst de aktuelle aktørenes egen oppfatning av sin ideologi.

NF-ledelsens iherdige hyllest av Yasir Arafat og den palestinske motstandsbevegelsen, omtalt i 3.4 "Fra PLO til ZOG: Antisemittisme i nynazisme", kan også ses i sammenheng med tredjeposisjonismens doktrine. Solidaritet med arabiske motstandsgrupperinger er som nevnt særlig karakteristisk for åttitallets britiske tredjeposisjonister som her så en felles kamp mot USA, Israel og globalisering. For den såkalte Political Soldier-fraksjonen av National Front skulle dette ved midten av åttitallet utvikle seg til en beundring av Muammar al-Gaddafi hvis politiske filosofi var fundert i den samme motstanden mot amerikansk(-israelsk) kapitalisme og Sovjetisk kommunisme som tredjeposisjonismen vektla.[332] Enkelte sympatiserte også med islamistiske ekstremister som de mente delte deres fanatiske hengivelse, samt forkastelse av materialismen. En gikk i fortsettelsen av dette bort fra den vitenskapelige rasismen til fordel for ei etnisk segregering av det man anså som likeverdige grupper (etnopluralisme), noe som også åpna for å uttrykke solidaritet med svarte nasjonalistbevegelser (hovedsakelig amerikanske) som bygde på Marcus Graveys plan om afroamerikaneres "tilbakevending" til det afrikanske kontinentet.[333]

Noen slik utvida solidaritet med den tredje verden uttrykte de norske nynazistene derimot ikke. Selv om NF-toppene Blücher, Hadland og Jan Ødegård priset Yasir Arafat representerte rasisten og innvandringsmotstanderen Bastian Heide en god slump av partiets øvrige medlemsmasse. Å kopiere *National Front News* ved å la Gaddafi, Ayatollah Khomeini og Nation of Islams Louis Farrakhan pryde forsida av *Nasjonalisten* akkompagnert av overskriften "New Alliance" ville trolig vært døden for det allerede skadeskutte Nasjonalt Folkeparti ved midten av åttitallet. Nordmennenes støtte til det hvite regimet i Rhodesia viste også at Blüchers argument om retten til å forsvare sin egenart og integritet ikke lot seg overføre fra Midtøsten-konflikten til frigjøringskampene i de afrikanske koloniene. Muligens kan en her trekke linjer til de kreftene innen tredjeposisjonismen som så det koloniserte

[330] Enkelte hevder NSDAP ikke var prega av en ideologisk konflikt, men snarere motsetninger av mer personlig art og derav maktkampen og stridighetene som oppsto. Se Joseph Nyomarkay, *Charisma and factionalism in the Nazi Party* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1967).
[331] Copsey, *Contemporary British Fascism*, 33-34. Se også "Andrew Brons: the genteel face of neo-fascism", *The Guardian*, Oppdatert 8.6.2013 http://www.theguardian.com/politics/2009/jun/08/european-elections-bnp Oppsøkt 14.10.2013.
[332] Gaddafis *Grønne Bok* blei nøye lest i Political Soldier-miljøet og dets lederskikkelser Nick Griffin og Derek Holland dro i 1988 til Libya i håp om at Gaddafi ville gi økonomiske bidrag til deres Official National Front.
[333] White, "Anti-globalist Resistance Beyond Left and Right," 370-374.

Afrika som et potensielt ressursfelt for et nytt, selvforsynt Europa uavhengig fra de to stormaktene USA og Sovjetunionen. Ideen om "Eurafrika" stammet fra Salò-republikkens siste leveår.[334] En finner derimot ingen tendenser til slike synspunkt i kildene etter NF og må først og fremst tolke partiets solidaritet med Palestina som et uttrykk for Israel-motstand.

NFs identifisering med tredjeposisjonismen medførte dermed ingen drastisk endring av bevegelsens idégrunnlag, men bærer snarere preg av kontinuitet. De sterke antikapitalistiske strømningene og tilnærminga til Otto Strassers nasjonalsosialisme som utgjorde grunnmuren innen tredjeposisjonismen hadde i alle år vært sentrale i NF. Selv under tida i Nasjonal Ungdomsfylking tidlig på syttitallet lente flere av medlemmene mot de radikale kreftene innen NSDAP og fordømte Hitlers utrenskning av dem i 1934. Skal en forsøke å finne en samlende betegnelse på den norske nynazismens ideologiske uttrykk i vår epoke er det nemlig tankene fra den såkalte venstresida innen NSDAP, og i enda større grad den utviklinga og statusen dens tankegods har fått etter 1945, som peker seg klarest ut. Hoaas' kritikk av kapitalismen og bankenes lånevirksomhet, drømmen om det korporative samfunnet og de sterke sosialradikale tankene NF henta fra Odd Melsom har alle likheter med den radikale nazismen båret fram av blant annet Strasser-brødrene og til dels Joseph Goebbels. Ikke minst er nynazistenes kritikk av Hitlers imperialisme og steget bort fra det radikale NSDAP i høyeste grad i tråd med den motstanden særlig Otto Strasser markerte mot føreren i si tid. Det hele dreier seg om et svært idealistisk syn på en nasjonalsosialisme som grunnet uenigheter innad i NSDAP og en spent utenrikspolitisk situasjon aldri fullt ut blei realisert. Oppmerksomheten rettes nok en gang mot nazismen som en opposisjonsideologi snarere enn en massebevegelse. Motstanden overfor det bestående kommer tydelig fram og jødene som symbolet for establishmentet må derfor ses i en slik sammenheng.

Dette tilfellet av ideologisk utforsking vitner samtidig om et nynazistmiljø stadig på leting etter måter å presentere sitt tankegods på. NF-kjernen var åpen for nye impulser fra sine utenlandske kontakter, hvilket tredjeposisjonismen er nok et eksempel på. Samtidig må det understrekes at ved å søke mot nettopp denne retninga innen åttitallets nynazisme forble nordmennene like fullt tro mot de nasjonalsosialistiske verdiene de i alle år hadde holdt kjære.

[334] Griffin, "Interregnum or endgame? The radical right in the ‘post-fascist’ era," 166-167.

5.4 Sammenfatning: Nye impulser, gamle tanker

NF levde lengre som Nasjonalt Folkeparti (1980-1991) enn under Norsk Front-navnet. Aktivitetsnivået nådde derimot aldri samme høyder som på syttitallet, noe som åpna både for å vie mer tid til ideologisk skolering samtidig som en blei mer rastløs og på søken etter nye veier hva ideologi og strategi angikk. Fasinasjonen for tredjeposisjonismen og arbeidet med å bygge opp en armé av voldelige skinheads var de klareste resultatene av en slik situasjon.

Tredjeposisjonismen forble ved første øyekast et kosmetisk verktøy i forsøket på å avnazifisere partiet. Rasismen, antikommunismen, antiliberalismen og drømmen om det nasjonale, sosiale og korporative samfunnet var hele tida de bærende ideene. Tankegodset fra den britiske tredjeposisjonismen gikk hånd i hånd med mange av de ideene som hadde prega partiet fra oppstarten av: Den tyskinspirerte antikapitalismen og den sosialistiske arven etter Odd Melsom lot seg lett inkorporere i det som skulle være morgendagens ideologi. Solidaritet med den palestinske motstandskampen, først og fremst et uttrykk for ledelsens antisemittisme, passa også godt inn i den nye doktrinen som var på fremmarsj i Storbritannia og andre steder i Europa. Det var nye ord, men innholdet var stort sett det samme ved starten av åttitallet som det hadde vært på syttitallet. Den mer radikale tredjeposisjonismen, som for Nick Griffin og andre utbrytere fra National Front skulle utvikle seg til å bli The International Third Position og seinere retninga kjent som "nasjonalanarkisme", kom ikke i gang før siste halvdel av åttitallet da Nasjonalt Folkeparti var lite annet enn en postboksadresse.

Vi skal derimot ikke avskrive tredjeposisjonismen så raskt. NFs identifisering med denne retninga er et tydelig tegn på det en kan beskrive som etterkrigsfascismens evige evne og behov til å gjenskape seg selv og tilpasse seg samtida. NF tok ikke lange steg bort fra nazismen, men var likevel åpen for nye impulser og ivrige etter å definere si ideologiske linje. Videre har dette kapittelet vist at tross partiets fasinasjon for den norske, nasjonalsosialistiske tradisjonen (nostalgisk fascisme), var bevegelsen i alle sine år internasjonalt orientert. Ideologi og strategi blei importert først og fremst fra Storbritannia, men føyer seg inn i et bredere bilde av en verdensomspennende nyfascistisk bevegelse hvis utseende og sammensetning er like mangfoldig som den kan virke uoversiktlig.

Lefling med tredjeposisjonistisk ideologi innbar derimot intet avkall på NS-ideene og den tyske nazismens rasisme for NFs del. Den vitenskapelig begrunna rasismen, som den britiske Political Soldier-kretsen tonte ned til fordel for "etnopluralisme", sto urokkelig hos de norske nynazistene. Som kjent blei innvandrere og deres institusjoner stadig offer for NFs

bombetrusler og -attentater på midten av åttitallet. Ml-bevegelsen, hvis omfang hadde blitt betydelig mindre de siste åra, blei med tida en sekundær fiende for nynazistene.

Fortida i *Folk og Land*, og forestillinga om at tidligere NS-medlemmer var NFs viktigste støttespillere, tok partiledelsen aldri avskjed med. De gjentatte forsøkene på å ta avstand fra nazismen blir nærmest parodiske om en tar partiets øvrige uttrykk i betraktning. En kan spørre seg om Blücher og hans nærmeste var mer enn tilfreds med å bli kalt nazister og satt i bås med både NS og Wehrmacht. Fra nevekamper med ml-ere på Blindern til unge, militante skinheads på åttitallet opprettholdt NF hele tida en profil som provoserende og farlig. Partiets visuelle profil var like slagkraftig som dets medlemmer, med bruk av runer og ulike typer kors både i sine aviser og plakater. Dette karismatiske uttrykket var ikke bare et kjennetegn for Mussolinis og Hitlers massebevegelser, men er et trekk som også etterkrigstidas nynazister har videreført. Selv om Erik Blücher ikke kan sies å ha bygd opp noen nevneverdig førerkult rundt sin egen person var han likevel en ubestridt lederskikkelse i miljøet, selv etter han gikk av som formann for partiet.

Samtidig var ikke NF fritt for ideologiske uenigheter. Slett ikke alle medlemmene var fornøyde med den nazistiske linja som hele tida skulle definere partiet. Mange NF-medlemmer var først og fremst innvandringsmotstandere og utvikla en rasisme fundert i xenofobi snarere enn en nazistisk verdensanskuelse. Spenninga mellom innvandringsmotstand og nazisme var på den ene sida en konflikt med utspring i partiets strategiske valg samtidig som den hadde et dypere, ideologisk preg. For Blücher, Hoaas, Hadland med flere var kampen mot farga innvandrere kun ett ledd i en omfattende kamp for bevarelsen av det raserene, norske folk, en kamp som også blei reist mot den jødiske kapitalismen, kommunismen og hele den bestående eliten som aktivt kjempa mot nordmennenes ønske om å løsrive seg fra en stadig mer globalisert verden.

6 Konklusjon

Den første bølgen norsk nynazisme var prega av ønsket om å presentere tradisjonelle nazistiske tanker i ei moderne innpakning. Denne oppgaven har lagt vekt på at tross påstandene, og for enkelte målet, om å være en bevegelse fri for merkelapper som fascisme og nazisme satt kretsen rundt Norsk Front fast i en nazistisk tradisjon fra mellomkrigstida. Forsøkene på å bli et reelt politisk alternativ blei stadig begrensa av miljøets tilsynelatende manglende evne til virkelig å ta steget bort fra nazismen og det stigma den har ført med seg i den norske etterkrigstida. Det er derimot ikke utenkelig at den nazistiske ideologien sto så sterkt hos ledende NFere at distanseringa som blei foretatt var det lengste en var villig til å gå. Enkelte, som Olav Hoaas og Erik Blücher, framstår som oppriktige, hengivne nasjonalsosialister om en ser bak de overfladiske forsøkene på å presentere seg som noe annet.

Arbeidet med oppgaven har vist at på visse, spesifikke punkter kan en peke på en klar ideologisk sammenheng mellom Nasjonal Samling og den første bølgen norsk nynazisme. Det var nemlig ingen selvfølge at bevegelsen skulle se til Quisling og NS i utviklinga av si ideologiske linje. I de tidlige år, da nynazistene var tilknytta *Folk og Land*, var det ingen betydelig NS-inspirasjon å spore. Snarere blei det gjort et poeng ut av å stå på egne bein og søke tilknytning til andre nynazistiske grupperinger i utlandet. Enda viktigere er det å understreke at kun når det kommer til de helt konkrete tilnærmingene til korporativisme og samfunnssolidaritet kan en uten videre spore åpenlys inspirasjon fra NS. Her siktes det til ideen om et næringsting, det særskilte fokuset på arbeidernes innflytelse på arbeidsplassen og inspirasjonen nynazistene fant i Quisling og Melsoms ideer om det framtidige norske samfunnet, fritt for klasselinjer og materialismens dominans. Omfavnelsen av disse NS-tankene, som først gjør seg synlig i bevegelsens aviser siste halvdel av syttitallet, har blitt ansett som et taktisk trekk så vel som et ideologisk med den hensikt å generere oppslutning for NF blant tidligere NS-medlemmer. Det finnes selvsagt mer generelle sammentreff mellom nynazistenes tankegods og NS, men her er nynazistenes uttrykk så bredt og uspesifisert at disse må regnes som mer allment nasjonalsosialistiske.

Utover de ovennevnte, mer spesifikke, NS-referansene var det først og fremst en tysk, og i etterkrigstidas lys universell, nazisme den yngre generasjonen bygde på. Forkjærligheten for den radikale, antikapitalistiske og rasistiske forestillinga om en universell etterkrigsnazisme var først og fremst den som la føringene for den ideologiske utviklinga de omtrent tjue åra bevegelsen var aktiv. Utover på åttitallet kan man derimot spore en klar

tilnærming til britisk nynazisme både på det generelle ideologiske planet i form av tredjeposisjonisme og fasinasjonen for den nynazistiske tolkninga av skinheadbevegelsen. Spriket mellom den øldrikkende, snauklipte pøbelarmeen NF oppretta på åttitallet og NS' idealer om sunn, norsk ungdom før og under okkupasjonen er verdt å merke seg.

Denne oppgaven er det første forsøket på å gå i dybden på de ideologiske utviklingene i denne epoken norsk nynazisme. Fra tidligere er kun Espen Olavsson Hårseths studie av *Folk og Land* og Nasjonal Ungdomsfylking fram til 1975 å nevne. Med Hårseth deler jeg konklusjonen om at nynazistene i NUF-perioden var lite inspirert av Nasjonal Samling og har supplert hans funn ved å gå nærmere inn på detaljene tilknytta det Bjørn Østring i si tid omtalte som nynazistenes "tyske linje". Tilfellene av pangermanisme og SS-ideologi er lite overraskende, men like fullt elementer som mangler fra Hårseths fremstilling. Jeg har også forsøkt å gjøre et poeng ut av at NUF, i likhet med dens etterfølger NF, ikke var prega av noen enhetlig ideologisk linje.

Konsekvensen av en manglende, systematisk undersøkelse av denne nynazistbølgens idéutvikling har vært at en har sittet igjen med et overfladisk og lite velbegrunna bilde av miljøet. Det har blitt registrert at bevegelsen var rasistisk og nazistisk, uten noen nærmere presisering. Det er her verdt å påpeke at Per Bangsunds bok *Arvtakerne* har lagt betydelige føringer for etterfølgende fremstillinger av miljøet. Som nevnt helt innledningsvis har mesteparten av nyere litteratur omkring emnet i all hovedsak basert seg på Bangsunds funn.[335] I oversiktsverk og mer journalistiske, allmenne beretninger er dette muligens tilstrekkelig, men fra et historiefaglig ståsted melder ønsket om mer grundig forskning seg. Det er mitt ydmyke ønske at denne oppgaven bidrar til å supplere, og på visse punkter nyansere og korrigere, bildet av denne bølgen nynazisme i Norge.

Ved siden av å belyse den ideologiske sammenhengen mellom Nasjonal Samling og det første betydelige tilfellet av en norsk nynazistbevegelse har mitt prosjekt vist at kretsen rundt Norsk Front var drevet av mer enn rasisme og fremmedhat. Særlig sterke var de antikapitalistiske følelsene og kravet om et oppgjør med det materialistiske livssynet som dominerte den vestlige verden. Det herska også klare oppfatninger om hvordan det norske samfunnet måtte innrettes, og lederskikkelsene henta i den sammenheng inspirasjon fra Odd Melsom og Vidkun Quisling så vel som Otto Strasser og britiske tredjeposisjonister i samtida.

[335] Fangen, *En bok om nynazister*; Lodenius og Larsson, *Extremhögern*; Lunde, *Aller ytterst*. Verken Fangen eller Lunde har gjort egen forskning på norsk nynazisme i perioden denne oppgaven tar for seg. I sine skildringer av perioden lener begge seg nærmest utelukkende på Bangsund. Riktig nok er det nittitallet og tida etter 2000 som er tema for deres arbeid. Lodenius og Larsson er noe mer nøye og selvstendige i sitt arbeid, men bygger like fullt i stor grad på Bangsund når det kommer til den norske nynazismen i perioden.

Særlig i et norsk, komparativt perspektiv er dette interessant da den norske nynazismens utvikling på nittitallet og videre i stor grad kjennetegnes av voldelig, rastløs pøbelungdom som så sine omgivelser trua av farga, fremmedkulturell innvandring utelukkende.

Deres forgjengere på syttitallet følte seg derimot fanga i mer komplekse omgivelser der de moderne utviklinger som følge av fremskrittstro, globalisering og kapitalisme hadde revet løs individet fra en hver historisk, kulturell og biologisk grunn og kastet det ut i en verden der "normalisering av det abnormale"[336] var normen. De norske nynazistene anså seg som en del av en motbevegelse som måtte bekjempe samfunnsutviklingene de var vitne til. Om en utenfra oppfatter bevegelsen, med sitt avleggse tankegods, som en anakronisme i sytti- og åttitallets omgivelser var det nynazistenes forståelse at et parti som NF var mer aktuelt og nødvendig enn noen gang.

En kommer sjelden over særlig originalt tankegods i studiet av denne epoken. Enten inspirasjonen kom fra hjemlige kilder i NS; fra selve symbolet på nazismen, NSDAP, eller fra kontemporære kampfeller i National Front og øvrige nyfascister i utlandet var det hele tida snakk om plagiat av ideer med dype røtter i andre, mer suksessfulle bevegelser. Når det kom til den norske kulturen nynazistene gjerne ville forsvare, hadde de problemer med å karakterisere denne særlig eksplisitt. Ikke i den minste grad blei det gjort noen forsøk på å produsere egne ideer, til tross for at importen av andres ikke hindra nordmennene i å presentere tankegodset som originalt og eget i sine medlemsblader. Dette er for så vidt ikke særlig oppsiktsvekkende for ytterliggående miljøer sådan. Tron Øgrim uttalte i seinere tid at ideologien den norske ml-bevegelsen spydde ut på syttitallet bare var for "papp" å regne.[337] Originalitet var derimot ikke førsteprioritet for Erik Blücher og hans nynazistskare. NFs formål var viktigere enn dets innhold: Det skulle være et antikommunistisk, antiliberalt og rasistisk parti som tok sikte på både å provosere og fascinere det norske folk. Først etter oppslutninga var sikra kunne de politiske ambisjonene dyrkes. "Det er ikke originale tanker vi kommer med, men vi er det eneste partiet i Norge i dag som setter nasjonalismen i system", sa Blücher til *Aftenposten* i 1978.[338]

Blücher var først og fremst en tilrettelegger når det kom til den ideologiske skoleringa av medlemmene. En av hans fremste oppgaver internt i NF var å forsyne medlemmene med endeløse mengder litteratur i forsøket på å forme den ideologiske basisen en hver slik

[336] Tor Petter Hadland, alias Tor Hovbakken, i første utgave av NF-organet *Attakk*. "Hva er en liberal?", *Attakk* nr. 1, 1976, 5.
[337] Andreas Hompland, Trond Berg Eriksen, og Eivind Tjønneland, *Et lite land i verden*, red. Trond Berg Eriksen og Øystein Sørensen, Norsk idéhistorie, bind 6 (Oslo: Aschehoug, 2003), 156.
[338] "Norsk Front til kamp mot U-hjelp og innvandrere", *Aftenposten* 28.8.1978 Morgenutgaven, 3.

gruppering avhenger av. Denne rollen, ofte begrensa til kun én eller et knippe personer, er et grunnleggende trekk ved alle av etterkrigstidas mange fascistiske miljøer.[339] Det er ikke nødvendigvis snakk om noen førerkult, men organisatorisk er det i det minste mulig å identifisere et klart lederskap hvis intensjoner og ideologiske plassering legger visse føringer på bevegelsens utforming. Dette betyr selvsagt ikke at det ikke eksisterer ideologiske uenigheter innad i miljøene. Som redegjort for i 5.1 "Ideologiske stridigheter" var det flere som stilte seg kritiske til Blücher og ledelsen både hva ideologi og strategi gjaldt, men like fullt blei disse stemmene som regel overdøvet av formannens standhaftighet. Denne mangelen på en konsensus bidrar til at en ideologisk revolusjonering av fascismen er langt unna. Nyfascismens manglende evne til å skape en etterkrigsbevegelse hvis krefter kan måle seg med Hitler og Mussolinis er i følge Roger Griffin et klart tegn på en "kronisk strukturell svakhet" som må ses i sammenheng med grupperingenes marginale omfang hva medlemmer og oppslutning angår.[340] Norsk Front var selvsagt intet unntak som med sine knappe par hundre medlemmer hele tida var styrt av en kjerne på drøye ti dedikerte individer.

I fortsettelsen av dette vil det være nyttig å se den sviktende oppslutninga og mangelen på fremgang nettopp i lys av det ovennevnte fraværet av ideologisk homogenitet. Stadig stridigheter, enten innad i nynazistmiljøet eller med de organiserte NS-medlemmene, krevde både tid og krefter av lederskikkelsene og bidro til å opprettholde en usikker og anspent stemning innad. Her kan en trekke paralleller til National Front som på bakgrunn av splittelse grunnet uenigheter rundt ideologi og strategi ved overgangen til åttitallet. Tilsvarende mangel på konsensus kan en spore i Sverige, der nynazistmiljøet i samme periode var delt i flere partier og grupperinger: Det erklærte nazistiske partiet Nordiska Rikspartiet, Per Engdahls fascistisk-korporativistiske Nysvenska Rörslen, det gamle høyreradikale Sveriges Nationella Förbund og det fortrinnsvis rasistiske og innvandringsfiendtlige Bevara Sverige Svenskt utgjorde de største organisasjonene. I motsetning til sine svenske naboer klarte med andre ord Blücher å holde landets nynazistmiljø samla i én blokk, men møtte dermed stadig på nye utfordringer i kampen om en forent bevegelse.

Norsk-svenske nynazistbånd har ikke blitt diskutert nevneverdig i denne oppgaven. Dette til forskjell fra tidligere fremstillinger av Norsk Front-bevegelsen som har trukket fram nettopp denne kontakten i beskrivelsen av miljøet.[341] Min konklusjon er derimot at denne

[339] Griffin, *The Nature of Fascism*, 170.
[340] Ibid.
[341] Tor Petter Hadland og hans hustru Bitten C. Lunde bodde lenge i Sverige. Det samme skulle Erik Blücher gjøre seinere på åttitallet. I denne perioden hadde nordmennene særlig kontakt med Bevara Sverige Svenskt, en organisasjon som til en viss grad framstår inspirert av norske NF. Stasjonert i Sverige grunnla Blücher *Nordic*

kontakten i all hovedsak var av organisatorisk og personlig art og i liten grad influerte den ideologiske utviklinga av den norske nynazismen. Et mulig unntak er Per Engdahls korporative fascisme, hvis influenser på NUF har blitt trukket fram i ovenstående kapitler. Nordmennenes formål med å knytte bånd til Sverige synes først og fremst å ha vært å utvide kontaktnettet sitt, uavhengig av ideologiske uenigheter og lignende. NF var sådan i kontakt med samtlige av de fire ovennevnte svenske organisasjonene. Nordmennenes motvilje til å legge seg på en utilslørt nazistisk linje førte til tider til gnisninger med Nordiska Rikspartiet som ikke ville ha noe med nordmennene å gjøre. I følge Tor Petter Hadland var Oredsson lite interessert i samarbeid så lenge nordmennene ikke erklærte si beundring for Hitler og offentlig tok nazismen til sitt hjerte.[342]

Tilsynelatende blei det ikke dyrka noen kulturell eller etnisk brorskap mellom de skandinaviske nasjonene eller folkeslaga utover den grovt skisserte "nordiske folkestammen". Det er min konklusjon at kontakten de norske nynazistene hadde med svenske fascister og nynazister i svært liten grad hadde implikasjoner for den ideologiske utviklinga i Norge utover det som allerede er omtalt. Derimot har det blitt antyda at Blücher mot slutten av åttitallet hadde en vesentlig innflytelse på den svenske nynazismens ideologiske og utvikling og øvrige utforming.[343] Men det er en helt annen sak.

Over de neste sidene vil jeg for ordens skyld oppsummere svarene jeg har funnet på oppgavens problemstillinger.

6.1 NS-ideologiens betydning for bevegelsen

Nasjonal Samlings innflytelse på denne nynazistbevegelsen fikk sitt mest eksplisitte uttrykk i nynazistenes omfavnelse av korporativismens prinsipper, både hva samfunns- og arbeidslivsorganisering gjelder. Drømmen om et næringsting som skulle gi landet et fagstyre er direkte pek til NS' program og Quislings mistro til partipolitikken. Ved å anvende nettopp uttrykket "næringsting" la Norsk Front seg så tett opp mot Quisling og NS at koblinga må anses som tilsikta fra nynazistenes side. I sitt syn på arbeidslivets organisering fant NF inspirasjon hos Odd Melsom, en av de mest sentrale skikkelsene i den sosialradikale delen av

---

Order, et tidsskrift via arbeidet med å samle nordiske, men også øvrige europeiske nynazister. Her fortsatte Blücher å dyrke Political Soldier-idealet han hadde blitt eksponert for i England. Se Lodenius og Larsson, *Extremhögern*, 221-243, 283-293.

[342] Brev fra Tor Petter Hadland til Kjetil Blich Schreiner 27.11.1979. PA 1267 Bjørn Østring. Eske: Fp – Norges Nasjonal-Socialistiske Arbeiderparti (NNSAP), Germanske SS og Nynazisme. Mappe: 0009 Odd Isachsen.

[343] Lodenius og Larsson, *Extremhögern*, 283-293.

NS, som kjempa for arbeidernes rettigheter og innflytelse på arbeidsplassen. Kjernen i NF, som mange var sporveisansatte, postbud og industriarbeidere, tok til seg ideene deres tidligere redaksjonskollega Melsom hadde kjempa for i si tid i det kommissariske LO. Nynazistenes antikapitalisme, som særlig var fundert i en markant motstand mot kapitaleiernes makt, fikk et konkret uttrykk i partiets visjoner om et samfunn fritt for arbeidskonflikter og klassekamp. Særlig de demokratiske elementene (valgt arbeiderrepresentasjon) og tankene om betydelig arbeiderinnflytelse peker klart i retning Melsom og arbeidet som blei lagt ned i utforminga av den tenkte Arbeidets lov under okkupasjonen. Arven fra Melsom og NS blei dermed et nyttig ideologisk våpen i kampen mot venstresidas posisjon innen fagbevegelsen på syttitallet.

Studien av de ideologiske utviklingene har likevel vist at bevegelsen ikke var eksklusivt bundet til noen særskilt norsk nasjonalsosialistisk tradisjon, selv om denne tidvis fikk betydelig utslag i utvikling av en ideologisk plattform for nynazistene. Ofte fikk ideologien like fullt et overfladisk uttrykk i NFs partiaviser, og tankegodset som blei presentert for medlemsskaren står vel så nærme en tysk, eller i etterkrigstidas sammenheng universell, nazistisk tradisjon. Antikommunisme, motstand mot den "jødisk kapitalismen", kritikk av parlamentarismen og kampen for en selvstendig nasjon bygget på et biologisk definert folkefellesskap fritt for klassemotsetninger er grunnverdiene i nasjonalsosialismen. Disse komponentenes uttrykk hos NF har vel så mye til felles med den tyske nazismen som med NS' ideologi. Som det kommer fram av Olav Hoaas' tekster framstår Gottfried Feder og Dietrich Eckart som særlige inspirasjonskilder for hans antikapitalistiske bidrag til NF-avisene. NS-influensene var tilsynelatende ikke de primære for lektoren.

Det finnes en felles grunn mellom de importerte tankene fra det radikale NSDAP og Odd Melsoms innvirkning på Norsk Front. Det var arbeiderne som sto i fokus, ikke bare i økonomien, men for landets framtid i en større skala. Den ærlige arbeideren blei hevet fram som selve nøkkelen i det nasjonalsosialistiske samfunnet av Odd Melsom så vel som Strasser-brødrene som talte NSDAPs sak i det industrialiserte Nord-Tyskland på tjuetallet. Det skulle kjempes for arbeidernes rettigheter og innflytelse og en la særlig vekt på et oppgjør med kapitalismen og materialismens antisolidariske og folkesplittende tendenser. Skal en plassere de norske nynazistene i et spesifikt hjørne av den nasjonalsosialistiske ideologi er det på dens venstre side de ser ut til å ha funnet sin plass. Dette var for øvrig en tilbakevendende tendens blant sytti- og åttiåras nynazister både i Europa og USA, som her fant en mer radikal og propagandistisk nazisme med et mye tydeligere uttrykk for antiestablishmentholdninger enn hva Hitlers nazisme er blitt kjennetegna som i ettertida.

Den aktuelle problemstillinga har først og fremst tatt for seg nynazistenes bevisste forhold til NS-politikken. Hele tida har det blitt tatt utgangspunkt i hvor vidt nynazistene søkte å identifisere seg med NS. Et par ord bør derimot sies om de utilsikta koblingene mellom Norges nye og gamle nazister.

På et generelt plan må kunne si at NF-bevegelsen framstår som det første nevneverdige forsøket etter 1945 på å organisere en bevegelse fundert på nasjonalsosialisme her til lands. Miljøet var også nærere tilknytta nasjonalsosialismen som politisk ideologi enn dens etterkommere på nittitallet. Ved NFs undergang på tampen av åttitallet skulle nynazisme her til lands utvikle seg, eller nærmere sagt begrense seg, til å være lite annet enn en voldsforherligende, rasistisk subkultur. Den norske nynazismen på nittitallet og fram mot århundreskiftet har lite å gjøre med den ideologien NF bygde på utover sitt innvandrerhat. I et slikt perspektiv står denne epoken innen norsk nynazisme klart nærmere NS ideologisk sett enn hva noen andre miljøer i ettertid har gjort.

I fortsettelsen av dette er nynazistenes forhold til nasjonalismen verdt å merke seg. Om resultatet av EF-avstemninga i 1972 ga et glimt av håp om at nasjonalfølelsen sto sterkt i den norske befolkningen, hadde nynazistene en lang vei å gå om de skulle klare å gjøre norsk nasjonalisme til sitt domene.[344] Tidligere i oppgaven har nasjonalismens rolle i kampen for parlamentarisme og dens posisjon i det norske venstre blitt nevnt i denne sammenheng. Under, og etter, okkupasjonen blei selvsagt motstandsbevegelsens kamp mot nettopp nazismen enda et symbol på norsk nasjonalisme, som i folks øyne hadde lite med Nasjonal Samling å gjøre. De norske nynazistene hadde dermed, noe ufrivillig i dette tilfellet, mye til felles med NS' forgjeves forsøk i trettiåra på å kapre nasjonalismen som politisk våpen. Her, i framveksten av den norske nasjonalismen, ligger kanskje ett av svarene på hvorfor fascistisk nasjonalisme har hatt liten suksess i Norge, uten at denne oppgaven på noen som helst måte rommer noen videre utforsking av dette spørsmålet.

6.2 Forholdet mellom nynazistene og Folk og Land/INO etter 1975

På offisielle hold var forholdet mellom nynazistene og deres tidligere tilholdssted *Folk og Land* kjølig etter redaksjonsskiftet i avisa sommeren 1975. INO og avisas misnøye med

[344] Espen O. Hårseth understreker at både blant de eldre i *Folk og Land* og hos NUF blei resultatet av EF-avstemninga mottatt med jubel. En så folkets svar som et tegn på av nasjonale følelser sto sterkt samtidig som en så positivt på at folket hadde gått i mot politikerne. Hårseth, "Folk og Land 1967-75," 48-60.

Nasjonal Ungdomsfylkings opptredener i media særlig i 1974 og påfølgende negative reaksjoner fra offentligheten førte til at NS-veteranene så seg nødt til å ta avstand fra "den nye nasjonale bevegelse". Ved opprettelsen av Norsk Front gjorde INO det klart at verken organisasjonen eller avisa *Folk og Land* hadde noe å gjøre med nynazistene over hodet og den nyinnsatte redaksjonen nekta å la ungdommen komme på trykk.

Den optimistiske NF-ledelsen tok ikke bruddet særlig tungt den første tida etter partidannelsen. De tidligere NS-medlemmene hadde vist liten interesse for å støtte kampen for et nytt politisk parti bygget på nasjonalsosialistiske tanker. Oppreisning, i økonomisk og sosial forstand, var på agendaen for de aldrende nazistene hva kampsaker gjaldt. Erik Blücher og hans skare av nyfrelste nasjonalister virka ved midten av syttitallet overbeviste om at å skaffe oppslutning om NF på ingen måte skulle by på problemer. Tida var overmoden for et norsk parti som tok opp kampen mot kommunisme, globalisering og ikke minst fremmedkulturell innvandring.

Jeg har derimot påpekt at det ikke gikk lange tida før NF tok initiativ til å samarbeide med de organiserte NS-veteranene rundt INO og *Folk og Land*. Dette kommer fram av brev blant annet Blücher og Hadland sendte til avisas redaksjonsmedlemmer. Nå fullt innforstått med NFs marginale appell og sviktende rekruttering mente partiledelsen at de få aktive "nasjonalsinnede" personene her til lands var nødt til å overkomme mindre uenigheter og samles om de grunnverdiene de alle hadde til felles. Nynazisten Erik Rune Hansen påsto i denne sammenheng at NF i betydelig større grad enn INO og *Folk og Land* førte NS' ideologiske arv videre.

De eksplisitte tilnærmingene til NS' tankegods en oppdager i nynazistenes publikasjoner og partiprogram fra 1976 og over til åttitallet kan derfor ses som et kalkulert, strategisk valg med mål om å tiltrekke seg tidligere NS-medlemmer. Disse framsto for NF som de mest potensielle støttespillerne i kampen om partiets godkjennelse. Dermed skulle NFs ideologiske tekster og partiprogram fylles med klare referanser til Quislings korporativisme og Melsoms tanker om arbeidslivets organisering. NS-symbolikk og propagandamateriell dukka opp i partiavisene på åttitallet. Nynazistenes aktivitet i *Folk og Land* og NUF fram mot sommeren 1975 vitner ikke om noen tilsvarende fasinasjon for NS. Som omtalt i oppgavens andre kapittel var de yngre på den tida mer opptatt av rasevitenskap og SS-ideologi.

Odd Melsom støtta Blücher og NF fram til sin død i 1978. Om ikke som aktivt medlem av NF var han i det minste en sympatisør og viktig støttespiller. Han var først og

fremst engasjert i arbeidet med å formidle sin historie fra tida før og under okkupasjonen, men tok like fullt til orde for at NF skulle overta *Folk og Land* og drive den videre. Også NS-veteran Orvar Sæther var aktiv i nynazistenes rekker på lik linje med enkelte andre NS-medlemmer og tidligere frontkjempere.

NFs invitasjon til nærmere samarbeid med INO og *Folk og Land* møtte døve ører. Inn mot åttitallet og helt fram til nedleggelsen i 2003 skulle *Folk og Land* preges av artikler om INOs arbeid med okkupasjonshistorien, uten noen velvilje overfor nynazistene å spore. Bjørn Østring, den mest sentrale initiativtakeren i redaksjonsarbeidet de neste tiåra, sørga for at innlegg som uttrykte beundring for Hitler blei nedtont, i arbeidet med å fremme forestillinga om det nasjonalsinnede NS som hadde handlet etter Norges beste interesser i 1940.[345]

6.3 Spenninga mellom nazisme og nynazisme, og øvrige ideologiske trekk

Det er vanskelig å registrere noe åpenbart samspill mellom de tankene som åpenbart hadde opprinnelse i mellomkrigstidas nazisme og det som var resultater av influenser nordmennene blei eksponert for gjennom kontemporære meningsfeller i utlandet. Til tider framstår de to strømningene av inspirasjon isolert fra hverandre, i det minste ut fra hva en kan konstatere gjennom å analysere kildene dette prosjektet har tatt utgangspunkt i. Dette delte uttrykket er først og fremst en konsekvens av fraværet av ideologisk homogenitet innad i bevegelsen.

Felles for de tradisjonelle og de nye nazistiske tankene miljøet bygde på var derimot dyrkelsen av nazismen som en revolusjonær opposisjonsideologi. Helt konkret, hva opponering gjelder, gjennom det en kommuniserer ved å omfavne nazisme i et etterkrigssamfunn der ideologien provoserer og vekker avsky i så stor grad som den har gjort, og gjør, i Norge. Allerede på dette stadiet signaliserer man at en ønsker å bryte samfunnets tabuer og opponere mot de bestående politiske, sosiale og moralske normer. Okkupasjonstida tatt i betraktning er nynazismen særlig provoserende i Norge sammenligna med flere andre land, for eksempel Sverige, hvis historie ikke er like umiddelbart knytta til nazisme innenfor egne grenser.

Mer interessant er riktig nok de norske nynazistenes tiltrekning mot de radikale og antikapitalistiske sidene ved nazismen. Dette blir særlig tydelig siste halvdel av syttitallet i det Norsk Fronts ideologiske plattform formuleres. Fram mot, og utover på, åttitallet var den

[345] Ibid., 100-102.

norske nynazismen gjennomgående establishmentkritisk og i det minste retorisk sett revolusjonær. Den revolusjonære retorikken var ikke utprega voldelig, men derimot mer vag i spørsmålet om hvordan samfunnsomveltninga skulle gjennomføres. Det blei talt om en ny "folkebevegelse" og en skulle utfordre parlamentarismens korrupte og klassefavoriserende (og -opprettholdende) partisystem. Antikapitalistiske tanker fra det tidlige NSDAP dannet grunnlaget for nynazistenes oppgjør med den mektige storfinans og kravet om et brudd med det materialistiske livssyn som regjerte i befolkningen. "Nasjonalrevolusjonær" var ofte Erik Blüchers måte å beskrive sin bevegelse på, og tydeliggjør nødvendigheten en ny orden i asken av det bestående samfunn. På åttitallet, da NF lot seg fascinere av den britiske tredjeposisjonismen, var det også en revolusjonær retorikk som lå til grunn for oppofrelsen for "den nasjonale kamp" på veien mot en ny orden. Ved å fokusere på disse sidene av det norske nynazistmiljøet kommer sammenhengen mellom gammel og ny nazisme tydeligere fram.

I alle år var det politikken som sto sentralt i miljøet vi her har tatt for oss. Mangel på offentlig godkjennelse til tross: Norsk Front, seinere som Nasjonalt Folkeparti, blei drevet som et politisk parti i alle år. Partiets ytringer var tett knytta opp mot rikspolitikken og fikk sine utslag i miljøets stadige konkrete (men like fullt ufullstendige) utgreiinger og planer om samfunnet og statsstyrets utforming. I partiavisene finner en utover dette sterke meninger om utenrikspolitikk, arbeidsorganisering og selvsagt innvandringspolitikk. Dette tydeliggjør i første rekke ambisjonene og intensjonene pådriverne hadde.

De norske nynazistene la seg med dette tett opp mot sine idoler fra mellomkrigstida. Om NF hadde et uttalt ønske om å legge seg opp mot britiske National Front framstår nynazistene vel så opphengt i å emulere de opprinnelige fascistpartiene fra tjue- og trettitallet. Isolert fra den mer dagsaktuelle innvandrerhetsen framstår Hoaas' artikler og hefter om renteslaveri og laugsorganisering som dokumenter fra tjueårene. Deler av NFs partiprogram likeså. Bevegelsen får dermed et noe anakronistisk preg over seg og merkelappene nostalgisk og mimetisk fascisme er treffende.

Også i etterkrigsfascismens landskap framstår denne bølgen norsk nynazisme lite moderne og nyskapende. Valget om å forme bevegelsen som et parti vitner om et syn på denne organisasjonsformen som det mest potente alternativet med tanke på å oppnå politisk innflytelse. Nynazistene ønsket synlige og snarlige resultater av sitt arbeid. Andre steder på det europeiske kontinentet var oppfatningene en annen: En skulle kjempe "kampen om ideene" og var tiltrukket av Antonio Gramscis teori om kulturell hegemoni hvilket ga utslag i arbeidet med å definere en verdensanskuelse med utgangspunkt i europeisk kultur snarere enn

forsøk på å tre inn i politiske organer. Tenketanken GRECE[346] trekkes ofte fram når en skal eksemplifisere nyfascismens hang siden slutten av sekstitallet til å bevege seg mot ideenes domene framfor politikkens. Sentralt innen det såkalte *Nouvelle Droite* har dermed vært arbeidet med å definere den europeiske kultur og identitet. Roger Griffins betegnelse av nyfascismen som "metapolitisk" viser til nettopp denne trenden.[347] Mens denne dragninga bort fra politikken først og fremst har en politiskfilosofisk forklaring, jfr. Gramscis teori om kulturens herredømme i samfunnet, kan en også ane et element av pragmatisme her, da en erkjenner begrensningene et ytterliggående parti står overfor.

Blant de norske nynazistene sto optimismen derimot sterkt. Pådriverne var unge og uten tidligere politiske erfaringer eller nederlag. Enda viktigere: De sto i spissen for en bevegelse som var den første av sitt slag i Norge på tampen av sekstitallet. Når Blücher retta oppmerksomheten mot ideologi var dette derfor direkte kobla til utforminga av det politiske partiet Norsk Front. Blendet av både National Fronts plutselige (men likevel kortvarige) suksess i britiske parlamentsvalg og deres egen fasinasjon for NS så vel som den tyske nazismen, henga de unge nordmennene til kampen for et parti tufta på det som i bunn og grunn var tradisjonell nazisme.

Som diskutert i kapittel tre hadde antisemittismen en betydelig rolle særlig i NF-ledelsens verdensanskuelse. Her var det ingen problemer å flette sammen de grunnleggende forestillingene om jøder nynazistene hadde fra de tyske nazistene og antisemittismens uttrykk i syttiåra. Denne oppgaven har vist at amerikaneren William Pierce hadde en stor innflytelse på de norske nynazistenes bilde av den antisemittiske konspirasjonsteorien (ZOG) og pekt på flere tilfeller der Norsk Front oversatte og publiserte Pierces litteratur. En tidligere masteroppgave i historie har kun klart å finne spor for det forfatteren mener en indirekte kobling mellom Pierces verker og norske nynazister.[348] Det er derimot ingen tvil at kontakten på alle måter var direkte.

Gjennom vesttyske Jürgen Rieger, en sentral skikkelse innen den tyske nynazismen i flere tiår, blei raselære forsøkt gjort moderne og relevant igjen. Rieger var aktiv i flere tidsskrifter og miljøer dedikert til å vedlikeholde det tidlige nittenhundretallets rasevitenskap etter Det tredje rikets undergang. Ved opprettelsen av Norsk Front hadde Blücher allerede oversatt og publisert et skrift av Rieger som i høyeste grad skulle forme nordmannens rasisme

[346] *Groupement de recherche et d'études pour la civilisation européenne*, ("Studie- og forskningsgruppe for den europeiske sivilisasjon") grunnlagt i Frankrike 1968 av Alain de Benoist.
[347] Om Nouvelle Droite og den europeiske nyfascismens kamp om ideene, se særlig Griffin, "Europe for the Europeans: Fascist Myths of the European New Order 1922-1992."
[348] Øimoen, "Nynazisme i Norge og Sverige."

i alle år. *Rase: Det store grunnproblem* bygger i høy grad på de fremstillinger Hans F. K. Günther gjorde i mellomkrigstida og som skulle danne store deler av grunnlaget for den tyske nazismens rasepolitikk.[349]

Som allerede nevnt i denne konklusjonen mislyktes NF å emulere sitt forbilde National Front i betydelig grad, selv om en finner flere sammenhenger mellom metodene de norske nynazistene forsøkte å arbeide etter og britenes taktikk. John Tyndall tviholdt på rasismen og fremmedhatet, men klarte å legge fra seg nazismens totale verdensanskuelse og øvrig propaganda, om så kun i offentligheten. Ved å holde seg til én sak framsto hans parti mer realpolitisk og mindre definert av en ledelses overdådige forestillinger om en ny verdensorden enn hva en kan si om de norske nynazistene. Enda viktigere: Tyndall klarte, i det minste for en kort periode, å fremstille sitt parti som aktuelt og uunnværlig ved å gjøre innvandringsmotstanden til deres domene. De sosiale, kulturelle og politiske forholdene i de tidlige syttiåras Storbritannia lå til rette for Tyndalls National Front, selv om valgsystemet ikke gjorde det. På andre sida av Nordsjøen hadde Norsk Front et bedre utgangspunkt i et parlamentarisk system som i større grad åpner for småpartier. Men innvandringen fra andre verdensdeler var på langt nær så omfattende i Norge som i Storbritannia og innvandringsfiendtligheten National Front bygde på eksisterte ikke i samme skala her til lands.

Ved å trekke mot tredjeposisjonismen tok NF-bevegelsen tilsynelatende det lengste steget i retning av ei moderne tolkning av fascistisk ideologi.[350] Men selv om en her tydelig ser hvordan Blücher og hans nærmeste søkte mot nye, alternative ideologiske impulser forble nynazistene tro mot de nazistiske grunnverdiene de bygd på siden slutten av sekstitallet. For de norske nynazistenes del tok denne tidlige, underutvikla formen for tredjeposisjonisme utgangspunkt i mange av de radikale tankene bevegelsen allerede hadde henta fra en skikkelse som Otto Strasser og satt antikapitalismen som prega det tidlige NSDAP inn i ei samtid der særlig motstanden mot et USA-dominert globalsamfunn var en viktig kampsak. Den britiskbaserte tredjeposisjonismen skulle i denne sammenheng finne inspirasjon i den tredje verdens vanskeligheter med å tilpasse seg verdensmarkedet og uttrykte solidaritet med blant annet Gaddafis Libya, Husseins Irak og PLO. Lederen for sistnevnte, Yasser Arafat, blei av Norsk Front omtalt som en av vår tids mest beundringsverdige nasjonalister.

[349] Leidangen Forlags utgivelse av *Rase* har for øvrig blitt stående som ei sentral bok i det norske nynazistmiljøet helt fram til i dag. Organisasjonen Vigrid selger fremdeles utgaven fra 1974 gjennom sin boktjeneste. Se http://www.vigrid.net/bokRase.htm Oppsøkt 04.6.2014.

[350] Tredjeposisjonister anvender betydelige krefter på å distansere seg fra klassisk fascisme. Roger Griffin omtaler tredjeposisjonismen som en av de mest originale formene for moderne fascisme. Griffin, "Interregnum or endgame? The radical right in the 'post-fascist' era."

Tredjeposisjonistene i National Fronts relansering av Otto Strassers idé om en vei mellom privat og statlig eiendomsrett vant også gjenklang hos de norske nynazistene som drøye fem år tidligere hadde trukket fram mange av de samme argumentene i sine egne publikasjoner.

Ideen om den tredje posisjon og dens innslag i det norske nynazistmiljøet tidlig på åttitallet bar dermed preg av kontinuitet, snarere enn å symbolisere noe brudd med tradisjonell nazisme. Det var ideer som hadde fulgt de norske nynazistene i mange år. Samtidig tydeliggjøres de norske nynazistenes stadige søken etter et fast sett ideer for å definere seg selv og den bevegelsen de tok del i.

Kapittel fire, "Bærerne av den unge nasjonalsosialismen", konkluderte med at NF-kretsen framsto som nostalgiske og mimetiske nazister, begreper en kan anvende for å beskrive grupper som ikke tar inn over seg det faktum at tradisjonell fascisme ikke har noen mulighet til å manifestere seg i etterkrigstidas samfunn. Roger Griffin hevder pådriverne for en slik avleggs fascisme preges av en vedvarende fornektelse av de politiske realitetene som omringer dem ved ikke å erkjenne at ideologien ikke lenger er levedyktig i det hele tatt.[351] Særlig Olav Hoaas og hans bidrag til utforminga av NFs ideologi bærer som sagt preg av en slik manglende evne til å tilpasse seg samtidas realiteter. For andre NF-skikkelser var det nærmest bare en formalitet å ta avstand fra nazismen. Bruken av NS-illustrasjoner og runer viser også tydelig fasinasjonen for fascismens fengslende og karismatiske appell. Erik Blücher framstår som fanga i dilemmaet mellom å holde fast på klassisk nazisme og virkelig gå inn for en modernisering og overhaling av dette tankesettet.

Man skal selvsagt være forsiktig med å redusere Norsk Front til en sekt mimetiske og nostalgiske nazister fanga i fortida. Det var, tilsynelatende, ikke intensjonen og innslaga av mer moderne tilnærminger til fascisme og nazisme har blitt via betydelig oppmerksomhet i denne fremstillinga. Ledelsens dedikasjon, oppofrelse og enkeltmedlemmers tilbøyelighet til å gjennomføre voldelige handlinger i NFs navn krever at en tar dette tilfellet av norsk nynazisme alvorlig, noe denne oppgaven har gjort. Ved å analysere miljøets egen litteratur og ta dets holdninger og intensjoner til etterretning har hensikten vært å gi en dekkende presentasjon av denne nynazistepokens idégrunnlag. Samstundes med å betrakte ideologien fra aktørenes ståsted er det desto viktigere å vurdere den gjennom ettertidas privilegerte briller. Tankegodset har hele tida blitt satt i en større, historisk sammenheng. Et viktig poeng for dette prosjektet har i den anledning vært å tydeliggjøre bevegelsens gjeld til mellomkrigstidas nasjonalsosialisme, enten det er snakk om norsk eller tysk variant, til tross for at denne norske

[351] Griffin, *The Nature of Fascism*, 163-169.

nynazistbevegelsen i høyeste grad føyer seg inn i et globalt landskap av etterkrigsfascisme der en søker stadig nye veier å marsjere på, enten ens faner prydes av odelsruner, hakekors eller nasjonens flagg.

Kilder og litteratur

Kilder

1. Utrykte kilder

Riksarkivet, Oslo
- PA 1267 Bjørn Østring
- PA 1193 Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

2. Aviser og tidsskrifter

Alle Menn 1976
Aftenposten 1974-1978
Attakk: Organ for Norsk Front 1976-1978
Billedbladet Nå 1977
Dagbladet 1975-1985
Folk og Land 1952-2003
Nasjonalisten 1978-1985
NF-Nytt: Patrioten
NUF-Bulletin 1971-1975
Morgenbladet 1974
Verdens Gang 1968-1983

3. Bøker, brosjyrer og andre trykte kilder

Den nasjonalistiske samfunnsøkonomi. Moss: Leidangen, 1978.
Eckart, Dietrich. "To All Working People!". I *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, redigert av Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp, 30-32. Manchester: Manchester University Press, 1978.
Engdahl, Per. *Från den industriella revolutionen till det korporative samhället*. Uppsala: Riksförbundet det nye Sverige, 1932.
———. *Korporatismen: Den europeiska enhetstankens ideologi*. Malmø: Bok och Tidsskrift, 1958.
Feder, Gottfried. "Manifesto for Breaking the Bondage of Interest." I *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, redigert av Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp, 27-30. Manchester: Manchester University Press, 1978.
———. "The Social State." I *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, redigert av Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp, 32-40. Manchester: Manchester University Press, 1978.
Hoaas, Olav. *Ny nasjonal politikk*. Eget forlag, 1968
———. *Germanernes fortid og fremtid: omriss av et historiesyn*. Leknes: Eget Forlag, 1971.
———. *Det nye menneskebilde: Human-etologiens resultater*. Moss: Leidangen, 1974
———. *Folkemord gjennom pengesystemet: Gjeldspengesystemet mot fripengesystemet*. Moss: Leidangen, 1979.
Pierce, William. *Slik er zionismen*. Moss: Leidangen Forlag, 1977.
Quisling, Vidkun. *Citater fra taler og avisartikler*. Quisling har sagt I. Oslo: I kommisjon hos

J. M. Stenersens Forlag, 1940.
———. *Russland og vi*. Oslo: Blix, 1941.
———. *Ti års kamp mot katastrofepolitikken*. Quisling har sagt II. Oslo: I kommisjon hos Gunnar Stenersens Forlag, 1941.
Rieger, Jürgen. *Rase: Det store grunnproblem*. Oslo: Leidangen, 1975.

4. Stortingsmeldinger

Stortingsmelding nr. 74: Om innvandrere i Norge. Kommunal- og arbeidsdepartementet, 1979-1980.

Litteratur

Anderson, Scott, og Jon Lee Anderson. *Inside the League: The Shocking Exposé of How Terrorists, Nazis, and Latin American Death Squads Have Infiltrated the World Anti-Communist League*. New York: Dodd, Mead & Company, 1986.
Bangsund, Per. *Arvtakerne: Nazisme i Norge etter krigen*. Oslo: Pax, 1984.
Billig, Michael. *Fascists: A Social Psychological View of the National Front*. London: Academic Press, 1978.
———. *Psychology, Racism and Fascism*. Birmingham: A.F. and R. Publications, 1979.
Bjørgo, Tore. *Racist and Right-wing Violence in Scandinavia: Patterns, Perpetrators, and Responses*. Oslo: Tano Aschehoug, 1997.
Botnen, Jarle Stave. *Fra svart/hvitt til farger: Nordmenns holdninger til ikke-vestlige innvandrere i perioden 1972 til 1999 : En studie av meningsmålinger og leserbrevspalter i Aftenposten og Verdens Gang*. Oslo: Universitetet i Oslo, 2001.
Bull, Edvard. "Den moderne pressen som historisk kilde." *Scandia: Tidsskrift för historisk forskning* Band II (1929): 1-30.
Copsey, Nigel. *Contemporary British Fascism: The British National Party and the Quest for Legitimacy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004.
Dahl, Hans Fredrik. *En fører blir til*. Oslo: Aschehoug, 1991.
———. "Forord til nyutgivelsen 1996." I *Russland og vi*. Oslo: Leseselskapet, 1996.
Dahl, Ottar. *Fra konsens til katastrofe: Kapitler av fascismens historie i Italia*. Oslo: Universitetsforlaget, 1996.
Eiene, Thomas. *Stavangers punkmiljø 1978-1983: Subkultur i Stavanger i kjølvannet av punken 1978-1983 - Hvilke manifestasjoner fikk den?* Stavanger: Universitetet i Stavanger, 2008.
Espseth, Astrid. *Stemplingens konsekvens? En studie av nynazistiske grupperinger*. Oslo: A. Espseth, 2007.
Eysenck, Hans Jürgen. "The Dangers of the New Zealots." *Encounter* 39, no. 12 (1972): 79-90.
Fangen, Katrine. *En bok om nynazister*. Oslo: Universitetsforlaget, 2001.
Fennema, Meindert. "Some Conceptual Issues and Problems in the Comparison of Anti-Immigrant Parties in Western Europe." *Party Politics* 3, no. 4 (October 1, 1997 1997): 473-492.
Festinger, Leon. *A Theory of Cognitive Dissonance*. Evanston: Row, Peterson and Company, 1957.
Griffin, Roger. "Europe for the Europeans: Fascist Myths of the European New Order 1922-1992." I *A Fascist Century: Essays by Roger Griffin*, redigert av Matthew Feldman, 132-180. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2008.

———. "Interregnum or endgame? The radical right in the ‘post-fascist’ era." *Journal of Political Ideologies* 5, no. 2 (2000/06/01 2000): 163-178.
———. *The Nature of Fascism*. London: Routledge, 1993.
———. "Net Gains and GUD Reactions: Patterns of Prejudice in a Neo-fascist Groupuscule." *Patterns of Prejudice* 33, no. 2 (1999/04/01 1999): 31-50.
Hill, Ray, og Andrew Bell. *The Other Face of Terror: Inside Europe's Neo-Nazi network*. London: Grafton Books, 1988.
Hompland, Andreas, Trond Berg Eriksen, og Eivind Tjønneland. *Et lite land i verden*. Norsk idéhistorie, bind 6. redigert av Trond Berg Eriksen og Øystein Sørensen Oslo: Aschehoug, 2003.
Hovdkinn, Øystein. "Joseph Goebbels og sosialismen i nasjonalsosialismen 1925-30." Universitetet i Oslo, 1975.
Høidal, Oddvar. *Quisling: en studie i landssvik*. Oslo: Universitetsforlaget, 1988.
Hårseth, Espen Olavsson. "Folk og Land 1967-75: Fra rehabilitering til nyfascistisk opposisjonsorgan." Universitetet i Oslo, 2010.
Krámar, Leo. *Rasismens ideologer: Från Gobineau till Hitler*. Stockholm: Norstedts, 2001.
Kåsereff, Siw-Randi Junge. *"Jeg er ikke mikrorasist, jeg er makrorasist": Et antropologisk studies av Vigrid*. Oslo: S.-R.J. Kåsereff, 2009.
Lane, Barbara Miller. "Nazi Idology: Some Unfinished Business." I *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*, redigert av Barbara Miller Lane og Leila J. Rupp, ix-xxiii. Manchester: Manchester University Press, 1978.
Lane, Barbara Miller, og Leila J. Rupp. *Nazi Ideology Before 1933: A Documentation*. Manchester: Manchester University Press, 1978.
Lie, Einar. *Norsk økonomisk politikk etter 1905*. Oslo: Universitetsforlaget, 2012.
Lodenius, Anna-Lena, og Stieg Larsson. *Extremhögern*. Stockholm: Tidens Förlag, 1991.
Lunde, Henrik. *Aller ytterst*. Oslo: Antirasistisk senter, 1993.
Lööw, Heléne. *Nazismen i Sverige 1924-1979: pionjärerna, partierna, propagandan*. Stockholm: Ordfront, 2004.
———. *Nazismen i Sverige 1980-1997: den rasistiska undergroundrörelsen: musiken, myterna, riterna*. Stockholm: Ordfront, 1998.
Melsom, Odd. *Nasjonal samling og fagorganisasjonen*. Oslo: Institutt for norsk okkupasjonshistorie (INO), 1977.
Nilsson, Göran B. "Svensk liberalism vid mitten av 1800-talet: Ett metodprogram for praktisk idéhistoria." I *Från fattigdom till överflöd*, redigert av Sven Koblik, 122-148. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1973.
Norsk krigsleksikon 1940-45. redigert av Hans Fredrik Dahl, Guri Hjeltnes, Berit Nøkleby, Nils Johan Ringdal og Øystein Sørensen Oslo: Cappelen, 1995.
Nyomarkay, Joseph. *Charisma and factionalism in the Nazi Party*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1967.
Olsen, Tom. *Nynazistiske miljøer: en studie om tilslutnings- og exitprosessene*. Stavanger: T. Olsen, 2011.
Rian, Dagfinn. "Zions vises protokoller: Løgnen som ikke vil dø." I *Konspiranoia: Konspirasjonsteorier fra 666 til WTC*, redigert av Arnfinn Pettersen; Terje Emberland. Oslo: Humanist Forlag, 2011.
Shaffer, Ryan. "The Soundtrack of Neo-fascism: Youth and Music in the National Front." *Patterns of Prejudice* 47, no. 4-5 (2013/09/01 2013): 458-482.
Sjøli, Hans Petter. *Mao, min Mao: Historien om AKPs vekst og fall*. Oslo: Cappelen, 2005.
Skjeseth, Alf. *Sykle på vatnet: Historia om Klassekampen*. Oslo: Samlaget, 2011.

Southgate, Troy. "Trancending the Beyond: From Third Position to National-Anarchism." I *Fascism: Critical Concepts in Political Science*, redigert av Roger Griffin. Post-war Fascisms, 377-382. London: Routledge, 2004.

Strasser, Otto. *Germany Tomorrow*. London: Cape, 1940.

Sørensen, Øystein. *Den store sammensvergelsen: Historien om det hemmelige selskapet Illuminatus og dets mange ugjerninger*. Oslo: Aschehoug, 2007.

———. *Hitler eller Quisling? Ideologiske brytninger i Nasjonal samling 1940-1945*. Oslo: Cappelen, 1989.

———. "Nyere forskning om norsk nasjonalsosialisme og nynazisme: Et kortfattet riss." I *Nazisme og nynazisme: Gammel og ny fascisme og nazisme i Norden og Europa: Foredrag*, redigert av Ottar Dahl og Øystein Sørensen, 107 s. Oslo: Historisk institutt, Universitetet i Oslo, 1995.

———. *Solkors og solidaritet: Høyreautoritær samfunnstenkning i Norge ca. 1930 - 1945*. Oslo: Cappelen, 1991.

Thurlow, Richard. *Fascism in Britain: A History, 1918-1985*. Oxford: Basil Blackwell, 1987.

Tjelmeland, Hallvard, og Grete Brochmann. *I globaliseringens tid, 1940-2000*. Norsk innvandringshistorie. redigert av Knut Kjeldstadli. Vol. 3, Oslo: Pax, 2003.

Tveito, Lill-Hege. *Kampen for den nordiske rases overlevelse: Bruken av den norrøne mytologien innenfor Vigrid*. Tromsø: L.-H. Tveito, 2007.

Walker, Martin. *The National Front*. Glasgow: Collins, 1978.

White, Bill. "Anti-globalist Resistance Beyond Left and Right: An emerging trend that is defining a new paradigm in revolutionary struggle." I *Fascism: Critical Concepts in Political Science*, redigert av Roger Griffin. Post-war Fascisms, 365-376. London: Routledge, 2004.

Wyller, Thomas Christian. *Fra okkupasjonsårenes maktkamp: Nasjonal Samlings korporative nyordningsforsøk 9. april 1940 - 1. februar 1942*. Oslo: Tanum, 1953.

Øimoen, Christoffer. "Nynazisme i Norge og Sverige: Fra partiorganisasjon til revolusjon." Universitetet i Oslo, 2012.

Øvsthus, Georg. "Dom og oppreisning: Tidligere NS-medlemmers organiserte forsøk på å oppnå sosial rehabilitering." I *Fra idé til dom: Noen trekk fra utviklingen av Nasjonal samling*, redigert av Rolf; Larsen Danielsen, Stein Uglevik, 215-258. Bergen: Universitetsforlaget, 1976.